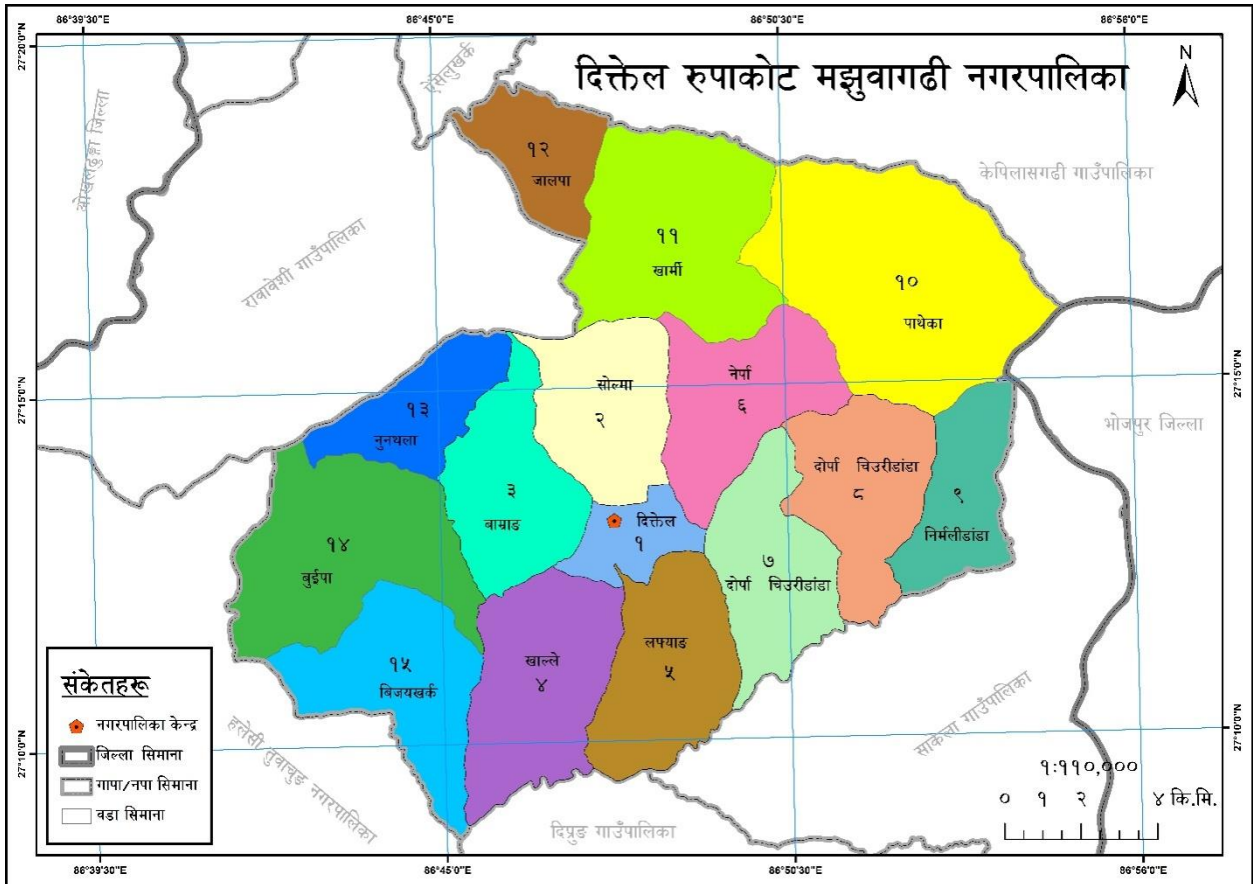

दित्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण

दित्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिका
खोटाड, दित्तेल
आषाढ, २०७५

विषयसूची

परिच्छेद १

परिचय

१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	उद्देश्य	१
१.३	कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू	१
१.४	तयारीका चरण	१
१.४.१	वस्तुगत विवरण ढाँचा, औजार तथा कार्यविधि तयारी	२
१.४.२	वस्तुगत विवरण तयारी कार्यशाला	२
१.४.३	सहजकर्ता तथा गणक छनौट अभिमुखीकरण र परिचालन	२
१.४.४	तथ्याङ्क संकलन	२
१.४.५	तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण	२
१.४.६	वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी	२
१.४.७	वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन	३
१.४.८	गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी	३
१.५	वस्तुगत विवरणको सीमा	३

परिच्छेद २

नगरपालिकाको चिनारी

२.१	भौगोलिक अवस्थिति	४
२.२	ऐतिहासिक चिनारी तथा नामकरण	४
२.३	राजनीतिक अवस्थिति	४
२.४	धरातलीय अवस्था	४
२.५	प्राकृतिक सम्पदा	५
२.६	सांस्कृतिक उत्कृष्टता	५
२.७	विकासका संभावनाहरू	५
२.८	गार्हस्थ्य उत्पादन	५
२.९	मानव विकास सूचकांक	६

परिच्छेद ३

पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था

३.१	घरपरिवार विवरण	७
३.२	लिंगको आधारमा जनसंख्याको वितरण	७
३.३	उमेरको आधारमा जनसंख्या विवरण	८
३.४	मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण	८
३.५	धर्मअनुसार जनसंख्या विवरण	९
३.६	जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण	९
३.७	घरमूलीको विवरण	१०
३.८	पेसाका आधारमा जनसंख्या विवरण	१०
३.९	अपांगताको आधारमा जनसंख्या विवरण	११

३.१०	बसाई सराइ सम्बन्धी विवरण	११
३.११	व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण	१२

परिच्छेद ४ आर्थिक अवस्था

४.१	प्रमुख आर्थिक विवरण	१३
४.१.१	प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण	१३
४.१.२	मुख्य पेसा सम्बन्धी विवरण	१३
४.१.३	विपन्नता स्तरीकरण विवरण	१३
४.१.४	आवास संरचना विवरण	१४
४.१.५	गरिबीको दर (गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या)	१४
४.१.६	वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूको विवरण	१५
४.२	भूउपयोगको स्थिति	१५
४.३	कृषि तथा पशु विकास	१६
४.३.१	कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण	१६
४.३.२	सार्वजनिक पोखरी तथा माछापालन सम्बन्धी विवरण	१८
४.३.३	सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता विवरण	१८
४.३.४	खाद्यान्न बालीमा लाग्ने रोग तथा किरा सम्बन्धी जानकारी	१९
४.३.५	फलफूल तथा तरकारीमा लाग्ने मुख्य रोग तथा कीरा	१९
४.३.६	पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा	२०
४.३.७	व्यावसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण	२०
४.३.८	कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन	२१
४.३.९	कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण	२२
४.४	पर्यटन विकास	२२
४.४.१	पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण	२२
४.४.२	होटल, रिसोर्ट तथा रेस्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण	२३
४.५	उद्योग, व्यापार तथा बैंकिङ	२३
४.५.१	औद्योगिक विकास (लघु, घरेलु, साना, मझौला, ठूला उद्योग, सरकारी, पब्लिक, निजी र सहकारी)	२३
४.५.२	घट्ट, मिल तथा संकलन र प्रशोधन सम्बन्धी विवरण	२४
४.५.३	व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, थोक, मासु, तरकारी र फलफूल आदि)	२४

परिच्छेद- ५ सामाजिक अवस्था

५.१	शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास	२६
५.१.१	पाँच वर्षभन्दा माथि र १५ वर्ष भन्दा माथिको साक्षरता विवरण	२६
५.१.२	पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था	२६
५.१.३	तहगत रूपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) र विद्यार्थी विवरण	२६
५.१.४	विद्यालयमा अध्ययन गरीरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण	२८
५.१.५	क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालय र अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण	२९
५.१.६	खुद भर्ना, निरन्तरता तथा टिकाउ दर प्रतिशतमा (२०१४ को आँकडा अनुसार)	३०
५.१.७	सिकाइ उपलब्धि तथा उत्तीर्ण दर	३०
५.१.९	शिक्षक तथा शैक्षिक जनशक्ति विवरण	

५.१.८	विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण	३०
५.१.९	शिक्षक तथा शैक्षिक जनशक्ति विवरण	३१
५.१.१०	शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा	३२
५.१.११	छात्रवृत्ति तथा अन्य लक्षित सुविधा उपलब्धताको अवस्था (छात्रवृत्ति, बाल अनुदान, दिवा खाजा)	३२
५.१.१२	नमुना तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय विवरण	३३
५.१.१३	अपाङ्गता तथा विशेष शिक्षा स्रोत कक्षा र विद्यार्थी विवरण	३३
५.१.१४	विद्यालयको भौतिक अवस्था	३४
५.२	स्वास्थ्य तथा पोषण	३५
५.२.१	स्वास्थ्य संस्था (अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी र आयुर्वेद केन्द्र) को विवरण	३५
५.२.२	स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध तथा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण	३६
५.२.३	उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरू	३७
५.२.४	खोप सेवासम्बन्धी विवरण	३७
५.२.५	बाल स्वास्थ्य तथा कुपोषणको अवस्था	३८
५.२.६	प्रमुख रोग र उपचार सम्बन्धी विवरण	३८
५.२.७	सुरक्षित मातृत्व	३८
५.३	खानेपानी तथा सरसफाइ	४०
५.३.१	खानेपानी सुविधाको अवस्था	४०
५.३.२	खानेपानीको स्रोतको विवरण	४१
५.३.३	शौचालय प्रयोगको अवस्था	४१
५.४	युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन	४२
५.४.१	खेल मैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण	४२
५.४.२	व्यावसायिक खेलाडीको विवरण	४३
५.५	कला, भाषा तथा संस्कृति	४३

परिच्छेद ६

वन तथा वातावरणीय स्थिति

६.१	वन क्षेत्रको अवस्था	४६
६.१.१	वन क्षेत्र र प्रकार सम्बन्धी विवरण	४६
६.१.२	वन व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण (सरकारद्वारा व्यवस्थित, सामुदायिक, कबुलियती, धार्मिक र निजी वन)	४६
६.१.३	जडिबुटीको उत्पादन, संकलन तथा निकासी सम्बन्धी विवरण	४७
६.२	जलस्रोत तथा जलाधर क्षेत्र	४८
६.२.१	नदी तथा खोला सम्बन्धी विवरण	४८
६.३	विपद् जोखिम व्यवस्थापन	४८
६.३.१	विपद्/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण	४९
६.३.२	विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय	४९
६.३.३	विपद्बाट क्षतिग्रस्त सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार विवरण	५०

परिच्छेद ७

भौतिक विकासको अवस्था

७.१	यातायात पूर्वाधार	५१
७.१.१	सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था	५१

७.१.२	निर्माणाधीन नगरस्तरीय सडकहरू	५२
७.१.३	भोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा	५२
७.१.४	बसपार्क तथा वस बिसौनी सम्बन्धी विवरण	५३
७.२	इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार)	५३
७.२.१	बत्ती बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार	५३
७.२.२	वैकल्पिक ऊर्जा (लघु जल विद्युत, सोलार, वायोग्यास, सुधारिएको चल्हो) प्रयोग गर्ने परिवार	५४
७.३	सञ्चार तथा प्रविधि	५४
७.३.१	हुलाक	५४
७.३.२	पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण	५५
७.३.३	दूरसञ्चार सम्बन्धी विवरण	५५
७.४	आवास तथा भवन	५६
७.५	पशु बधशालाको विवरण	५८

परिच्छेद ८ संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

८.१	संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था	५९
८.१.१	नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा	५९
८.१.२	नगर कार्यपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन	५९
८.१.३	नगरपालिकाको अचल सम्पत्ति	६१
८.२	ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली	६१
८.२.१	गाउँपालिका/नगरपालिका ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरू	६१
८.२.२	गाउँपालिका/नगरपालिकाले संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू	६१

अनुसूचीहरू

१.	वस्तुगत विवरण तयार गर्न तथ्याङ्क संकलन फारमहरू	६२
२.	नगरसभा वा गाउँसभा तथा नगर कार्यपालिका वा गाउँ कार्यपालिका पदाधिकारीको विवरण	७१
३.	गाउँ तथा नगरपालिकाबाट वस्तुगत विवरणका लागि छानिएका कार्यदलका सदस्यहरूको विवरण	७५
४.	गाउँ तथा नगरपालिकाको वडा सिमानासहितको नक्सा	७६
५.	चालु आ.व.को बजेट विवरण	७७
६.	नगरपालिकाको वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी विवरण	८०
७.	नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी विवरण	८९
८.	नगरपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण	९१

परिच्छेद- १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ११ (२-ड) ले स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापनअन्तर्गत जनसांख्यिक प्राकृतिक आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कुल गार्हस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास तथा लैङ्गिक सशक्तीकरण सूचकाङ्क, राजस्व तथा आय व्ययसमेतको तथ्याङ्क सङ्कलन र प्रशोधन गरी नवीनतम प्रविधियुक्त र राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आबद्धता र पार्श्वचित्र तथा स्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई स्थानीय तहको कार्य क्षेत्रमा राखेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीय स्तरको विकासका लागि तयार गर्ने योजनाहरूका निमित्त आधारभूत तथ्याङ्क र वस्तुगत विवरणको आवश्यकता पर्दछ । यसैगरी विकास प्रक्रिया तथा सेवा प्रवाहका लागि नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरू तयार गर्न समेत आधारभूत तथ्याङ्कहरूको आवश्यकता पर्ने हुन्छ । यसर्थ तथ्य र सूचनामा आधारित योजना निर्माण तथा वस्तुपरक निर्णयका लागि (Evidencebased decision making) नगरपालिकाबाट यो वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यस वस्तुगत विवरणलाई नियमित रूपमा अद्यावधिक गरिनुका साथै स्रोत नक्साहरूसमेत तयार गरी उन्नत बनाउँदै लग्नुपर्ने छ ।

१.२ उद्देश्य

यस वस्तुगत विवरणका उद्देश्यहरू निम्न रहेका छन्:

- १) यस नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक लगायतका विभिन्न सूचकहरू तयार पार्नका लागि आवश्यक सूचना संकलन गर्ने,
- २) यस नगरपालिकामा उपलब्ध तथ्यांक एवं सूचनाहरू अद्यावधिक गर्ने,
- ३) यी सूचनाहरूलाई नगरपालिकाका आगामी योजना, नीति एवं रणनीतिक कार्ययोजनासँग जोड्ने ।

१.३ कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहले आ-आफ्नो तहको वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने भएबमोजिम स्थानीय तहको विस्तृत र खण्डीकृत तथ्याङ्कसहितको वस्तुगत विवरण तयार गर्न आधारभूत प्रक्रिया, विधि र फारामहरूसहितको संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गाउँ तथा नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि, २०७४ समेत जारी गरेको छ । यिनै कानूनी तथा कार्यविधिगत दस्तावेजमा आधारित रहेर यस वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

१.४ तयारीका चरण

बिभिन्न चरणमा संकलित तथ्यांक, छलफल, विश्लेषणबाट यो विवरण तयार पारिएको छ । पहिलो चरणमा तथ्यांक संकलन गर्ने टोलीलाई तथ्यांक संकलन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू, तथ्यांक संकलनका औजार एवं त्यसका सम्भाव्य स्रोतहरूको बारेमा अभिमुखीकरण गरिएको थियो । यसका लागि मिति माघ ४, २०७४ मा १ दिनको छलफल कार्यक्रम राखिएको थियो । तत्पश्चात् उपलब्ध तथ्यांक लाई एकिकृत गर्दै दोस्रो चरणमा उक्त तथ्यांकको पुर्णता र तादम्यता का साथसाथै संकलित तथ्यांक ठिक रहेको नरहेको समेत हेरिएको थियो । तेस्रो चरणमा उक्त तथ्यांकलाई विश्लेषण गरी मुख्य सूचकहरूलाई पुन प्रमाणिकरण कार्यशालामा प्रस्तुत गरिएको थियो । उक्त कार्यशालामा संकलित सुझाव समेतको आधारमा यो वस्तुगत विवरण तयार पारिएको छ ।

१.४.१ वस्तुगत विवरण ढाँचा, औजार तथा कार्यविधि तयारी

नेपाल सरकारद्वारा जारी गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि, २०७४ अनुसार तथ्यांक संकलन एवं विश्लेषण गरिएको छ। यस अनुरूप पहिलो चरणमा तथ्यांकका प्राथमिक र द्वितीय स्रोतहरूमा वर्गीकरण गरी सम्भाव्य स्रोतहरूको पहिचान गरिएको थियो। खासगरी घरधुरी सम्बन्धी तथ्यांक केन्द्रीय तथ्यांक विभाग लगायतका द्वितीय स्रोतहरूबाट गरिएको थियो भने संस्थागत रूपमा विभिन्न संस्थाबाट संकलन गर्नुपर्ने आँकडाको सम्बन्धित संस्थाहरूबाट सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो। संस्थाहरूबाट संकलन गर्नुपर्ने सूचनाहरूलाई विभिन्न भागमा वर्गीकरण गरी आवश्यक सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो।

१.४.२ वस्तुगत विवरण तयारी कार्यशाला

वस्तुगत विवरण तयारीका लागि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले निर्दिष्ट गरेको “गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि” लाई अनुसरण गरीएको छ। यस अनुसार चरणबद्ध रूपमा तथ्याङ्क तथा विवरणहरू संकलन गर्न सर्वप्रथम नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, वडाअध्यक्ष र विषयगत कार्यालयहरू र नगरपालिकाका सम्बद्ध कर्मचारीहरू समेत रहेको कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो। यस कार्यशालाले वस्तुगत विवरणको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र विधि तथा कार्ययोजना स्वीकृत गरी वस्तुगत विवरण तयारीको कार्य आरम्भ भएको थियो।

१.४.३ सहजकर्ता तथा गणक छनौट अभिमुखीकरण र परिचालन

वस्तुगत विवरण तयारी कार्यशालापश्चात् वडा सचिवहरूलाई वस्तुगत विवरण तयारी गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो। यसक्रममा सबै वडासचिवहरूलाई तथ्याङ्क तथा विवरणहरू संकलन गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरिएको थियो। गोष्ठीले साभ्ना धारणा, बुझाई र प्रतिबद्धता हासिल गर्दै यसप्रक्रियालाई सुव्यवस्थित गर्न नगरपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको नेतृत्वमा कार्यटोली गठन गरिनुको साथै सूचना अधिकृतलाई संयोजनकर्ताको रूपमा परिचालन भएको थियो। विवरण संकलनको क्रममा आएको द्विविधा हटाउन विज्ञबाट प्राविधिक सहयोग समेत उपलब्ध भएको थियो।

१.४.४ तथ्याङ्क संकलन

वस्तुगत विवरणका लागि मन्त्रालयले निर्दिष्ट गरी गोष्ठीबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिमका निर्धारित फारमहरूको प्रयोग गरी तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ। यस अलावा केही खण्डकृत तथ्याङ्कहरू प्राप्त गर्न थप फारमहरू समेत समावेश गरिएका थिए।

यस विवरण तयार पार्दा तथ्यांकका प्राथमिक र द्वितीय स्रोतहरू प्रयोग गरिएको छ। केन्द्रीय तथ्यांक विभागको जन गणना- २०११, नेपाल जीवन स्तर मापन सर्वेक्षण- २०११, नेपाल कृषि नमुना गणना- २०११ र नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन- २०१४ तथ्यांकका द्वितीय स्रोतहरू रहेका छन्। त्यसैगरी सामाजिक र संस्थागत विकाससम्बन्धी सूचकहरू जिल्लास्तरका रिपोर्टहरूमार्फत संकलन गरिएको थियो। केही संस्थागत सूचनाहरू भने वडा सचिवहरूमार्फत सम्बन्धित संस्था र वडा कार्यालयका अभिलेखहरूबाट संकलन गरिएको थियो।

१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण

माथि उल्लेखित स्रोतबाट संकलित तथ्यांकहरूलाई सर्वप्रथम माइक्रोसफ्ट एक्सेलमा राखी प्रशोधन गरिएको थियो। तथ्यांक विश्लेषण बर्णनात्मक विधि मार्फत गरिएको छ, जसमा प्रमुख रूपमा टेबल र चित्रहरू प्रस्तुतगरी बिश्लेषण गरिएको छ। केहि सूचकहरू वडागत विवरण निकाली विश्लेषण गरिएको छ।

१.४.६ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी

संकलित तथ्यांकको विश्लेषणपश्चात् प्राप्त सूचना तथा विवरणहरू पुनः छलफलका लागि प्रस्तुत गरिएको थियो। उक्त प्रारम्भिक मस्यौदामा प्राप्त सुझाव समेतको आधारमा वस्तुगत विवरणको “मस्यौदा” तयार पारिएको थियो। यस मस्यौदा तयार पार्दै गर्दा यस नगरपालिका पुराना प्रकाशन, जिल्ला विकास समितिका प्रकाशन, नेपाल सरकारद्वारा जारी वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि समेत अध्ययन तथा विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ।

१.४.७ वस्तुगत विवरण सुभाब संकलन

यस वस्तुगत विवरण तयार पार्दा दुई चरणमा सुभाब संकलन गरिएको थियो । पहिलो चरणमा प्राप्त प्रारम्भिक तथ्याङ्क सम्बन्धित पदाधिकारी तथा विषयगत कार्यालय र सरोकारवाला समक्ष प्रस्तुत गरी Varification का लागि आयोजना गरी सहभागीहरूमार्फत सुभाब संकलन गरिएको थियो । दोस्रो चरणमा यस विवरणको प्रारम्भिक मस्यौदा माथी यस नगरपालिकाका प्रमुख, उप-प्रमुख, वडा अध्यक्ष लगायतका पदाधिकारी, नगरपालिका र अन्य विषयगत निकायका कर्मचारी तथा साभेदार संस्थाहरू समेतको सहभागितामा प्रमाणीकरण कार्यशालाको (Validation Workshop) आयोजना गरी अन्तिम स्वरूप प्रदान गरिएको थियो ।

१.४.८ गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

वस्तुगत विवरणको प्रारम्भिक मस्यौदामा प्राप्त सुभाब तथा पृष्ठपोषण समेतका आधारमा तयार गरिएको प्रारम्भिक मस्यौदालाई प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरी छलफलपश्चात् आवश्यक परिमार्जन सहित अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.५ वस्तुगत विवरणको सीमा

१. समय सीमाका कारण वस्तुगत विवरण तयारीको क्रममा घर परिवार तहमा सर्वेक्षण गर्न सम्भव हुन सकेन ।
२. यस वस्तुगत विवरणमा वडा तहबाट संकलन भएका तथ्याङ्क विवरणहरूबाट पर्याप्त सूचना प्राप्त हुन नसकेकाले त्यस्तो अवस्थामा द्वितीय श्रोतहरू बाटे तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ ।
३. जिल्ला तहका विषयगत कार्यालयहरू हस्तान्तरणको क्रममा रहेका र कतिपय कर्मचारी अन्यत्र कामकाजमा खटिसकेको अवस्थाले स्थानीय तहका विषयगत तथ्याङ्क समेत अपेक्षित रूपमा प्राप्त हुन सकेन ।
४. स्थानीय तहमा तथ्याङ्कको अभावको परिपूर्तिका लागि २०६८ को जनगणनाको राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्था रह्यो, जुन कतिपय सन्दर्भमा पुरानो देखिन्छ ।
५. स्थानीय तह पुनर्संरचनाको क्रममा यो नगरपालिकामा मर्जर भएका साविक गाउँ विकास समितिका वस्तुगत विवरण तथा तथ्याङ्कहरू समेत हस्तान्तरण नभएकाले उपलब्ध हुन सकेन ।
६. आधारभूत विवरणको अभावका कारण वस्तुगत विवरणका केही विषयवस्तुहरू भविष्यमा पूर्णता पाउने अपेक्षाकासाथ खाली नै रहेका छन् ।
७. समय सीमाका कारण यस वस्तुगत विवरण तयार गर्दा स्रोत नक्साहरू तयार गर्न सम्भव नभएकाले समावेश गरिएको छैन ।

परिच्छेद- २ नगरपालिकाको चिनारी

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

दिक्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिका खोटाङ जिल्लाको सदरमुकाममा अवस्थित वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते घोषित नगरपालिका हो, जसमा १५ वटा वडाहरू छन्। यो नगरपालिका सामुद्रिक सतहबाट ७०० मिटरदेखि २२५० मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित छ। यसका साथै यस नगरपालिकाभित्र मझुवागढी, देवीस्थान कालिका भगवती, रूपाकोट, भुलभुले, महुरेगढी, साप्सुधाप, मेरुडडाँडा, सहदेवगढी, गुप्तेश्वर, सिद्धेश्वर गुफा आदि ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरू अवस्थित छन्। २४६.५१ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको यस नगरपालिकामा १०,०५० घरधुरी रहेको छ, जसमा जम्मा जनसंख्या ४६,९०३ मध्ये महिला २५,३०४ पुरुष २१,५९९ रहेका छन्।

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा ५६ बमोजिम यस नगरपालिकाको गठन भएको हो। संविधानको अनुसूची ८ मा उल्लेखित स्थानीय तहको एकल अधिकार र अनुसूची ९ मा उल्लेखित संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार क्षेत्रभित्र रही स्थानीय सरकारको रूपमा यो नगरपालिका क्रियाशील रहेको छ।

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामकरण

खोटाङ जिल्लाको तत्कालीन सदरमुकाम रहेको साविकको दिक्तेल गा.वि.स र आसपासका लफ्याङ्ग, खाल्ले र बाम्राङ्ग गा.विसहरूलाई समेटेर वि.सं २०७१ बैशाख २५ गते दिक्तेल नगरपालिका घोषणा भएको थियो। संघीय नेपालको पुनर्संरचनासँगै खोटाङ जिल्लाको सदरमुकाम दिक्तेलमा केन्द्र रहने गरी एक मात्र नगरपालिकाको रूपमा वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते साविकको दिक्तेल नगरपालिका र साविकका नेर्पा, चिउरीडाँडा, निर्मलीडाँडा, पाथेका, खार्मी, जालपा, नुनथला, बुईपा र विजयखर्क गा.वि.सहरूलाई समावेश गरी रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको गठन भयो। तत्कालीन रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको ऐतिहासिक प्रथम नगर सभा वि.सं. २०७४/०६/२६ बाट स्वीकृत गरी नामको अगाडी दिक्तेल थप्ने सिफारिस भई नेपाल राजपत्र खण्ड ६७, संख्य ५७, भाग ५ मिति : २०७४ फागुन १४ गते प्रकाशित सूचना बमोजिम दिक्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको नामकरण रहन गयो।

मझुवागढी किरातहरूको ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेको स्थान हो, यहाँ हरेक मसिरे पूर्णिमा र वैशाखे पुर्णिमामा साकेला उँधौली र उँधौली कार्यक्रम भव्यताका साथ सम्पन्न गरीन्छ। त्यस्तै देवीस्थान कालिका भगवतीमा बालाचतुर्दशी, शिवरात्रि र तीजमा मेला लाग्ने गर्दछ। रूपाकोट डाँडाबाट खोटाङ, उदयपुर, ओखलढुंगा, सोलुखुम्बु र भोजपुर लगायतका जिल्लाहरूको अधिकांस ठाउँहरूको दृश्य अवलोकन गर्न सकिने भएकोले यसलाई प्राकृतिक भ्युटावरको रूपमा लिने गरिन्छ।

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

२०७३ मा स्थानीय तह पुनर्संरचनापश्चात् साविकका खार्मी, चिरीडाँडा, जाल्पा, निर्मलीडाँडा, विजयखर्क, बुईपा, नुनथला, नेर्पा र पाथेका गाविसहरू तथा दिक्तेल न.पा. सम्मिलित गरी यस नगरपालिकाको गठन भएको हो। यस नगरपालिका १५ वडामा विभाजित छ।

२.४ धरातलीय अवस्था

यस नगरपालिकाको भौगोलिक बनोट विविध छ जहाँ पाखा, पखेरा, जंगल, खोल्सा, खोल्सी, खोंच र बेंसी आदि विविध धरातलीय स्वरूप पाइन्छ। नगरपालिकाको सबै भाग पहाडी धरातल रहेकाले मूलतः यस नगरपालिकामा शीतोष्ण हावापानीको प्रधानता छ। मैदानी क्षेत्र कम भए तापनि बसोबास तथा कृषि उपयुक्त धरातल रहेको छ। मध्यपहाडी लोकमार्ग र अन्य सडकहरूको निर्माणले यस नगरपालिकालाई यातायातका दृष्टिले क्रमशः सुगम बनाउँदै लगेको छ।

बक्स २.१ सक्षेपमा दिक्तेल रूपाकोट मभुवागढी नगरपालिका

नगरपालिकाको नाम	:	दिक्तेल रूपाकोट मभुवागढी नगरपालिका
केन्द्र	:	दिक्तेल
वडा सङ्ख्या	:	१५
भौगोलिक क्षेत्र	:	पहाड
प्रदेश नं	:	१
जिल्ला	:	खोटाङ
क्षेत्रफल	:	२४६.५१ वर्ग कि.मि.
जम्मा धरधुरी	:	१०,०५०
जनसङ्ख्या	:	जम्मा: ४६,९०३ महिला: २५,३०४ पुरुष: २१,५९९
सिमाना		
पूर्व	:	भोजपुर जिल्ला
पश्चिम	:	हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका र रावाबेंसी गाउँपालिका
उत्तर	:	केपिलासगढी तथा ऐंसेलुखर्क गाउँपालिका
दक्षिण	:	दिप्रुङ चुइचुम्मा तथा साकेला गाउँपालिका र हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका

२.५ प्राकृतिक सम्पदा

रूपाकोट, महुरेगढी, मभुवागढी, जस्ता प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक सिमानाले घेरेको दिक्तेल रूपाकोट मभुवागढी नगरपालिकामा लालीगुराँस, चिमाल र विभिन्न जातका लेकाली धुपी सल्लाले शोभायमान बनाएको, खयर, साल तथा अन्य मूल्यवान वन सम्पदाले भरिपूर्ण साथै रावा, साप्सु, तावा, मेवा र दिखुवा जस्ता जल स्रोतहरू रहेको वास्तवमै प्राकृतिक स्रोत र जल साधनका दृष्टिले सुसज्जित नगरको रूपमा रहेको छ।

२.६ सांस्कृतिक उत्कृष्टता

यस नगरपालिकाभित्र धेरै जाति जनजातिहरूको बसोवास भए तापनि मुख्य गरी राई, क्षेत्री ब्राह्मण, दलित, नेवार, तामाङ, मगर, गुरुङ, सन्यासी, शोर्पा आदि जातिको बाहुल्य पाइन्छ। यस क्षेत्रमा आदिवासी राई, नेवार, तामाङ, मगर, गुरुङ जातिको प्रमुख उपस्थिति रहेको छ भने राई र नेवारी संस्कृतिको उच्च प्रभाव परेको देखिन्छ।

२.७ विकासका सम्भावनाहरू

पूर्वी पहाडी भेगको करिव केन्द्रमा रहेको यस नगरपालिकाको विकासको सम्भावनालाई मध्य पहाडी राजमार्गको निर्माणले विस्तार गरिदिएको छ। कृषि, पशुपालन, नगदेवाली, व्यापार तथा लघु उद्यमको क्षेत्रमा नगरले महत्वपूर्ण सम्भावनाहरू बोकेको छ। युवा जनशक्तिको उपलब्धता, तराईसँगको सिधा सम्पर्क, प्राकृतिक स्रोत तथा नदीजन्य स्रोतले पनि विकासका लागि आवश्यक विद्युत् तथा निर्माण सामग्रीहरू सहज बनाएको छ।

यस नगरपालिकाभित्र एक बहुमुखी क्याम्पस, १८ वटा माध्यमिक विद्यालय, ७३ वटा आधारभूत विद्यालय र ६७ वटा प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र रहेको छ। यसैगरी एक वटा जिल्ला अस्पताल, दुई वटा सामुदायिक अस्पताल, एक निजी अस्पताल, १२ वटा स्वास्थ्य चौकी, २ वटा सहरी स्वास्थ्य केन्द्र, ३९ वटा खोप केन्द्र र ग्रामीण स्वास्थ्य स्वयंसेविका १५९ जना रहेका छन्। यस नगरपालिकाको वडा नं. ४ मा मनमाया राई खानीडाँडा विमानस्थल रहेको छ। यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र एक वटा कृषि सम्पर्क केन्द्र, ७ जना कृषि प्राविधिक (एक गाविस एक प्राविधिक), ३ वटा पशु सेवा केन्द्र र ३ जना पशु सेवा प्राविधिक (एक गाविस एक प्राविधिक) रहेका छन्।

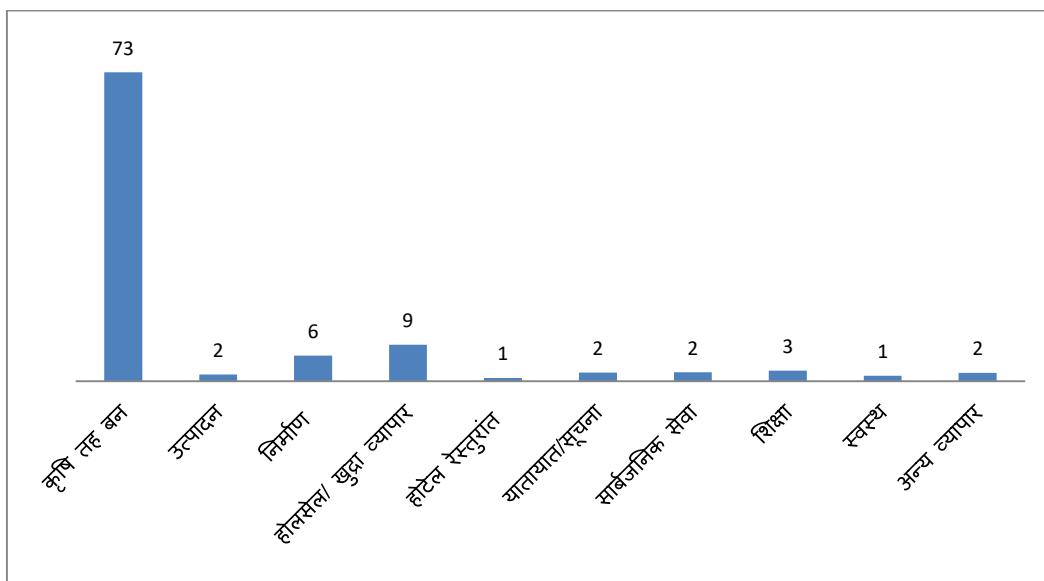
२.८ गार्हस्थ्य उत्पादन

आँकडाको अभावमा यस नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि खोटाङ जिल्लाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको आधारमा अनुमान गरिएको छ। नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ मा खोटाङ जिल्लाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुमानित आँकडा दिएको छ। उक्त प्रतिव्यक्ति उत्पादन, नगरपालिकाको जनसंख्या तथा २०१४-

२०१८ सम्मको राष्ट्रिय औसत आर्थिक वृद्धिदर समेतको आधारमा यस नगरपालिकाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुमान गरिएको छ ।

यस अनुमान अनुसार यस नगरपालिकाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन प्रचलित मूल्यमा रु. ६.४० अर्ब रुपियाँ बराबर रहेको अनुमान छ । उक्त कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमध्ये करिब ७३ प्रतिशत कृषि क्षेत्रले ओगटेको छ भने ब्यापार र खुद्रा व्यापारले ९ प्रतिशत, निर्माणले ६ प्रतिशत र शिक्षाले ३ प्रतिशत योगदान गरेको देखिन्छ । उत्पादन मुलक क्षेत्रले करिब २ प्रतिशत मात्र योगदान गरेको देखिन्छ । यसरी यस नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि केलाउँदा कृषि क्षेत्रको योगदान उल्लेख्य रहेको पाइन्छ । प्रस्तुत अनुमानित आँकडा अनुसार कृषि क्षेत्र यस नगरपालिकाको आर्थिक विकासको प्रमुख आधार हुने देखिन्छ । उत्पादन र सेवामूलक क्षेत्रले आर्थिक विकास र रोजगारी सृजनामा योगदान गर्न यी क्षेत्रको उल्लेख्य बृद्धि हुनुपर्ने देखिन्छ ।

चित्र २.१ : क्षेत्रगत आधारमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रतिशतमा)

स्रोत: मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ को आधारमा अनुमानित

२.९ मानव विकास सूचकांक

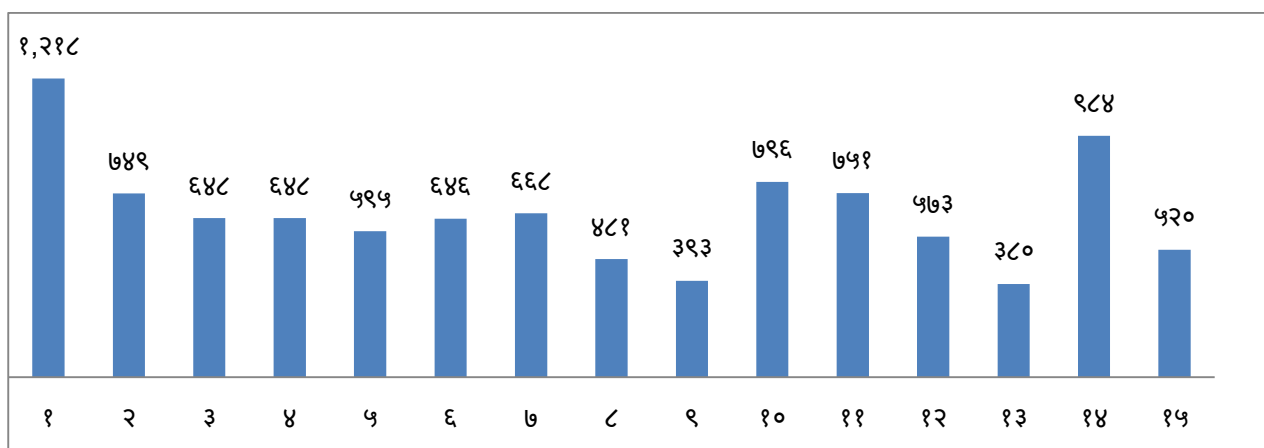
नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ अनुसार खोटाङ जिल्लाको मानव विकास सूचकाङ्क ०.४९४ रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसत ०.४९ को हारहारि मा रहेको देखिन्छ । मानव विकास प्रतिवेदन २०१७ का अनुशार नेपालका मानव विकास सूचकांक ०.५५८ भए अनुरूप यस जिल्ला र नगरपालिकाको समेत ०.५५३ रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

परिच्छेद- ३ पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था

३.१ घरपरिवार विवरण

केन्द्रीय तथ्यांक विभाग^१ को आँकडा अनुसार यस नगरपालिकामा कुल १०,०५० घरपरिवार संख्या रहेको देखिन्छ^२ । उक्त आँकडा अनुसार वडा १ र १४ मा तुलनात्मक रूपमा बढी घरपरिवार बसोबास गरेको देखिन्छ भने वडा २, ३, ४, ५, ६, ७, १० र ११ मा घरपरिवार संख्या ५०० देखि ७०० सम्म रहेको देखिन्छ । यसैगरी वडा १३, ९ र ८ मा अन्य वडाको तुलनामा कम घरपरिवार बसोबास गर्ने देखिन्छ ।

चित्र ३.१ : वडागत रूपमा घरपरिवारको संख्या

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.२ लिंगको आधारमा जनसंख्याको वितरण

यस नगरपालिकामा कुल ४६,९०३ जनसंख्या रहेको देखिन्छ जसमध्ये २५,३०४ महिला र २१,५९९ पुरुष रहेको छ (के. त. बि., २०७४) । यस अनुसार कुल जनसंख्यामा महिलाको अनुपात करिब ५४ प्रतिशत र पुरुषको ४६ प्रतिशत हुन आउँछ । आनुपतिक रूपमा महिलाको संख्या केही बढी देखिएको छ जुन राष्ट्रिय औसत अनुरूप नै रहेको देखिन्छ । वडागत हिसाबले वडा नं. १ मा सबैभन्दा बढी जनसंख्या (५३४२०) रहेको छ भने वडा १३ मा सबैभन्दा कम (७१९) जनसंख्या रहेको देखिन्छ (तालिका ३.२) ।

तालिका ३.१: लिंगको आधारमा जनसंख्याको वडागत वितरण

वडा	कुल	पुरुष	महिला
१	५,३४२	२,६२५	२,७१७
२	३,५२५	१,६७३	१,८५२
३	२,८७६	१,२९०	१,५८६
४	३,१९२	१,५११	१,६८१
५	२,८५८	१,३१५	१,५४३
६	३,००९	१,३६४	१,६४५
७	३,०९९	१,३९७	१,७०२
८	२,४४९	१,११६	१,३३३
९	१,९६७	८६३	१,१०४

^१ Population of Local 751 units, Central Bureau of Statistics, 2074

^२ यस नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित आ.व. २०७४-७५ को नगर विकास योजना पुस्तिका अनुसार कुल घरधुरी संख्या १०१२७ र जम्मा जनसंख्या ५८१५३ भनिएको छ । तथापि उक्त आँकडाको स्रोत नखुलेको हुँदा यस विवरणमा केन्द्रीय तथ्यांक विभागको आँकडा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१०	३,८७२	१,७४०	२,१३२
११	३,४९९	१,५८२	१,९१७
१२	२,५३९	१,१६१	१,३७८
१३	१,५९६	७१९	८७७
१४	४,५३८	२,१२०	२,४१८
१५	२,५४२	१,१२३	१,४१९
कुल	४६९०३	२१५९९	२५३०४

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.३ उमेरको आधारमा जनसंख्या विवरण

उमेर समूहको आधारमा सबैभन्दा बढी १५-२९ वर्ष समूह (२७ प्रतिशत) देखिन्छ। यसैगरी ३०-४४ वर्ष समूहको १५ प्रतिशत र १०-१४ वर्ष समूहको १४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस विवरण अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय (१०-५९ वर्ष समूह) करिब ६८ प्रतिशत र आश्रित जनसंख्याको (०-९ र ६० भन्दा माथिको वर्ष समूह) ३२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस अनुरूप यस नगरपालिकामा युवा र आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको बाहुल्यता रहेको छ जुन यस नगरपालिकाको अबसरको रूपमा रहेको देखिन्छ।

तालिका ३.२: उमेर समूहको आधारमा जनसंख्याको वितरण

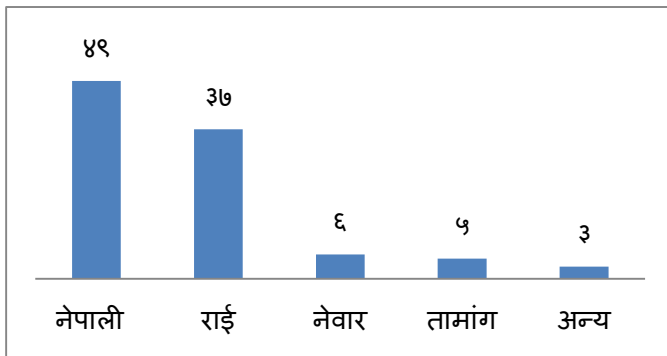
उमेर समूह	जनसंख्या	प्रतिशत
०-४ वर्ष	४५३५	१०
५-९ वर्ष	५७५९	१२
१०-१४ वर्ष	६३६९	१४
१५-२९ वर्ष	१२६६४	२७
३०-४४ वर्ष	७०३५	१५
४५-५९ वर्ष	५६२८	१२
६०-६९ वर्ष	२८१४	६
७० वा सो भन्दा माथि	१८७७	४
कुल	४६,९०३	१००

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

यस नगरपालिकामा विभिन्न भाषा मातृभाषाको रूपमा बोल्ने पाइएको देखिन्छ। यीमध्ये नेपाली, राई, नेवार, तामाङ प्रमुख मातृभाषाको रूपमा रहेका छन्। उल्लेख्य रूपमा (करिब ४९ प्रतिशत) नेपाली भाषा मातृभाषाको रूपमा बोल्ने पाइएको छ। करिब ३७ प्रतिशतले राई भाषा मातृभाषाको रूपमा उल्लेख गरेका छन्। राई भाषा अन्तर्गत पनि चाम्लिङ, दुमी, खालिङ, थुलुंग, साम्पाङ लगायत विभिन्न भाषा प्रचलनमा रहेको देखिन्छ। यसैगरी करिब ६ प्रतिशतले नेवार, ५ प्रतिशतले तामाङलाई मातृभाषाकाका रूपमा लिएका छन् भने अन्य मातृभाषाहरूमा गुरुङ, शेर्पा, मगर, भुजेल आदि रहेका छन्।

चित्र ३.२: मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण (प्रतिशतमा)

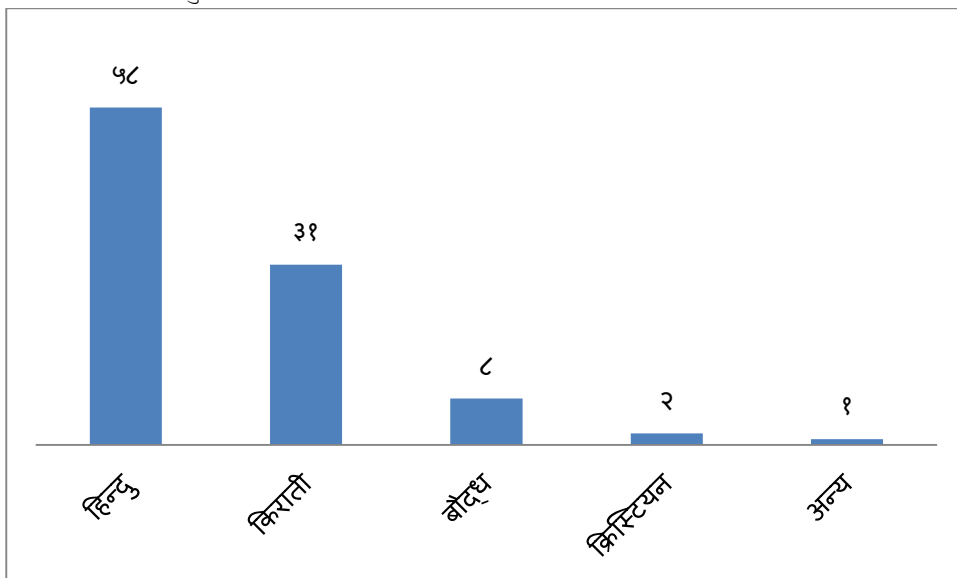

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

यस नगरपालिकामा करिब ५८ प्रतिशतले हिन्दु, ३१ प्रतिशतले किराती, ८ प्रतिशतले बौद्ध र २ प्रतिशतले क्रिस्चियन धर्म मान्ने गरिएको देखिन्छ।

चित्र ३.३: धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण (प्रतिशतमा)

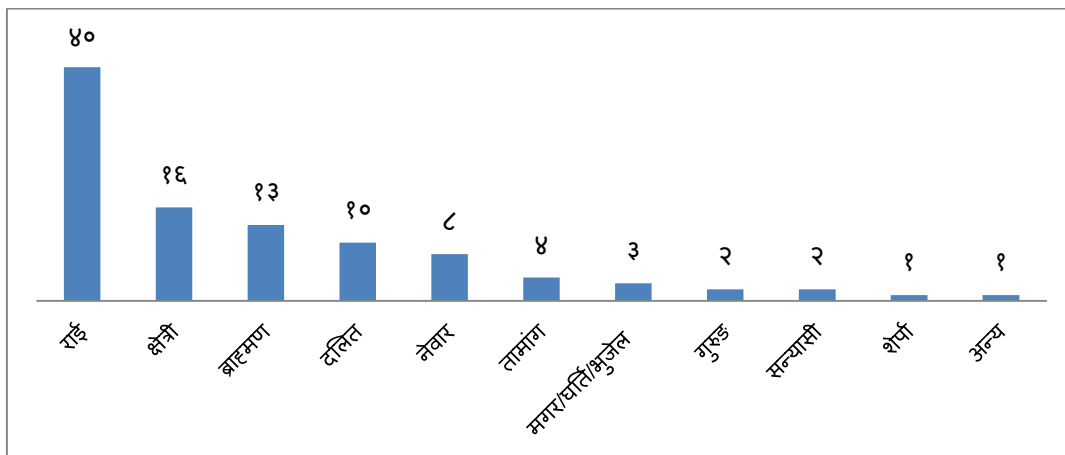

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.६ जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

जातिगत आधारमा करिब ४० प्रतिशत राई समुदाय रहेको देखिन्छ। यसै गरी क्षत्री र ब्राह्मणको जनसंख्या क्रमशः १६ र १३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने दलितको जनसंख्या करिब १० प्रतिशत रहेको पाइन्छ। यस नगरपालिका अन्य मुख्य जातजातिमा नेवार (८ प्रतिशत), तामाङ (४ प्रतिशत), मगर/घर्ती/भुजेल (३ प्रतिशत), गुरुङ (२ प्रतिशत), सन्यासी (२ प्रतिशत) र शेर्पा (१ प्रतिशत) रहेका छन्। करिब १ प्रतिशत माथि उल्लेख बाहेक अन्य जातजाति रहेको देखिन्छ। यसरी जातजातिको आधारमा जनसंख्याको वितरण हेर्दा जनजातिको जनसंख्या उल्लेख रहेको देखिन्छ।

चित्र ३.४: जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

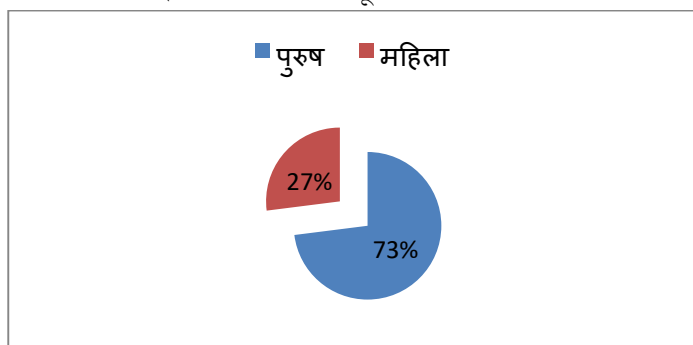

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.७ घरमूलीको विवरण

यस नगरपालिकाको कुल १००५० घरधुरीमध्ये करिब ७३ प्रतिशत घरमूलीहरू पुरुष रहेको पाइन्छ भने २७ प्रतिशत महिला घरमूली रहेको देखिन्छ। यसरी घरमूलीको लिङ्गको आधारमा उल्लेख्य रूपमा पुरुष घरमूली रहेको देख्न सकिन्छ।

चित्र ३.५ : लिङ्गको आधारमा घरमूलीको विवरण

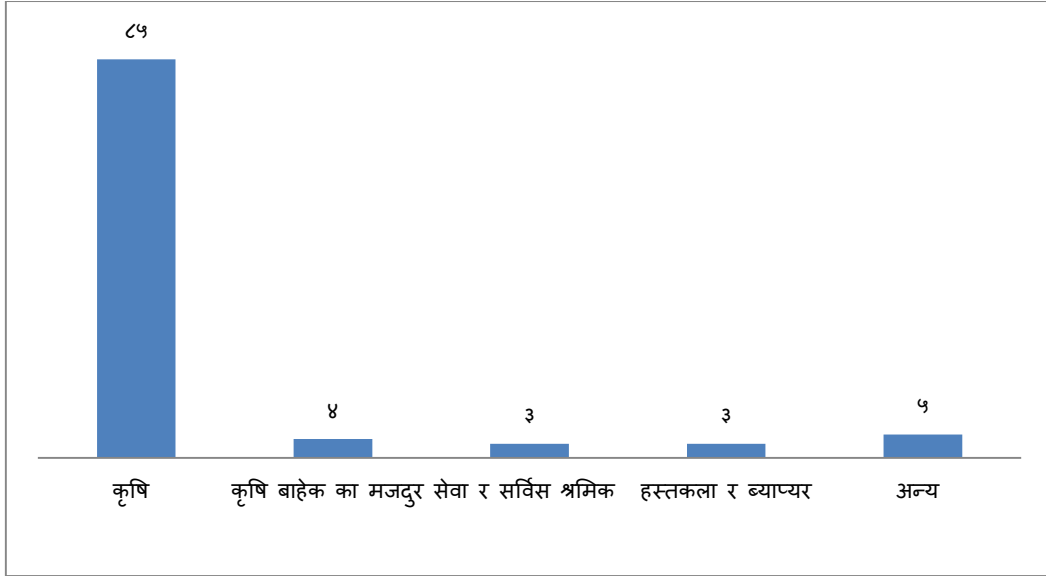

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.८ पेसाका आधारमा जनसंख्या विवरण

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या (१० वर्षभन्दा माथि) मध्ये करिब ८५ प्रतिशत कृषिक्षेत्र संलग्न रहेको पाइन्छ। बाँकी पेसामा ४ प्रतिशत कृषि बाहेकका श्रमिक, ३ प्रतिशत सेवा र सर्भिस श्रमिक, करिब ३ प्रतिशत हस्तकला लगायतको व्यापारमा आबद्ध रहेको देखिन्छ। करिब ५ प्रतिशत जनसंख्या अन्य पेसामा आबद्ध रहेको देखिन्छ।

चित्र ३.६ : पेसाका आधारमा जनसंख्या विवरण

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.९ अपांगताको आधारमा जनसंख्या विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कुल जनसंख्यामध्ये करिब ३ प्रतिशत विभिन्न खालको अपांगताबाट प्रभावित जनसंख्या रहेको देखिन्छ। उक्त अपांगताबाट प्रभावित जना संख्यामध्ये शारिरक रूपमा अपांग करिब १ प्रतिशत रहेका छन् भने १ प्रतिशतभन्दा कम मात्र कान नसुन्ने वा कमजोर श्रवण शक्ति भएका, बोल्नमा समस्या भएका, अन्धा वा कम आँखा देख्ने, खाले दीर्घ रोग र मानसिक रूपमा कमजोर रहेको देखिन्छ।

तालिका ३.३ : अपांगताको आधारमा जनसंख्या विवरण

शारिरक रूपमा अपांग	प्रतिशतमा	१.०२
कान नसुन्ने वा कमजोर श्रवण शक्ति भएका	प्रतिशतमा	०.४६
बोल्नमा समस्या भएका	प्रतिशतमा	०.४३
अन्धा वा कम आँखा देख्ने	प्रतिशतमा	०.३६
विभिन्न खाले दीर्घ रोग	प्रतिशतमा	०.१९
मानसिक रूपमा कमजोर	प्रतिशतमा	०.१५
अन्य	प्रतिशतमा	०.१५
अपांगताबाट प्रभावित जम्मा जनासंख्या	प्रतिशतमा	२.७६

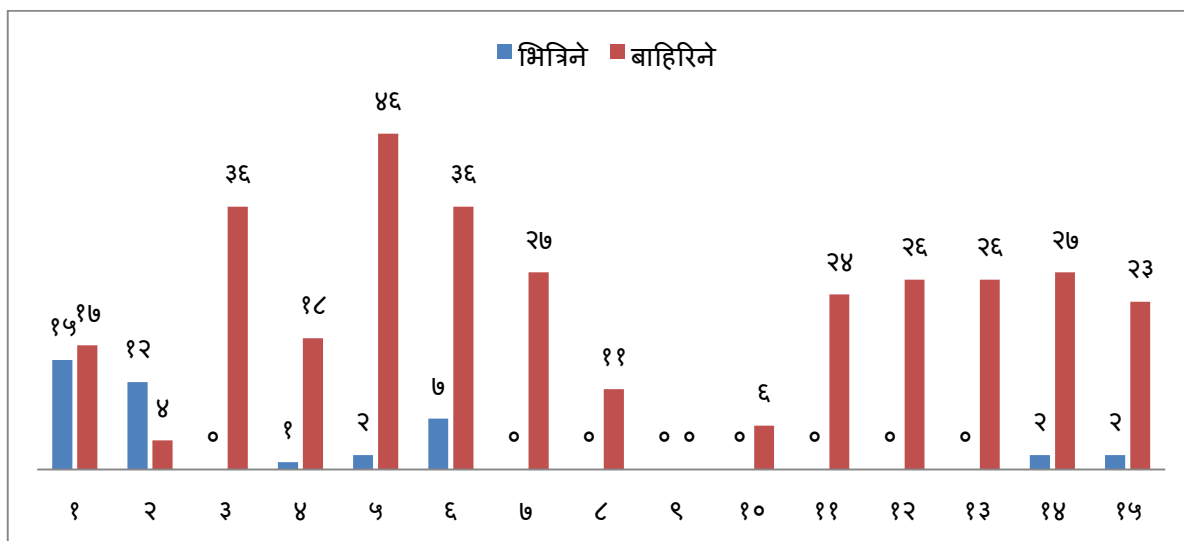
स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

३.१० बसाइँ सराइसम्बन्धी विवरण

वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक अनुसार करिब ३१४ घरपरिवार यस नगरपालिकाबाट बाहिर बसाइँ सराइ गरेको देखिन्छ भने ४१ घरपरिवार भित्रिएको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा यस नगरपालिकाभित्र बसाइँ सराइ गर्ने परिवारको संख्या कम देखिन्छ। यो संख्या कम देखिनुमा घरपरिवारको बसाइँ सराइ सूचना अभिलेख नगर्ने प्रवृत्तिको कारण समेत हुन सक्छ।

चित्र ३.६: बसाइ सराइ सम्बन्धी विवरण

स्रोत: २०७३ को वडा कार्यालयको अभिलेख अनुसार

३.११ व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको वडागत अभिलेख अनुसार गत वर्ष कुल २०२८ वटा जन्म, २६४ वटा मृत्यु र ४३७ वटा विवाह घटना दर्ता भएको देखिन्छ। जन्मदर्तामध्ये २६४ वटा वडा ७ मा, २४४ वटा वडा ८ मा, २२४ वटा वडा ५ मा र २१६ वटा वडा १४ मा भएको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा बढी जनसंख्या र घरपरिवार भएको वडा १ मा भने जम्मा १८४ वटा जन्मको घटना दर्ता भएको देखिन्छ। यसै गरी सबैभन्दा बढी मृत्यु दर्ता वडा १२ मा (३९ वटा) र विवाहको हकमा सबैभन्दा बढी दर्ता वडा ५ मा (८६ वटा) रहेको देखिन्छ। सिद्धान्ततः बढी जनसंख्या भएको ठाउँमा बढी घटना दर्ता हुनुपर्ने भए तापनि वडागत रूपमा प्राप्त अभिलेखबाट सो अनुरूप भएको नदेखिएकोले यी घटनाहरू पूर्ण रूपमा दर्ता नहुने गरेको अनुमान गर्न सकिन्छ।

तालिका ३.४: व्यक्तिगत घटना दर्ता विवरण

वडा नं.	जन्म	मृत्यु	बिबाह	सम्बन्ध विच्छेद
१	१८४	१३	२६	०
२	५४	१४	१५	०
३	६०	९	१२	०
४	९९	१	१२	०
५	२२४	२५	८६	०
६	१४८	३६	२२	०
७	२६४	१९	३७	०
८	२४४	१३	२१	०
९	६०	०	२३	०
१०	६७	९	१६	०
११	१९५	२४	४६	०
१२	६१	३९	१६	०
१३	५०	११	११	०
१४	२१६	३१	६२	०
१५	१०६	२०	३२	०
जम्मा	२०३२	२६४	४३७	०

स्रोत: २०७३ को वडा कार्यालयको अभिलेख अनुसार

परिच्छेद- ४ आर्थिक अवस्था

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण

४.१.१ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

यस नगरपालिका क्षेत्रमा कार्यरत प्राविधिक सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। जस अनुसार कृषि तथा पशुपालनमा ८९, इन्जिनियरिङमा २५, वनमा २९, मेडिसिनमा ७०, खाद्य प्रशोधनमा ९, वकालतीमा १८, पत्रकारितामा २१ र अन्य विविध क्षेत्रमा १७ गरेर कुल २७८ जना कार्यरत रहेका छन्।

तालिका: ४.१. प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

प्राविधिक सीप	संख्या
कृषि र पशु	८९
इन्जिनियरिङ	२५
वन	२९
मेडिसिन	७०
खाद्य प्रशोधन	९
वकिल	१८
पत्रकार	२१
अन्य	१७
जम्मा	२७८

स्रोत: २०७३ को वडा कार्यालयको अभिलेख अनुसार

४.१.२ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा बसोबास गर्ने करिब ८५ प्रतिशत जनसंख्याको प्रमुख पेशा कृषि, वन र माछापालन रहेको देखिन्छ, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा बढी हो। त्यसै गरी जनसंख्याको ३ प्रतिशतले शिक्षा क्षेत्रमा, १ प्रतिशतले थोक तथा खुद्रा व्यापार र उत्पादन क्षेत्रमा काम गरिरहेको देखिन्छ। उल्लेखित पेशा बाहेक अन्य पेशामा आबद्ध जनसंख्याको हिस्सा भने अत्यन्तै कम रहेको छ। उपरोक्त तथ्यहरूबाट यो नगरपालिकामा बसोबास गर्ने जनता कृषिमा आश्रित रहेको र नगरपालिकाको आर्थिक स्रोत पनि यो पेशामाथिनै निर्भर रहने देखिन्छ।

तालिका ४.२ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण (प्रतिशतमा)

पेशा	प्रतिशतमा
कृषि, वन र माछापालन	८५.००
शिक्षा क्षेत्र	३.००
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१.५०
उत्पादनको क्षेत्रमा	१.००
अन्य विभिन्न पेशा	९.५०

स्रोत: जनगणना २०११ को आधारमा अनुमानित

४.१.३ विपन्नता स्तरीकरण विवरण

नेपाल सरकारको गरिबी बर्गीकरण अनुसार यस नगरपालिकामा करिब १७ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनी रहेको देखिन्छ। नेपालको चौधौं (१४ त्रिवर्षीय योजना) अनुरूप आ. व. २०७५/७६ सम्म राष्ट्रिय औसत करिब १७ प्रतिशतमा रहने अनुमान रहेसँगै यहाँको गरिबको औसत दर पनि राष्ट्रिय औसत अनुरूप नै रहेको देखिन्छ।

तथापि वडागत रूपमा गरिबीको वितरण भने असमान रहेको छ। वडा १० मा सबैभन्दा बढी (४८ प्रतिशत) गरिबी रहेको छ जुन वडा ११ मा ४१ प्रतिशत र ९ मा ३३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। तुलानत्मक रूपमा वडा १, ३, ५, ६, र १३ मा गरिबको दर १० प्रतिशतभन्दा रहेको छ।

तालिका ४.३ गरिबीको बर्गिकरण

वडा	अति गरिब	मध्यम गरिब	सामान्यगरिब	जम्मा गरिब	गैरगरिब	जम्मा घरपरिवार	गरिबी दर
१	८	४	१	१३	८४८	८६१	१.८
२	१९	२०	११	५०	५८५	६३५	१०.४
३	७	८	१२	२७	५८०	६०७	६.२
४	३३	१५	११	५९	५१६	५७५	१३.४
५	१३	३	५	२१	५७८	५९९	५.०
६	४	२	११	१७	६००	६१७	४.३
७	४०	४३	१६	९९	५३१	६३०	२१.५
८	१७	१६	१९	५२	२९९	३५१	१९.४
९	५७	२६	२६	१०९	३०३	४१२	३३.२
१०	१३७	५०	५४	२४१	३९४	६३५	४८.५
११	९०	८१	५६	२२७	४७२	६९९	४१.३
१२	८	२५	८	४१	५००	५४१	१२.०
१३	३	८	६	१७	३४५	३६२	६.१
१४	२६	३९	२३	८८	७९५	८८३	१५.२
१५	३८	२९	१५	८२	४३३	५१५	२१.६
जम्मा	५००	३६९	२७४	११४३	७७७९	८९२२	१७.७

स्रोत: गरिब घर परिवार पहिचान बोर्डको सचिवालय, खोटाङ

४.१.४ आवास संरचना विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०११ अनुसार यो नगरपालिकामा भएको मध्ये ९६% घरहरू माटो र ढुंगाबाट बनेका छन्। त्यसैगरी काठ बाटबनेको घर संख्या करिब ३% रहेको छ। सिमेन्टको प्रयोगबाट बनेका घरहरू भने अत्यन्त नै कम रहेका छन्। यी तथ्यहरूले यो नगरपालिकामा बसोबास गर्ने नागरिकको बसोबास आधुनिक र सुरक्षित नरहेको प्रतित हुन्छ।

तालिका ४.४: आवास संरचना विवरण

घरको बनेोट	
माटो र ढुंगा	९६%
काठ बाटबनेको घर	३%
सिमेन्टका	१%

स्रोत: जनगणना २०११ को आधारमा अनुमानित

४.१.५ गरिबीको दर (गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या)

यो तालिकाले रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक पक्षसँग सम्बन्धी महत्वपूर्ण सूचकांकहरू र यी सूचकांकहरूको राष्ट्रिय अवस्थसँग नगरपालिकाको तुलनात्मक अवस्थालाई चित्रण गरेको छ। यो नगरपालिकामा गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या १७% रहेको छ जुन राष्ट्रिय औसतकै हाराहारीमा रहेको देखिन्छ (२०७४ को आँकडा अनुसार)। त्यसै गरी मानव गरिबी सूचकांक २९.४७ पनि राष्ट्रिय औसतभन्दा २% ले कम रहेको छ भने मानव बिकाश

सूचकांक राष्ट्रिय औसत (०.४९) कै अवस्थामा रहेको छ । औसत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आमदानीको अवस्था तुलना गर्दा यो राष्ट्रिय औसत \$११६० भन्दा २८ डलरले कम रहेको छ (\$११३२) ।

तालिका ४.५ गरिबीको रेखामुखी रहेको जनसंख्या

सूचक	नगरपालिका	राष्ट्रिय औसत
गरिबी (५)	१७	२१
औसत प्रतिव्यक्ति आमदानी वार्षिक	११३२	११६०
मानव गरिबी सूचकांक	२९.४७	३१.१२

स्रोत: मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ को आधारमा अनुमानित

४.१.६ वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूको विवरण

यो तालिकामा यस नगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा गएकाहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । प्रस्तुत तथ्यांकले प्राय सबै वडाहरूबाट उल्लेखनीय संख्यामा नगरबासी कामको खोजीमा विदेशिएका देखिन्छ । कुल १००५० घर धुरी रहेको यो नगरपालिकामा २६८१ घरधुरी बाट ३१५२ व्यक्तिहरू वैदेशिक रोजगारमा गएका छन् जातिगत रूपमा सबैभन्दा बढी जनजाती समुदाय बाट १७९८ वैदेशिक रोजगारीमा गएका छन् भने सबैभन्दा कम दलितबाट ३६१ जना गएका छन् । त्यसै गरी वडागत रूपमा वार्ड नं. १० बाट सबैभन्दा बढी २५३ घरधुरीबाट विदेशिएका छन् भने वार्ड नं. १४ बाट ३१५ जना विदेशिएका छन् । त्यसै गरी विदेशिनेमध्ये वार्ड नं. १ बाट सबैभन्दा कम घर धुरी १०५ बाट विदेशिएका छन् ।

तालिका ४.६ वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरूको विवरण

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	विदेश गएको		जातिगत विवरण							
		घरधुरी	गएको संख्या	दलित		जनजाति		ब्राह्मण		क्षत्री	
				म	पु	म	पु	म	पु	म	पु
१	१२१८	१०१	१२०	१	२	३	७	५	४९	१	५२
२	७४९	१५०	१५०	०	५	५	९०	०	७	०	४३
३	६४८	२०२	२५२	१	३४	१	१२४	०	११	२	७९
४	६४८	२१०	२२४	०	३६	४	७१	०	८	०	१०५
५	५९५	११७	१३६	०	१५	३	६०	०	४	०	५४
६	६४६	२३५	२७६	०	१९	८	१५४	२	८५	०	८
७	६६८	२२१	२६६	०	३८	१०	१४२	०	४६	०	३०
८	४८१	१५७	१८८	०	२३	३	६२	०	०	०	१००
९	३९३	१०५	११२	१९	०	०	३६	२	१२	०	४३
१०	७९६	२५३	२९९	१	४९	१	१८१	०	७	१	५९
११	७५१	१८१	२०५	१	१६	३	१५२	०	०	१	३२
१२	५७३	१८९	२४३	१	१४	१०	२१८	०	०	०	०
१३	३८०	११८	१३१	०	९	४	११८	०	०	०	०
१४	९८४	२४९	३१५	१	२३	२०	२३०	०	३१	०	१०
१५	५२०	१९३	२३५	०	५३	०	७८	१	४७	०	५६
कुल	१००५०	२६८१	३१५२	२५	३३६	७५	१७२३	१०	३०७	५	६७१

स्रोत: Safer Migration Program, Diktel office HELVTAS

४.२ भूउपयोगको स्थिति

तालिका ४.२ को विवरण अनुरूप करिब १२५४८ हेक्टर खेतीयोग्य जमिन रहेको देखिन्छ । यस नगरपालिकाको कुल २८५०७ हेक्टर क्षेत्रफल अनुसार खेतीयोग्य जमिन करिब ४४ प्रतिशत रहेको छ । यसै गरी ३५८४ हेक्टर धनहर र

८९६४ हेक्टर पाखो रहेको देखिन्छ। अनुपातिक रूपमा करिब ३१ प्रतिशत पाखो र १३ प्रतिशत धनहर रहेको छ। यस आकडा अनुसार करिब १२ प्रतिशत जमिनको किसिम नखुलेको मान्न सकिन्छ। करिब ४४ प्रतिशत मात्र खेतीयोग्य जमिन रहेको र ७३ प्रतिशत योगदान कृषि क्षेत्रफल गर्ने हुँदा कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु पर्ने देखिन्छ।

तालिका ४.७ : साविक गाविस अनुसारको खेतीयोग्य जमिनको विवरण

सि.नं.	साविक गा.वि.स.	हालको वडा	जम्मा क्षेत्रफल (हे.)	खेतीयोग्य जमिन (हे.)	धनहर (हे.)	पाखो (हे.)
१	दिक्तेल	वडा नं. १ र २	२३५२.१९३	१६२८.३	५१२.७	१११५.६
२	वाम्राड	वडा नं. ३	१३३७.४२७	९३५.५	२८०.१	६५५.४
३	खाल्ले	वडा नं. ४	१७५१.५०३	८१३.१	२७८.१	५३५
४	लफ्याड	वडा नं. ५	६६२१.९८४	७५९.१	३१७.४	४४१.७
५	नेर्पा	वडा नं. ६	१६६०.३१६	१०२४	३७५	६४९
६	चिउरीडाडा	वडा नं. ७ र ८	२८७२.७०६	१६६५	६१५	१०५०
७	निर्मलीडाडा	वडा नं. ९	१०६९.६७९	५६३.४	१४७.८	४१५.६
८	पाथेका	वडा नं. १०	२८२७.५५३	९४०.२	२३२.८	७०७.४
९	खार्मी	वडा नं. ११	२०३५.६१	१०२५	१८७.७	८३७.४
१०	जालपा	वडा नं. १२	९७५.५३८	६९८.२	१५८.३	५३९.९
११	नुनथला	वडा नं. १३	१०२८.०९६	४७७.८	७०.९	४०६.९
१२	बुईपा	वडा नं. १४	२३५२.६२५	१३०१.४	१८१.८	१११९.६
१३	विजयखर्क	वडा नं. १५	१६२२.५८५	७१७.४	२२६.४	४९१
			२८५०७.८१५	१२५४८.४	३५८४	८९६४.५

स्रोत : वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्यांक पुस्तिका, आ.व. २०७२/०७३, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, खोटाङ

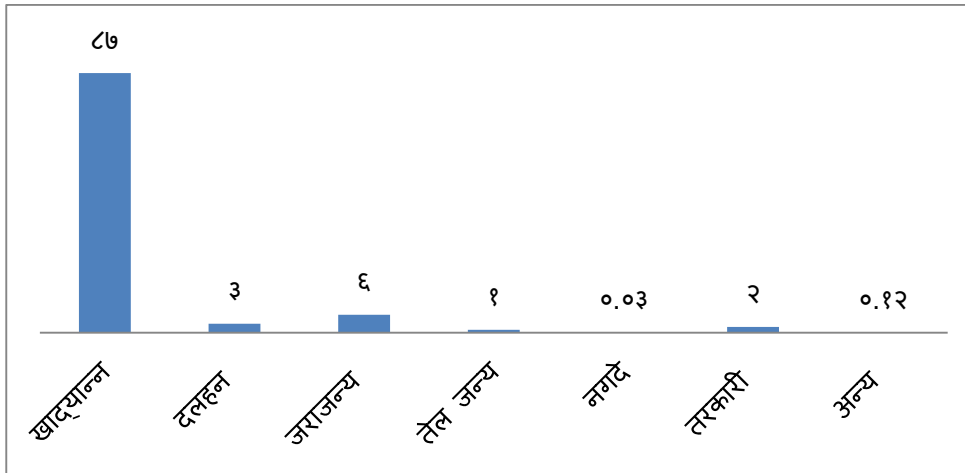
४.३ कृषि तथा पशु विकास

नगरको मुख्य रोजगारी र जीविकोपार्जनको रूपमा कृषि क्षेत्र रहेको छ। कृषि क्षेत्रअन्तर्गत अन्न बाली, नगदे बाली, तरकारी खेती र पशुपन्छी पालनलाई लिइएको छ। यसैगरी कृषि कार्यहरूसँग माछापालन, माहुरीपालन र वनजन्य क्षेत्र पनि आबद्ध रहेको पाइन्छ। समग्रमा यस नगरको कृषि क्षेत्र बढी अनुपातमा निर्वाहमुखी रहेको छ।

४.३.१ कृषि उत्पादन सम्बन्धि विवरण

यस नगरपालिकामा मूल रूपमामा खाद्यान्न बाली लगाउने गरिएको देखिन्छ। खेती गरिएको जमिनमध्ये ८७ प्रतिशत खाद्यान्न उत्पादनले ओगटेको छ। त्यसै गरी दलहनको उत्पादनले ३ प्रतिशत, जराजन्य उत्पादनले ६ प्रतिशत, तरकारी उत्पादनले २ प्रतिशत खेती गरिएको जमिनको हिस्सा ओगटेका छन्। तथ्यांक अनुसार यो नगरपालिकाको कृषि व्यवसायिक भन्दा निर्वाहमुखी रहेको देखिन्छ। खाद्यान्न उत्पादनले मात्र ठूलो हिस्सा ओगट्नुले यो अवस्थालाई चित्रण गरेको छ।

चित्र ४.१ खेती गरिएको जमिनको आधारमा खेतिको प्रकार

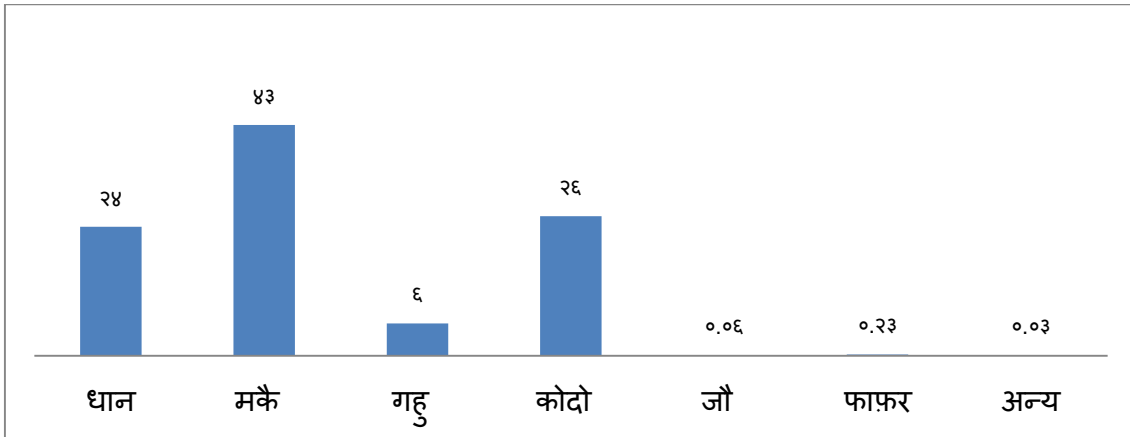
स्रोत: नेपाल कृषि नमूना गणना २०११ मा आधारित

यस नगरपालिकामा लगाइएका मुख्यबालिहरु निम्न प्रकार छन् ।

१. खाद्यान्न बाली- मकै, धान, गहुँ, फापर
२. दाल बाली- मास, मुसुरो, गहत, भटमास, बोडी, सिमी, केराउ, चना
३. तेल बाली- तोरी, सस्यो, फिलुङगे, सिलाम, वदाम
४. हिउँदे फलफूल - नास्पाती, आरुबखडा, ओखर कट्टुस,
५. बर्खे फलफूल- सुन्तला, केरा, अम्वा, आँप, मेवा, भुईकटर, रुखकटहर
६. तरकारी, मुला, रायो, धनिया, काउली, बन्दा, गोलभेडा, काँक्रा, फर्सी, लौका, घिरौला, करेला, गाँजर, भान्टा, भिन्डी, चम्सुर, पिँडालु, सखरखण्ड
७. नगदे बाली- अलैंची, उखु, सुर्ती, चिया, कफी
८. च्याउ खेती- कन्ये च्याउ तथा स्थानीय विभिन्न खालका गोब्रे, पाल्ने, देउले
९. मौरी पालन- एपिस, सेरेना लगायत विभिन्न स्थानीय तथा आधुनिक घरमा मौरी पालन, माछा पालन आदि ।

यो नगरपालिकाको खेती गरिएको जमिनमध्ये ८७ प्रतिशत हिस्सा खाद्यान्नले लिएको कुरा अघिल्लो चित्रमा देखाइएको छ । खाद्यान्न उत्पादनमध्ये पनि सबैभन्दा बढी मकैले ४३ प्रतिशत ओगटेको छ भने दोस्रोमा कोदोले २६ प्रतिशत र धानले २४ प्रतिशत गहुँ, जौ र फापरको हिस्सा भने निकै नै कम रहेक छ ।

चित्र ४.२ : खाद्यान्न बालीको वितरण (खेती गरिएको जमिनको आधारमा प्रतिशतमा)

Source: Estimated based on Nepal Agriculture Sample Census

४.३.२ सार्वजनिक पोखरी तथा माछापालन सम्बन्धी विवरण

तालिका अनुसार यो नगरपालिकामा माछा पोखरीले ओगटेको कुल क्षेत्रफल १३७ रोपनी रहेको छ भने माछाको उत्पादन २१६६७ केजी रहेको छ । माछा उत्पादनबाट किसानहरूले करिब रु. ३० लाख बराबरको आम्दानी गरिरहेको देखिन्छ । सबैभन्दा बढी माछाको उत्पादन वार्ड नं. २ मा करिब १९ हजार केजी रहेको छ भने पोखरीको क्षेत्रफल वार्ड नं. ४ मा ५१ रोपनी छ । माछा बिक्रीबाट वार्ड नं. २ मा नै सबैभन्दा बढी रु. १७ लाख आम्दानी भएको देखिन्छ भने वार्ड नं. २ को तुलनामा अरु वाडमा माछा बाट भएको आम्दानी निकै कम रहेको छ ।

तालिका ४.८ सार्वजनिक पोखरी तथा माछापालन सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	पोखरी क्षेत्रफल (रोपनी)	वार्षिक माछा उत्पादन (के.जी.)	वार्षिक आम्दानी (रु.)
१	१ १५	९००	२६०,०००
२	४ १५	१८७४०	१७०९६००
३	३	९००	२७५०००
४	५१	५३५	३७००००
५	२		
६	६	१२०	२५०००
८	२१	२००	१०००००
११	२४		
१२	०	२२	१५०००
१३	३	२५०	१७५०००
१४	१ १४९		
जम्मा	१३६ १६६	२१६६७	२९२९६००

स्रोत: २०७३ को वडा कार्यालयको अभिलेख अनुसार

४.३.३ सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता विवरण

यो नगरपालिकाभित्र कुलो, नहर र पाइप गरी १२२ वटा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध रहेका छन् । यी सिंचाइका माध्यमबाट करिब १५ हजार हेक्टर जमिन सिंचित छ भने यसबाट ६ हजार घर धुरी लावभित भएका छन् । त्यसैगरी २१ वटा सिंचाइ सुविधाबाट वर्षभरि सिंचाइ सुविधा उपलब्ध छ भने १०५ वटा बाट मौसमी सिंचाइ सुविधा उपलब्ध छ ।

तालिका ४.९ सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता विवरण

वार्ड नं.	सिंचाइको माध्यम (संख्या)		सिंचाइको उपलब्धता (संख्या)		सिंचित क्षेत्र (हे.)	लाभन्वित घरधुरी
	कुलो र नहर	पाइप	मौसमी	वर्षभरि		
१	१	१	१	१		३६७
२	२	५	१	६	५५२५	४१०
३	५		०	४	४२०	१७५
४	६		१	५	२०७	३६०
५	१		१	१	१९२	
६	६		०	६	३५००	१०००
७	२		०	३		
८	१२		९	३		
९	४		३	१		५७५
१०	२		२	०		६५०
११	७	२	०	८	२१७०	१५४६
१२	८	१	८	१	२००	१५०

१३	७	१	६	०१	२५० रो	
१४	४८	७	०	५७	३०३०	
१५	१९		०	१४		७३५
कुल	१०८	१४	२१	१०५	१५२४४	५९६८

स्रोत: २०७३ को बडा कार्यलयको अभिलेख अनुसार

४.३.४ खाद्यान्न बालीमा लाग्ने रोग तथा किरा सम्बन्धी जानकारी

यस नगरपालिकामा खाद्यान्न बालीमा देखा परेका रोगहरु निम्न प्रकार छन ।

तालिका ४.१० खाद्यान्न बालीमा लाग्ने रोग तथा किरा

क. धान बालीमा मुख्य रोगहरु	ख. मकैबालीका मुख्य रोगहरु	ग. गहुँबालीका मुख्य रोगहरु :
१. ब्लाष्ट रोग २. व्याक्टोरिया लिफ ब्लाइट ३. खैरो थाप्ले रोग ४. फेद कुहिने रोग ५. पातको फेद डडुवा रोग ६. खैरा रोग	१. पातमा लाग्ने डडुवा २. घोगा कुहिने ३. कालो पोके ४. डाँठ कुहिने ५. डाउनि मिड्यु ६. ध्वाँसे थेग्ले रोग	१. डडुवा रोग २. खैरो सिन्दुरे ३. पहेलो सिन्दुरे ४. कालोपोके ५. गन्हाउने कालोपोके
धानबालीलाई क्षेती गर्ने मुख्य किराहरु :	मकैबालीमा क्षति गर्ने मुख्य कीराहरु :	. जौ बालीमा लाग्ने मुख्य रोगहरु :
१. रिठे, ट्वाटी र किर्थो २. गभारो ३. धानको काँडादार खपटे हिस्पा ४. फड्के किरा ५. धानको पधेरो ६. पात वेरुवा ७. मिलिवग	१. फेद काट्ने कीरा २. खुम्रे कीरा ३. फोजी कीरा ४. गभारो गहुँ बालीमा क्षति गर्ने मुख्य कीराहरु १. किटकिटे खपटे २. लाही कीरा ३. गुलावी गभारो	१. पहेलो सिन्दुरे २. धर्से रोग ३. कालोपोके

जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दिक्तेल

४.३.५ फलफूल तथा तरकारीमा लाग्ने मुख्य रोग तथा कीरा

यस नगरपालिकामा फलफूल तथा तरकारीमा देखा परेका रोगहरु निम्न प्रकार छन ।

तालिका ४.११ फलफूल लाग्ने मुख्य रोग तथा कीरा

आँपका हानिकारक कीराहरु	आँपका रोगहरु	केराबालीका कीराहरु
१. आँपको साईलिड	१. कोत्रे २. सेतो धुले रोग	१. केराको थाम धुन २. केरा गानुको धुन
स्याउका रोगहरु		केराबालीका रोगहरु
१. क्राउन गल २. दाद ३. धुले दुसी/खराने ४. गुलावी रोग ५. पाल बनाउने लाभ्रे ६. रातो सुलसुले		१. ओइलाउने रोग २. वन्ची टप ३. कोत्रे ४. गानु कुहिने

अमिला जातका फलफूला हानिकारक कीराहरू	अमिला जातका फलफूलका मुख्य रोगहरू
१. हरियो ठूलो पुतली २. पातको भिगा ३. कल्ने कीरा ४. लाही कीरा ५. सिट्रस सिल्ला ६. फल कुहाउने औसा ७. मिलिवग	१. क्याङ्कर २. कालो ध्वाँसे ३. कोत्रे ४. जरा कुहिने ५. फेद कुहिने ६. गुलाबी रोग ७. ग्रिनिड

जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दिक्तेल

तालिका ४.१२ : तरकारी बालीका रोग र कीराहरू

फूलकोबी समूह (फुलकोबी, बन्दाकोबी, ब्रोकाउली, मुला, रायो, सलगम, ग्याँठकोबी आदि) का बालीलाई क्षति पुऱ्याउने मुख्य कीराहरू	फूलकोबी समूह बालीका रोगहरू
१. बन्दाको पुतली २. इँडावुटे पुतली ३. सुर्तीको पातखाने लाभ्रे ४. उफ्रने पखटे कीरा ५. माटो मुनि बसी क्षति गर्ने कीराहरू (खुम्रे फेद काट्ने कीरा, रातो कमिलो, किश्रो) ६. लाही	१. अल्टरनेरिया थोप्ले २. डाँठ कुहिने ३. नसा कालो भई कुहिने ४. डाउनी मिल्ड्यु ५. टर्निप मोज्याक भाइरस ६. क्वल रुट
गोलभेडा, भान्टा, खोर्सानी वर्गका बालीमा लाग्ने रोग र कीराहरू	सिमी र केराउ बालीका रोगहरू
१. डडुवा रोग २. टोमाटो मोज्याक भाइरस ३. कलर भाइरस र पात घुमिने रोग ४. ओइलाउने रोग ५. जरामा गाठा पर्ने रोग ६. कोत्रे रोग ७. गोल्भेडाको पात खाने कीरा	१. सिधुरे रोग २. धुले, ढुसी, खराने ३. मोज्याक भाइरस ४. एन्थ्राकनोज

स्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दिक्तेल

४.३.६ पशु पन्डिमा लाग्ने रोग तथा कीरा

यस नगरपालिकामा पशु पन्डिमा देखा परेका रोगहरू निम्न प्रकार छन् ।

तालिका ४.१३ : पशु पन्डिमा लाग्ने रोग तथा कीरा

नगरपालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरू	
१. नाम्ले- गाई, भैंसी, भेडा, बाखा २. इफिमेरल फिवर- गोरु ३. लुतो- बाखा, बंगुर, पाडा, बाच्छा ४. थिरौटी- सबै खाले पशुमा ५. बाँभोपन- पोथी जातमा ६. थुनेलो- दुधालु जनवारमा ७. रातो पिसाब फेर्ने- विशेष गरी गाई, गोरु	८. छाया सम्बन्धी रोग- सबै पशुमा ९. श्वासप्रश्वास- विशेष पाडा, बाच्छाबाच्छी, पाठापाठी १०. जुका- विशेष गरी कलिलो उमेरका पशुपक्षीमा ११. गर्भ तुहिने- पोथी जातहरूमा १२. बच्चा अडकिने- व्याउने पशुहरू १३. एच.एस/वि.यु- छिटपुट सबै पशुहरूमा

जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, दिक्तेल

४.३.७ व्यावसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

यो नगरपालिकामा पोल्ट्री फार्म, कृषि फार्म, बंगुर फार्म, माछा फार्म र बाखा फार्म जस्ता व्यावसायिक कृषि फर्महरू संचालनमा रहेका छन् । नगरपालिकाभित्र ३७ वटा पोल्ट्री फार्म, ११ वटा कृषि फर्म, १४ वटा बंगुर फार्म, ६

वटा माछा फार्म र ३४ वटा बाखा फर्म गरी १०२ फार्महरू संचालित छन् वार्डगत रूपमा वार्ड नं. ४ मा सबैभन्दा बढी १४ वटा र सबैभन्दा कम वार्ड नं. ११ मा १ वटामात्र फार्म संचालित रहेका छन् तर दिएको तालिकामा धेरै वार्डहरूमा फार्म सम्बन्धी विवरण उपलब्ध देखिदैन । जसकारण वास्तविक रूपमा फार्महरूको संख्या बढी हुन सक्ने अनुमान लाउन सकिन्छ ।

तालिका ४.१४ : व्यावसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

वार्ड	पोल्डी फार्म	कृषि फार्म	बंगुर फार्म	माछा फार्म	बाखा फार्म	कुल
१	४	२		१	१	८
२	५	२	२	१	२	१२
३	४	१	१		१	७
४	९		१		४	१४
५	३		२		२	७
६	५	२	१		२	१०
७	१				२	३
८		४		३	३	१०
९			१		१	२
१०	२		१	१	३	७
११					१	१
१२	३		१		३	७
१३			३			३
१४			१		५	६
१५	१				४	५
कुल	३७	११	१४	६	३४	१०२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.३.८ कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

दिएको तालिकामा कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या) को विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । तालिका अनुसार व्यवसायिक र अगुवा कृषक करिब ४ सयको हाराहारीमा रहेको देखिन्छ भने सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता (जेटीए) को संख्या ५८ रहेको छ । त्यसै गरी सक्रिय ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको संख्या ४४, सक्रिय ग्रामीण दुग्ध संचालकको १६ र व्यवसायिक नर्सरी संचालकको संख्या ३२ गरी कुल ५४४ कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधनको संख्या रहेको छ ।

तालिका ४.१५ : कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)	संख्या	
व्यवसायिकअगुवा कृषक	पु ।	२५८
	म ।	१३६
	कुल	३९४
सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता (जेटीए)	पु ।	४०
	म ।	१८
	कुल	५८
सक्रिय ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	पु ।	४४
	म ।	०
	कुल	४४
सक्रिय ग्रामीण दुग्ध संचालक	पु ।	८
	म ।	८
	कुल	१६

व्यावसायिक नर्सरी संचालक	पु ।	३०
	म ।	२
	कुल	३२
कुल	५४४	

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.३.९ कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाभित्र हाटडाँडामा एउटा कृषि थोक बजार रहेको छ भने कृषि खुद्रा बजार हाटडाँडा र दुतिया बजारमा रहेको छ । यसैगरी हाटडाँडा, जल्पा, पन्चरे दोबाटो, वानाचुड बजार, दोब्रेला पञ्चमी बजार कृषि हाट बजारहरू रहेको देखिन्छ । यी हाट बजारहरू वडा १, १२, १४ र ८ मा अवस्थित छन् ।

तालिका ४.१६ : कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण

कृषि बजार			हाट बजार (कृषि बजारबाहेक)			
कृषि बजार स्थलको नाम	वडा नम्बर	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधारहरू	हाटबजार स्थलको नाम	वडा नम्बर	हाटबजार लाग्ने दिन वा बार	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधार
थोक बजार						
हाटडाँडा	१	ट्रस, टहराको व्यवस्था	हाटडाँडा	१	बुधबार, शनिबार	ट्रस, टहराको व्यवस्था
			जालपा हटिया	१२	शुक्रबार	
			पञ्चरेदो बाटो	१४	शुक्रबार	
खुद्रा बजार						
हाटडाँडा	१	ट्रस, टहराको व्यावस्था	हाटडाँडा	१	बुधबार, शनिबार	ट्रस, टहराको व्यावस्था
दुतिया बजार	११		वानाचुड बजार	८	प्रत्येक शुक्रवार	सडक
			दोब्रेला पञ्चमी बजार	८	प्रत्येक पञ्चमी	सडक

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.४ पर्यटन विकास

४.४.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

दित्केल रूपाकोट, मभुवागडी नगरपालिका पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट प्रचुर सम्भावनायुक्त छ । यो नगरपालिकामा धार्मिक ७७, पर्यटकीय २२, सांस्कृतिक ३ र ऐतिहासिक १० गरी कुल ११२ वटा पर्यटकीय क्षेत्रहरू रहेका छन् । उल्लेखित क्षेत्रहरूमध्ये कतिपय क्षेत्र भने धार्मिक, सांस्कृतिक र ऐतिहासिक विशेषताको फ्युजनको रूपमा पनि रहेको देखिन्छ ।

तालिका ४.१७ : पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

वडा	धार्मिक	पर्यटकीय	सांस्कृतिक	ऐतिहासिक	कुल
१	१०				१०
२	४	२			६
३	३				३
४	१		३		४
५	२			८	१०
६	६	२			८
७	४				४
८	४	१२			१६
९	५				५
१०	११	१		२	१४
११	४				४
१२	६	१			७
१३	१	२			३
१४	१०				१०
१५	६	२			८
कुल	७७	२२	३	१०	११२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.४.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेस्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट प्रचुर सम्भावना भएको नगरपालिका भए पनि यहाँ होटल, लज र रेस्टुराँ संख्या भने न्युन रहेको छ। यो नगरपालिकामा कुल २३ वटा होटल, लज र रेस्टुराँ संख्या रहेका छन् भएका सबै होटलहरू ननस्टार रहेका छन् यी होटलहरूमा जम्मा गरेर ६६ वटा कोठा र १५४ वटा बेडहरू उपलब्ध रहेका छन्। त्यसै गरी यो नगरपालिकामा पर्यटकको आगमन संख्या करिब ५० हजार रहेको छ।

तालिका ४.१८ : होटल, रिसोर्ट तथा रेस्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	होटलको प्रकार		होटलको स्तर	क्षमता		पर्यटक संख्या	
	आवासीय	अन्य		ननस्टार	कोठा संख्या	बेडसंख्या	आन्तरिक
१						३००००	५०
५	१		१	९	१८	५०००	१०
८	१		१	१	५		
९	१		१	१	२	१०००	
१०	१		१	४	८		
१२	११	३	१४	३४	७६	१४१००	
१४		५	५	१७	४५	२५००	
कुल	१५	८	२३	६६	१५४	५२६००	६०

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.५ उद्योग, व्यापार तथा बैंकिङ

४.५.१ औद्योगिक विकास (लघु, घरेलु, साना, मझौला, ठूला उद्योग, सरकारी, पब्लिक, निजी र सहकारी)

तालिकामा उद्योगहरूको प्रकार, संख्या र तिनले सृजना गरेको रोजगारीको अवस्थाबारे प्रकाश पारिएको छ। यो नगरपालिकामा साना, घरेलु र लघु गरी ८१ वटा उद्योगहरू रहेका छन्। यसमा ६१ वटा साना, १४ वटा घरेलु र ६ वटा

लघु उद्योग रहेका छन् यी उद्योगहरूले कुल ३७६ जनालाई प्रत्यक्ष रोजगारी प्रदान गरेका छन् । यो रोजगारीको करिब एकतिहाइ वार्ड नं. १ मा रहेको छ भने वार्ड नं. ६ मा सबैभन्दा बढी २८ वटा विभिन्न खाले उद्योगहरू रहेको देखिन्छ । यो तथ्यांकले यस नगरपालिकाभित्र उद्योगको विकास र विस्तार न्यून रहेको देखाउँछ ।

तालिका ४.१९ : उद्योगको स्थिति

वडा	साना	घरेलु	लघु	कुल रोजगारी
१	५			१०१
२	३			४५
३	१			४
४	१०			७५
६	२८			२८
८			२	७
९	७	१		१५
१०	३	६	२	३८
११			२	३
१२		६		१४
१३		१		१५
१४	४			३१
जम्मा	६१	१४	६	३७६

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.५.२ घट्ट, मिल तथा संकलन र प्रशोधन सम्बन्धी विवरण

यो नगरपालिकामा घट्ट, मिल तथा संकलन र प्रशोधन गर्नेको संख्या १५५ रहेको छ जसमध्ये वार्ड नं. १४ मा सबैभन्दा बढी १८ वटा रहेका छन् । सबै वार्डहरूमा घट्ट वा मिल उपस्थिति रहेको देखिन्छ ।

तालिका ४.२० : घट्ट, मिल तथा संकलन र प्रशोधन सम्बन्धी विवरण

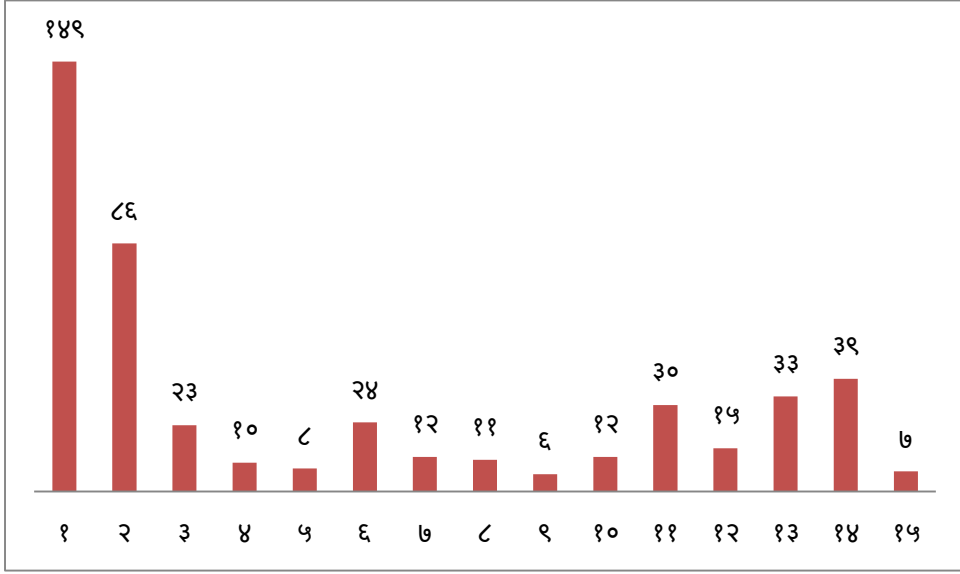
वडा नम्बर	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	कुल
संख्या	१०	६	१३	१७	६	१७	७	७	९	१६	११	४	४	१८	१०	१५५

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

४.५.३ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, थोक, मासु, तरकारी र फलफूल आदी)

प्रस्तुत चित्रमा किराना, थोक, मासु, तरकारी र फलफूल आदि जस्ता व्यापार र व्यवसायसँग सम्बन्धित अवाथाको संख्यात्मक विवरण देखिएको छ । चित्र अनुसार, वार्ड नं. १ मा यस्ता व्यापार र व्यवसायको संख्या सबैभन्दा बढी १४९ रहेको छ । त्यसै गरी वार्ड नं. २ मा ८६, वार्ड नं. १४ मा ३९, वार्ड नं. ११ मा ३० वटा किराना, थोक, मासु, तरकारी र फलफूल आदि जस्ता व्यापार र व्यवसाय रहेका छन् । यस्तो व्यापार व्यवसायको संख्या वार्ड नं. ५ मा भने १ मात्र रहेको छ ।

चित्र ४.३: व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

परिच्छेद- ५ सामाजिक अवस्था

५.१ शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास

५.१.१ पाँच वर्षभन्दा माथि र १५ वर्षभन्दा माथिको साक्षरता विवरण

सन् २०११ को जनगणना अनुसार करिब ७० प्रतिशत जनसंख्या साक्षर (पढ्न र लेख्न जान्ने) रहेको पाइन्छ। उमेरगत आधारमा करिब ८५ प्रतिशत ५-१४ वर्ष उमेर समूह, ७९ प्रतिशत १६-५९ उमेर समूह र २३ प्रतिशत ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समूह साक्षर देखिन्छ। यसैगरी करिब ३ प्रतिशत जनसंख्या पढ्न जान्ने मात्र रहेका छन् भने करिब २७ प्रतिशत जनसंख्या असाक्षर रहेको पाइन्छ। उमेर समूहको आधारमा ६० वर्षभन्दा माथिको जनसंख्याको करिब ७५ प्रतिशत असाक्षर रहेको देखिन्छ भने १५-६० उमेर समूहमा २८ प्रतिशत र ५-१४ उमेर समूहमा १० प्रतिशत असाक्षर रहेको देखिन्छ।

तालिका ५.१ : पाँच वर्षभन्दा माथि र १५ वर्षभन्दा माथिको साक्षरता विवरण (प्रतिशतमा)

	पढ्न र लेख्न जान्ने	पढ्न जान्ने मात्र	असाक्षर	कुल
५-१४ वर्ष	८५	५	१०	१००
१५-५९ वर्ष	६९	३	२८	१००
६० वा सोभन्दा माथि	२३	३	७४	१००
औसत	६९	३	२८	१००

स्रोत: जनगणना २०११ को आधारमा अनुमानित

५.१.२ पाँच वर्ष र सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था

पाँच वर्षभन्दा बढी उमेर समूहमा आँकडा अनुसार करिब ३४ प्रतिशतले माध्यमिक, ४५ प्रतिशतले प्राथमिक, ४ प्रतिशतले प्रि-स्कूल, १६ प्रतिशतले उच्च माध्यमिक (एसएलसी, ११, १२ क्लास) र करिब १ प्रतिशत जनसंख्याले विश्वविद्यालयको शिक्षा हासिल गरेको देखिन्छ।

तालिका ५.२ : पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था (प्रतिशतमा)

उमेर समूह	प्रि स्कूल (१ क्लासभन्दा कम)	प्राथमिक (१-५ क्लास)	माध्यमिक प्राथमिक (६-१० क्लास)	उच्च माध्यमिक (एसएलसी, ११, १२ क्लास)	विश्वविद्यालय
५-१४ वर्ष	७.९६	७१.५४	२०.३५	०.००	
१५-५९ वर्ष	०.३७	२४.८३	४५.१८	२७.६५	१.९७
६० वा सोभन्दा माथि	३.४७	६४.०४	२२.७१	८.५२	१.२६
औसत	३.६४	४५.४०	३४.२१	१५.६२	१.१२

स्रोत: जनगणना २०११ को आधारमा अनुमानित

५.१.३ तहगत रूपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) र विद्यार्थी विवरण

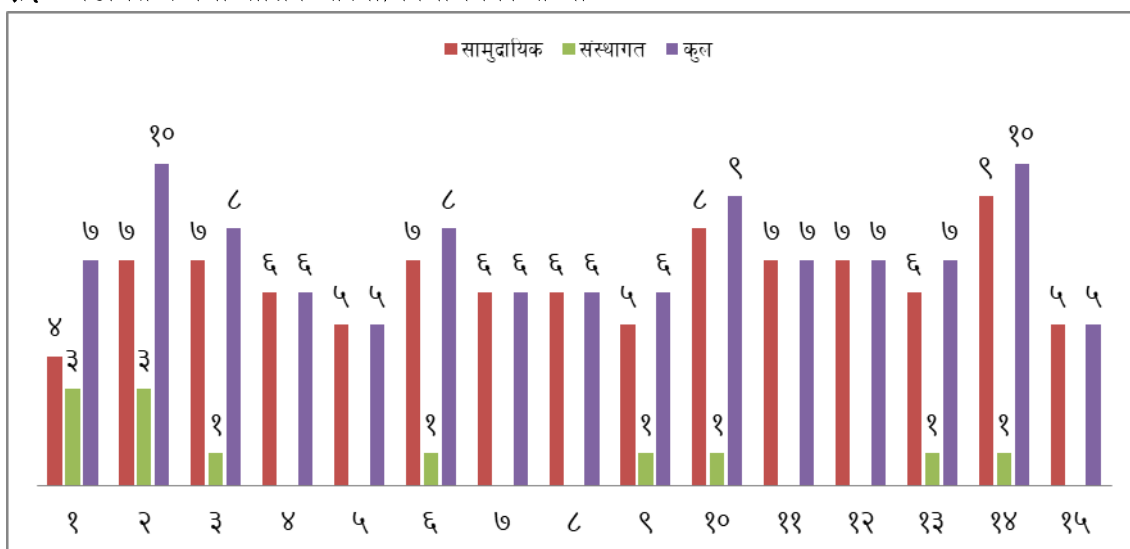
दिक्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकामा ९५ सामुदायिक र १२ संस्थागत गरेर कुल १०७ विद्यालयहरू रहेका छन्। वार्ड नं. २ र १४ मा १० वटा विद्यालयहरू रहेका छन्। सामुदायिकतर्फ सबैभन्दा बढी वार्ड नं. १४ मा १० वटा र संस्थागततर्फ १ र २ वार्डमा ३/३ वटा विद्यालयहरू रहेका छन्।

तालिका ५.३ : वडागत रूपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालयको प्रकार र संख्या

वार्ड नं.	विद्यालयको किसिम		कुल
	सामुदायिक	संस्थागत	
१	४	३	७
२	७	३	१०
३	७	१	८
४	६		६
५	५		५
६	७	१	८
७	६		६
८	६		६
९	५	१	६
१०	८	१	९
११	७		७
१२	७		७
१३	६	१	७
१४	९	१	१०
१५	५		५
कुल	९५	१२	१०७

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

चित्र ५.१ : वडागत रूपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालयको संख्या

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

५.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

यो नगरपालिकामा पूर्व प्राथमिक तहमा २०६३, आधारभूत तहमा ९७०५, र माध्यमिक तहमा ३४१० गरी कुल १५१७८ विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका छन्। कुल विद्यार्थीको करिब ३१ प्रतिशत वार्ड नं. १ मा अध्ययनरत रहेका छन् भने वार्ड नं. ३ मा सबैभन्दा कम करिब ३ प्रतिशत मात्र रहेका छन्।

तालिका ५.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

वार्ड	पूर्व प्राथमिक			आधारभूत (१-८)			माध्यमिक (९-१२)			जम्मा		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	३९७	५२७	९२४	११५०	१२५९	२४०९	९०५	६१०	१५१५	२४५२	२३९६	४८४८
२	७७	८४	१६१	१७७	१८१	३५८	०	०	०	२५४	२६५	५१९
३	३४	२८	६२	२११	१६७	३७८	२८	२७	५५	२७३	२२२	४९५
४	४८	३५	८३	१८५	२४१	४२६	२८	४१	६९	२६१	३१७	५७८
५	३४	३४	६८	३३१	२६४	५९५	९२	८०	१७२	४५७	३७८	८३५
६	४९	२४	७३	२३९	२३७	४७६	५५	३६	९१	३४३	२९७	६४०
७	८	६	१४	३००	२७५	५७५	९९	६३	१६२	४०७	३४४	७५१
८	२७	२६	५३	२०७	२०६	४१३	५६	४५	१०१	२९०	२७७	५६७
९	२८	३५	६३	१८६	१५१	३३७	६६	४२	१०८	२८०	२२८	५०८
१०	०	०		४६०	३५६	८१६	८३	५८	१४१	५४३	४१४	९५७
११	३४	२३	५७	३४४	३१७	६६१	७६	७७	१५३	४५४	४१७	८७१
१२	४३	४२	८५	३४१	३३८	६७९	१४६	८५	२३१	५३०	४६५	९९५
१३	१४	१०	२४	२१३	२००	४१३	३१	२८	५९	२५८	२३८	४९६
१४	१०३	८३	१८६	४२८	३८०	८०८	१५२	११८	२७०	६८३	५८१	१२६४
१५	१०६	१०४	२१०	१८८	१७३	३६१	१७२	१११	२८३	४६६	३८८	८५४
कुल	१००२	१०६१	२०६३	४९६०	४७४५	९७०५	१९८९	१४२१	३४१०	७९५१	७२२७	१५१७८

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

तालिका ५.५ मा विद्यालय-विद्यार्थी र शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात देखिएको छ । वार्ड नं. १ मा सबैभन्दा बढी प्रतिविद्यालय ६९३ विद्यार्थी रहेका छन् भने कम वार्ड नं. २ मा रहेको छ जहाँ प्रतिविद्यालय ५२ विद्यार्थी मात्र रहेका छन् । औसत अनुपात प्रतिविद्यालय १४१ रहेको छ । त्यसै गरी वार्ड नं. ११ मा सबैभन्दा बढी प्रतिशिक्षक ३५ विद्यार्थी रहेका छन् भने यो अनुपात वार्ड नं. २ मा मात्र ७ रहेको छ ।

तालिका ५.५: विद्यालय-विद्यार्थी र शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात

वार्ड नं.	विद्यालय-विद्यार्थी अनुपात	शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात
१	६९३	२८
२	५२	७
३	७१	१४
४	९६	३०
५	१६७	२३
६	८०	२१
७	१२५	२०
८	९५	२६
९	८५	१७
१०	६०	२०
११	१२४	३५
१२	१४२	३०
१३	८३	२३
१४	१२६	२१
१५	१७१	२४
कुल	१४१	२२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.५ क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालय र अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण

यो नगरपालिकाभित्र एक बहुमुखी क्याम्पस र एक प्राविधिक शिक्षालय रहेको छ । बहुमुखी क्याम्पसमा शिक्षाशास्त्र र मानविकी संकाय अन्तर्गतका विभिन्न विषयहरू अध्ययन हुने गरेको छ । बहुमुखी क्याम्पसमा कुल ३७० विद्यार्थी अध्ययनरत छन् भने प्राविधिक शिक्षालयमा जम्मा ८० विद्यार्थीहरू मात्र अध्ययनरत रहेका छन् । यो विवरणले विज्ञान र व्यवस्थापन संकायको अध्ययनका लागि विद्यार्थीहरू यो नगरपालिका बाहिर जानुपर्ने देखिन्छ । त्यसै गरी, सीमित विषयहरूको मात्र अध्यापन हुने कारण प्राविधिक शिक्षाको लागि विद्यार्थीहरू अन्यत्र नै जानुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका ५.६ : क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालय र अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण

कलेज/ क्याम्पसको नाम	वडा नम्बर	संकाय	पढाइ हुने तह	पढाइ हुने प्रमुख विषयहरू	विद्यार्थीसंख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा
क अप्राविधिक							
दित्केल बहुमुखी क्याम्पस	२	शिक्षा	स्नातक	अनिवार्य नेपाली	८२	८३	१६५
		मानविकी	स्नातकोत्तर	अर्थशास्त्र	१००	१०४	२०४
ख प्राविधिक							
दित्केल प्राविधिक शिक्षालय	१		सब ओभरसियर र फरेष्टर		४५	३५	८०

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.६ खुद भर्ना, निरन्तरता तथा टिकाउ दर प्रतिशतमा (२०१४ को आँकडा अनुसार)

सन् २०१४ को आँकडा अनुसार प्राथमिक तहमा कुल भर्ना दर १७५ प्रतिशत रहेको छ भने निम्न माध्यमिक तहमा १०३ प्रतिशत र उच्च माध्यमिक तहमा ५१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस अनुसार कुल भर्ना दर प्राथमिकदेखि उच्च माध्यमिक तहतर्फ क्रमशः घट्दै गएको देखिन्छ। यसै गरी खुद भर्ना दर प्राथमिक तहमा ९४ प्रतिशत, निम्न माध्यमिक मा ८५ प्रतिशत र उच्च माध्यमिक तहमा २८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यसबाट माथिल्लो तहको भर्ना दर क्रमशः घट्दै देखिएबाट स्कूल छोड्नेको सख्या उल्लेख्य रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। ड्रप आउट रेसियो प्राथमिक तहमा ३.५ रहेकोमा निम्न माध्यमिक र उच्च माध्यमिक तहमा करिब ५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ५.७ : खुद भर्ना, निरन्तरता तथा टिकाउ दर

	कुल भर्ना दर	खुद भर्ना दर	ड्रप आउट दर	उत्तीर्ण दर	रिपिटीसन दर
प्राथमिक	१७५.३	९४.२	३.३	७९.३	९.९
निम्न माध्यमिक	१०३	८५.८	५.९	८४.९	६.८
उच्च माध्यमिक	५१.५	२८.०	५.४	८९.२	४.३

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यलय खोटाङ २०७२ को आधारमा अनुमानित

५.१.७ सिकाइ उपलब्धि तथा उत्तीर्ण दर

यस नगरपालिकामा प्राथमिक तहमा करिब ८० प्रतिशत उत्तीर्ण दर रहेको छ जुन निम्न माध्यमिक तहमा ८५ प्रतिशत र उच्च माध्यमिक तहमा ८९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। जस अनुरूप क्लास रिपिटेशन दर प्राथमिक तहमा १० प्रतिशत, निम्न माध्यमिकमा ७ प्रतिशत र उच्च माध्यमिक तहमा ४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ५.८ : खुद भर्ना, निरन्तरता तथा टिकाउ दर

तह	उत्तीर्ण दर	रिपिटिसन दर
प्राथमिक	७९.३	९.९
निम्न माध्यमिक	८४.९	६.८
उच्च माध्यमिक	८९.२	४.३

स्रोत: जिल्ला शिक्षा कार्यलय खोटाङ २०७२ को आधारमा अनुमानित

५.१.८ विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण

उपलब्ध तथ्यांकका आधारमा वार्ड नं. ६, ८, ९, र १३ रहेका विद्यालयहरूमा 'विद्यालय शान्ति क्षेत्र' कार्यान्वयन भएको छैन तर अन्य वार्डहरूका अधिकांश विद्यालयहरूमा भने शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन भएको पाइएको छ। त्यसै गरी वार्ड नं. ६ र १३ बाहेकका अधिकांश विद्यालयहरूमा विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक गर्ने काम भएको छ। बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग वार्ड नं. ४, ६, ७, र १३ बाहेकका लगभग सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा भएको देखिएको छ।

तालिका ५.९ : विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण

वडा नं.	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन		विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक		बाल क्लब गठन		बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग	
	भएको	नभएको	भएको	नभएको	भएको	नभएको	भएको	नभएको
१	७	०	७	०	१	६	७	
२	२	८	२	८	२	८	४	६
३	६	१	६	१	६	१	६	१
४	६	०	६	०	०	६	०	६
५	४	१	५	०	३	२	५	
६	०	७	०	७	०	७	०	७

७	६	०	६	०	६	०	०	६
८	०	६	६	०	१	५	६	०
९	०	६	५	१	१	५	६	०
१०	९	०	९	०	३	६	९	०
११	७	०	७	०	०	७	७	०
१२	७	०	७	०	२	५	७	०
१३	०	६	०	६	०	६	०	६
१४	१०	०	१०	०	१०		१०	
१५	२	३	२	३	२	३	२	३
कुल	६६	३८	७८	२६	३७	६७	६९	३५

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.९ शिक्षक तथा शैक्षिक जनशक्ति विवरण

यस नगरपालिकाभित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा कुल ४५९ स्वीकृत दरबन्दी संख्या रहेको छ, जसमा सबैभन्दा बढी वार्ड नं. १ मा ५१, २ मा ५६ र १४ मा ४६ रहेको छ। टेबलअनुसार केही विद्यालयहरूमा ठूलो संख्यामा स्वीकृत दरबन्दीभन्दा बढी शिक्षक शिक्षिका कार्यरत रहेको देखिन्छ। वार्ड नं. १ मा स्वीकृत दरबन्दी संख्या ५१ रहेको छ तर कार्यरत शिक्षक शिक्षिकाको संख्या १७२ छ। वार्ड नं. २, ५, ७, १४ र १५ का विद्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दीभन्दा बढी शिक्षक कार्यरत रहेका छन्। त्यसै गरी, कुल शिक्षकको संख्यामा महिला शिक्षिकाको संख्या उल्लेख्य रहे पनि माध्यमिक तहमा भने नगन्य रहेको छ। यो नगरपालिका विद्यालयहरूमा कार्यरत कुल ६५८ शिक्षक शिक्षिकामा विषयगत शिक्षक संख्या (अंग्रेजी, विज्ञान र गणित) जम्मा १०६ रहेको छ।

तालिका ५.१० : शिक्षक तथा शैक्षिक जनशक्ति विवरण

शिक्षक विवरण								
वडा नं.	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	विषयगत शिक्षक संख्या			महिला शिक्षक संख्या		कार्यरत शिक्षक संख्या	
		अंग्रेजी	विज्ञान	गणित	माध्यमिक	आधारभूत	शिक्षिका	शिक्षक
१	५१	१४	१४	१२	३	५३	६५	१०७
२	५६	३	१	२		११	२८	४४
३	१९	३	२	४		९	१८	१८
४	२२	१	२	१		७	९	१०
५	२२	३	१	२	३	२७	१६	२१
६	३१	१	१	२	०	७	८	२३
७	३२	२	०	२	१	७	१२	२५
८	२३	२	१	२		८	८	१४
९	२३	२	२	१	२	९	१४	१६
१०	२७	१	१			९	१०	१७
११	२५	१	१			७	७	१८
१२	३४	२	२	१		१३	१४	१९
१३	२२					४	४	१८
१४	४६	४	३	३	२	७	२३	३६
१५	२६	२	१	१		८	१०	२६
कुल	४५९	४१	३२	३३	११	१८६	२४६	४१२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.१० शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा

प्रस्तुत तथ्यांकले प्राय सबै विद्यालयहरूमा चर्पीको सुविधा उपलब्ध रहेको देखाउँछ भने पुस्तकालय र प्रयोगशाला भएका विद्यालयहरूको संख्या भने निकै कम रहेको छ। त्यसैगरी खानेपानीको सुविधा भएका ७७ र नभएका ३० विद्यालयहरू रहेका छन्।

तालिका ५.११ : शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा

वार्ड नं.	चर्पीको सुविधा		खानेपानीको सुविधा		पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र (वि. संख्या)		प्रयोगशाला (वि. संख्या)	
	छ	छैन	छ	छैन	छ	छैन	छ	छैन
१	७		७		१	२	४	३
२	९	१	७	३	४	३	१	९
३	७		७		२	८	१	६
४	६		५	१	३	४		६
५	५		४	१	१	५		५
६	८		७	१	१	४		८
७	७		५	२		८		७
८	५	१		६	१	६		६
९	६		५	१	१	५		६
१०	८	१	२	७	१	५		९
११	७		३	४		९		७
१२	७	१	४	४		७	१	७
१३	६		६		१	७	१	५
१४	१०		१०		१	५		१०
१५	५		५		१	९		५
कुल	१०३	४	७७	३०	१८	८७	८	९९

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.११ छात्रवृत्ति तथा अन्य लक्षित सुविधा उपलब्धताको अवस्था (छात्रवृत्ति, बाल अनुदान, दिवा खाजा)

वार्डगत रूपमा गरिएको अध्ययन अनुसार यो नगरपालिकामा रहेका विद्यालयहरूले कुल ४६२४ विद्यार्थीलाई विभिन्न खाले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराएका छन्। यो छात्रवृत्ति कूल विद्यार्थी संख्याको करिब ३० प्रतिशत हुन आउँछ। सबैभन्दा बढी छात्रवृत्ति पाउनेमा वार्ड नं. १ का विद्यार्थी रहेका छन्। वार्ड नं. १ मा ११३८ विद्यार्थीले छात्रवृत्ति पाएका छन्। वार्ड नं. १३ मा भने सबैभन्दा कम ४० विद्यार्थीले मात्र यस्तो छात्रवृत्ति पाएको देखिन्छ।

तालिका ५.१२ : छात्रवृत्ति लक्षित सुविधा उपलब्धताको अवस्था

वडा नम्बर	दलित		अपांग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्यसुविधा		कुल छात्रवृत्ति
	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	
१	१०३	१२७	१	३	७५	७६	५१	५५	१६	६३१	०	११३८
२	२१	२१	३	१	५२	०	०	३	३	१	७०	१७५
३	४०	४४	४	४	६४	५	२	९	१२	०	०	१८४

४	७१	६४	०	०	०	०	०	०	०	०	१८७	३२२
५	४२	४८	४	३	१७	१५	१२	८	८	०	०	१५७
६	१६	२३	२	१	२३९	०	०	२	२	०	०	२८५
७	४५	४९	३	१	२५३	०	०	०	०	०	०	३५१
८	२१	१८	६	४	२५१	०	०	३	३	०	०	३०६
९	४१	४७	५	३	१७८	०	०	२	४	०	०	२८०
१०	८२	७८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१६०
११	२६	३९	०	०	०	०	०	०	७	०	०	७२
१२	३७	४१	१	०	४८७	०	०	१३	१३	०	०	५९२
१३	२२	१८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	४०
१४	८६	५८	७	५	०	०	०	१७	१२	५	२४	२१४
१५	१०१	८५	६	११	१३९	०	०	१	५	०	०	३४८
कुल छात्रवृत्ति	७५४	७६०	४२	३६	१७५५	९६	६५	११३	८५	६३७	२८१	४६२४

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.१२ नमुना तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय विवरण

उपलब्ध विवरण अनुसार यस नगपालिकाभित्र जम्मा १० वटा स्कूलमा इन्टरनेटको सुविधा पुगेको देखिन्छ भने ८२ वटा विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा पुगेको देखिदैन ।

तालिका ५.१३ : नमुना तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय विवरण

वडा नं.	इन्टरनेट सुविधा	
	भएको	नभएको
१	१	३
२	२	८
३		७
४	३	३
५		२
६		७
७		
८		६
९	१	५
१०		९
११		७
१२	१	६
१३	१	५
१४	१	९
१५		५
कुल	१०	८२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.१३ अपाङ्गता तथा विशेष शिक्षा स्रोत कक्षा र विद्यार्थी विवरण

यस नगरपालिकाभित्र रहेका थोरै विद्यालयहरूमा अपाङ्ग विद्यार्थी स्रोत कक्षा, CBEGRA कार्यान्वयन, एकीकृत पाठ्यक्रम र प्रधानाध्यापकको छुट्टै दरबन्दी नभएको देखिएको छ । यस अनुरूप जम्मा ५ वटा विद्यालयहरूमा अपाङ्ग

विद्यार्थी स्रोत कक्षा, ३ वटामा CBEGRA कार्यान्वयन, ३२ वटामा एकीकृत पाठ्यक्रम लागू भएको देखिन्छ भने ५ वटा विद्यालयहरूमा प्रधानाध्यापकको छुट्टै दरबन्दी भएको देखिन्छ ।

तालिका ५.१४: अपाङ्गता तथा विशेष शिक्षा स्रोत कक्षा र विद्यार्थी विवरण

वडा नं.	अपांग विद्यार्थी स्रोत कक्षा		CBEGRA कार्यान्वयन		एकीकृत पाठ्यक्रम		छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी	
	भएको	नभएको	भएको	नभएको	भएको	नभएको	भएको	नभएको
१	१	६			४			७
२	२	८	१	९	२	८	१	९
३		७		७	३	४	२	५
४	१	५	१	५	३	३	१	५
५		२		२		२		२
६		७		७	७			७
७				६	२			
८		६		६	६			६
९	१	५	१	५	५	१	१	५
१०		९		९		९		९
११		७		७		७		७
१२		७		७		७		७
१३		६		६		६		६
१४		१०		१०		१०		१०
१५		५		५		५		५
कुल	५	९०	३	९१	३२	६२	५	९०

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.१.१४ विद्यालयको भौतिक अवस्था

यो नगरपालिकामा भएका १०७ विद्यालयहरूमा १०२ वटा पक्की र २५५ वटा कच्ची भवन रहेका छन् । त्यसै गरी विद्यालयहरूमा ३२६ वटा पक्की र ७०२ वटा कच्ची कोठाहरू रहेका छन् । वडा नं. २, ३, ४, १०, ११ र १३ मा पक्की भवनहरूको संख्या कच्ची भवनभन्दा बढी रहेको छ भने वार्ड नं. १, १०, ११ र १३ बाहेकका वार्डहरू रहेका विद्यालयहरूमा कच्ची कोठाहरूको संख्या पक्की कोठाहरूको भन्दा बढी देखिन्छ ।

तालिका ५.१५: शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा

वडा नं.	वि. संख्या	भवन संख्या		कोठा संख्या	
		पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची
१	७	१६	२२	१०४	८४
२	१०	३	४१	१२	८७
३	८	१	२५	३	६५
४	६	१०	१४	१४	४२
५	५	४	१६	१२	३७
६	८	२	२१	६	६८
७	६	१	१७	४	६०
८	६	०	१३	०	३४
९	६	१	११	२	४०

१०	९	२०	०	४९	०
११	७	२४	०	५१	०
१२	७	२	२४	८	४८
१३	७	११	३	३८	८
१४	१०	२	३०	९	९२
१५	५	५	१८	१४	३७
कुल	१०७	१०२	२५५	३२६	७०२

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७३

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.२.१ स्वास्थ्य संस्था (अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी र आयुर्वेद केन्द्र) को विवरण

यो नगरपालिकामा कुल १८ वटा संस्थाहरूले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिरहेका छन्। त्यस्ता स्वास्थ्य सेवा प्रदायकमा अधिकांश स्वास्थ्य चौकीहरू रहेका छन्। टेबल अनुसार वार्ड नं. ८ बाहेक सबै वार्डहरूमा स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाको उपस्थिति रहेको छ। यी संस्थाहरूमा ८२ स्वास्थ्यकर्मीको दरबन्दी रहेको छ भने ७६ जना हाल कार्यरत रहेका छन्। वार्ड नं. १ बाहेक कुनै वार्डका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा शैया सहितको स्वास्थ्य सेवा नभएको अवस्था देखिन्छ। वार्ड नं. १ मा जम्मा ३० शैया उपलब्ध छन्।

तालिका ५.१६ : अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी र आयुर्वेद केन्द्रको विवरण

वडा नम्बर	संस्थाको प्रकार	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या
		स्वीकृत दरबन्दी	पूर्तिको अवस्था	
१	अस्पताल	१८	१५	१५
१	निजी अस्पताल			१५
२	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	२	२	
३	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
४	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
४	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	२	२	
५	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
६	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
७	स्वास्थ्य चौकी	५	४	
९	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
१०	स्वास्थ्य चौकी	५	४	
११	स्वास्थ्य चौकी	५	४	
१२	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
१२	सामुदायिक अस्पताल			
१३	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
१४	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
१४	सामुदायिक अस्पताल			
१५	स्वास्थ्य चौकी	५	५	
कुल		८२	७६	३०

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.२.२ स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध तथा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण

सरकारी र निजी स्वास्थ्य संस्था गरेर कुल १०२ जना स्वास्थ्यकर्मीहरू सेवामा संलग्न भएका छन् जसमा विशेषज्ञ चिकित्सक २ जना रहेका छन् भने सामान्य चिकित्सक ५, हेल्थ असिस्टेन्ट १३, नर्स ५, अहेब २९, अनमी ३२, ल्याब टेक्निसियन ५ र अन्य ११ कार्यरत छन्।

तालिका ५.१७: स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध तथा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण

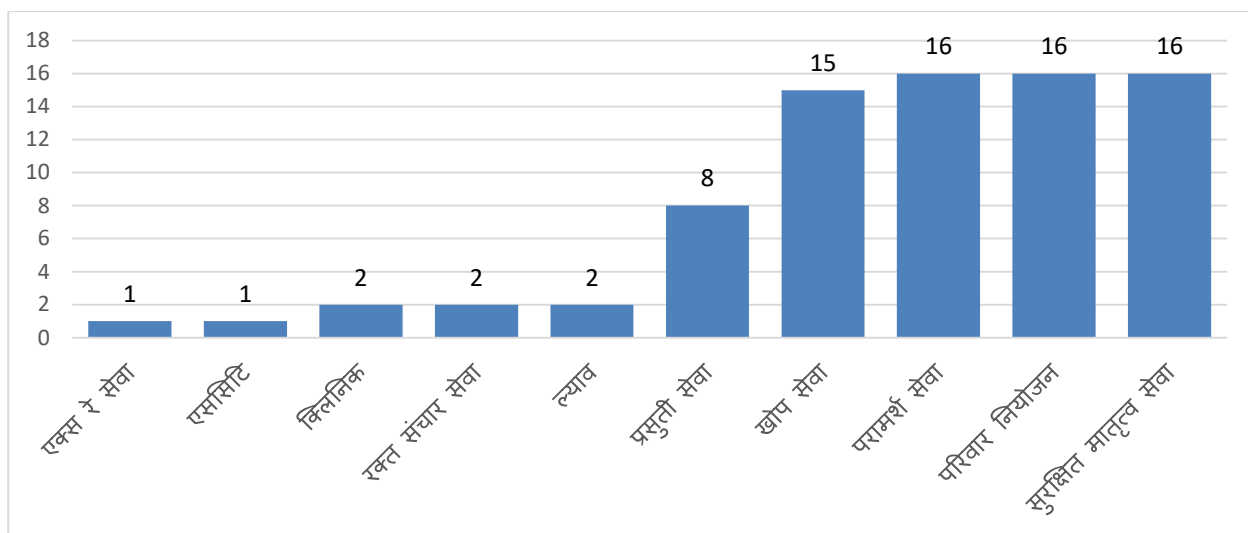
वडा नम्बर	प्रकार	कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या								
		विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे. अ.	नर्स	अहेब	अनमी	ल्याब टेक्निसियन	अन्य	कुल
१	अस्पताल	१	५	१	३	२	४	३	४	२३
१	निजी अस्पताल	१	०	१	१	३	३	२	७	१८
२	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र					१	१			२
३	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
४	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
४	शहरीस्वास्थ्य केन्द्र				१	१				२
५	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
६	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
७	स्वास्थ्य चौकी			१		१	२			४
९	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
१०	स्वास्थ्य चौकी			१		१	२			४
११	स्वास्थ्य चौकी					२	२			४
१२	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
१२	सामुदायिक अस्पताल									
१३	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
१४	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
१४	सामुदायिक अस्पताल									
१५	स्वास्थ्य चौकी			१		२	२			५
कुल		२	५	१३	५	२९	३२	५	११	१०२

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.२.३ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरू

एक्सरे सेवा र एस सी टी सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था १, १ वटा मात्र रहेका छन् । त्यसैगरी क्लिनिक सेवा दिने स्वास्थ्य संस्था २ वटा, रक्त संचार सेवा दिने स्वास्थ्य संस्था २ वटा, र ल्याब सेवा दिने स्वास्थ्य संस्था २ वटा रहेका छन् प्रसूति सेवा ८ वटा स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्दै आइरहेको देखिन्छ भने परामर्श सेवा, परिवार नियोजन सेवा र सुरक्षित मातृत्व सेवा १८ वटै संस्थाले प्रदान गरेका छन् ।

चित्र ५.२ : उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरू

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.२.४ खोप सेवासम्बन्धी विवरण

दिक्तेल रूपाकोट मझुवागडी नगरपालिकाभित्र ५ वर्ष मुनिका बालबालिका संख्या ३०९४ रहेको छ । त्यसैगरी बीसीजी खोप लिने बालबालिका संख्या ६६०, पेन्टाभ्यालेन्ट लिनेको ८१८, पोलियो तेस्रो लिनेको ७६७, दादुरा रुबेलाको ८५९ र जापानिज इन्सेफ्लाइटिस (जे ई) को खोप लिनेकोसंख्या७०७ रहेको छ ।

तालिका ५.१८ : खोप सेवा सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बालबालिका संख्या			खोप लिने बालबालिका संख्या					५ वर्ष मुनिका बालबालिका	
	१ वर्ष मुनिका	२ वर्ष मुनिका	५ वर्ष मुनिका	बी सी जी	पेन्टा भ्यालेन्ट	पोलियो तेस्रो	दादुरा रुबेला	जापानिज इन्सेफ्लाइटिस (जे.ई.)	वृद्धि अनुगमन गरिएका	वृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषित
१	१२०	२३६	४२९	१२०	१२०	१२०	१२०	२३६	४२९	०
२	१८	२०	४५	२०	४५	४०	३०	३०	४१	
३	६१	११९	२७९	३३	३४	३६	३९	२२	७५	
४	१६	३२	७६	४५		६६	३४	२८	२३	१४
५										
६	५६	५३	२५८	५६	४९	४७	४६	३०	५०	७
७	५३	१६	२७	४	१५	१५	२९	२९	६८	५
८	३१	२८	१६	६	३०	३०	२३	८	१५	२
९	५०	९८	२२९	४६	५७	४१	८८	४४	१५८	
१०	८५	१६७	३९१	९३	१००	९१	१५३	७०	४३४	
११	२०५	३२२	३२२	४०	१२२	३७	८१	४२	१२१	५

१२	५०	१०४	२२५	५०	६२	५९	५८	४५	१५५	
१३	३२	७३	१३१	१३	४०	४०	२५	१७	९५	१
१४	८६	१६९	३९६	७७	८०	८०	७४	५२	३३८	
१५	५७	१२०	२७०	५७	६४	६५	५९	५४	१०८७	
जम्मा	९२०	१५५७	३०९४	६६०	८१८	७६७	८५९	७०७	३०८९	३४

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.२.५ बाल स्वास्थ्य तथा कुपोषणको अवस्था

खोटाङ जिल्ला रिपोर्ट अनुसार कुपोषणबाट प्रभावित (५ वर्ष मुनिका) करिब ३३ प्रतिशत रहेको छ। यसै गरी पाँच वर्ष मुनिका मृत्यु दर (प्रतिहजारमा) ०.१५ रहेको छ।

तालिका ५.१९ : बाल स्वास्थ्य तथा कुपोषणको अवस्था

सूचक	प्रतिशतमा
कुपोषणबाट प्रभावित (५ वर्ष मुनिका)	३३.६
पाँच वर्ष मुनिको मृत्यु दर (प्रतिहजारमा)	१५

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय दिक्तेल

५.२.६ प्रमुख रोग र उपचार सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाभित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरू निम्न प्रकार रहेका छन् :

तालिका ५.२० : नगरपालिकाभित्र देखा परेका प्रमुख रोग र तिनको उपचार सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	रोगको नाम	रोगी/ बिरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
१	Upper Respiratory Tract Infection (URTI)	3699	3699			
२	Lower Respiratory Tract Infection (LRTI)	3609	3609			
३	Gastritis (APD)	2737	2737			
४	Acute Tonsilitis	2703	2703			
५	Headache	2347	2347			
६	Scabies	1631	1631			
७	Acute Gastro-Enteritis (AGE)	1395	1395			
८	Pneumonia	1167	1167			
९	Abscess	1021	1021			
१०	Cardiovascular & Respiratory Related Problems-COPD	958	958			
	जम्मा					

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.२.७ सुरक्षित मातृत्व

खोटाङ जिल्लाको आँकडा अनुसार करिब २२ प्रतिशत महिलाले स्वास्थ्य संस्थामा गएर प्रसूति सेवा लिने गरिएको देखिन्छ। यसैगरी करिब २० प्रतिशतले महिला स्वयंसेविकाको सहयोगमा बच्चा जन्माउने गरेका छन् भने करिब ५८

प्रतिशतले महिला स्वास्थ्यकर्मीको सहयोग बिनै घरमै बच्चा जन्माउने गरेको देखिन्छ। बच्चा जन्माउँदा करिब ९७ प्रतिशत प्राकृतिक रूपमा जन्मेका छन् भने करिब ३ प्रतिशत c- section जन्मिएका देखिन्छन्।

तालिका ५.२१ : प्रसूति सेवा सम्बन्धी विवरण

सूचक	प्रतिशतमा
स्वास्थ्य संस्थामा गएर प्रसूती सेवा लिने	२२
महिला स्वयंसेविकाको सहयोग मा बच्चा जन्माउन	२०
महिला स्वास्थ्यकर्मी को सहयोग बिनै घरमै बच्चा जन्माउने	५८
प्राकृतिक रूपमा जन्मेका	९७
c- section	३

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

त्यसैगरी नगरपालिकामा गत वर्षको गर्भवती र प्रसूति भएका महिला संख्या ९२४ रहेको छ जसको ठूलो हिस्सा (४०५) वार्ड नं. १ मा र सबैभन्दा कम वार्ड नं. १३ मा ९ रहेको छ। त्यसैगरी टी टी खोप लिने र गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या पनि सबैभन्दा बढी वार्ड नं. १ मा नै रहेको छ।

कुल गर्भवती ९२४ मध्ये ७७५ ले टीटी १ (पहिलो जाँचमा), ४३३ ले टी टी २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि) लिएका छन् भने गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या ९१४ रहेको छ। त्यसरी नै, स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति भएका गर्भवतीको संख्या ६४८ रहेको छ। स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा बच्चा जन्माउने महिलाको संख्या भने अत्यन्त कम ५१ मात्र रहेको छ।

तालिका ५.२२ : सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	गत वर्षको गर्भवती/ प्रसूति भएका महिला संख्या	टी.टी. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसूति भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिनापछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्य कर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्य कर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
१	४०५	३५७		५७९	३५७	०	०
२	१३	५	८	६		९	४
३	३३	२१	२१	१८			
४	१५	११	१५	५	९०	८०	२
५	४६	२३	२७	१२	०	०	०
६	५३	६३	६३	३६	६३	०	०
७	३१	१३	२७	१३	०	०	०
८	२५	९	७	९			
९	२५	२८	३१	११	२५		
१०	३९	६५	५१	५१	३९		
११	५३	३८	३०	२८	३४		१६
१२			३२	१३			
१३	९	१८	१२		९		२९
१	१२०	६७	६७	७६	३१		
१५	५७	५७	४२	५७			
जम्मा	९२४	७७५	४३३	९१४	६४८	८९	५१

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

यस नगरपालिकामा गर्भावस्था र प्रसूति अवस्था र सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिलाको संख्या शून्य रहेको छ । त्यसै गरी कुल मृत जन्म नवजात शिशु १० रहेको छ भने जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशुको संख्या २ रहेको छ । यो नगरपालिकामा गत वर्ष जीवित नवजात शिशुको संख्या ६९८ रहेको छ ।

नगरपालिकामा बसोबास गर्नेमध्ये १५-४९ वर्षका महिलाको संख्या ७४७२ छ । स्थायी र अस्थायी परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने महिलाको संख्या भने यो उमेर समूहका महिलाभन्दा भन्डै एक तिहाइ २४७४ रहेको छ । त्यसमा पनि स्थायी प्रयोग गर्नेको संख्या जम्मा १४ मात्र रहेको छ । तर परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने पुरुषको संख्या भने निकै कम ४४४ मात्र रहेको छ । टेबल अनुसार, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविको कुल संख्या १४६ रहेको छ ।

तालिका ५.२३ : मातृ र शिशु मृत्यु सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	गर्भावस्था/प्रसूति अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ताभित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित	मृत नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिन भित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-४९ वर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
१	०	३९८	७	०	५६७					७
२	०	१३				८	३७		१०	४
३	०				६०७					१३
४	०	६			२१७		३०		१२	१२
५	०				८०६		३०७	५१	०	१२
६	०	६३	०	०	८६६	०	६३	०	२५	१५
७	०				१२४		९३		११	९
८	०				५६		२२		५	६
९	०	२४	१		४९६		५८०		१६०	१३
१०	०	३९	०	०	८५१		७६४		४७	११
११	०	५३	१		७०२		८०	२	५२	१०
१२	०				७८१	६	१४३	३४		१०
१३	०	१४			३७१		७२			१२
१४	०	३१	१	२	३१०		१६३		३५	१२
१५	०	५७			७१८		१०६			
जम्मा	०	६९८	१०	२	७४७२	१४	२४६०	८७	३५७	१४६

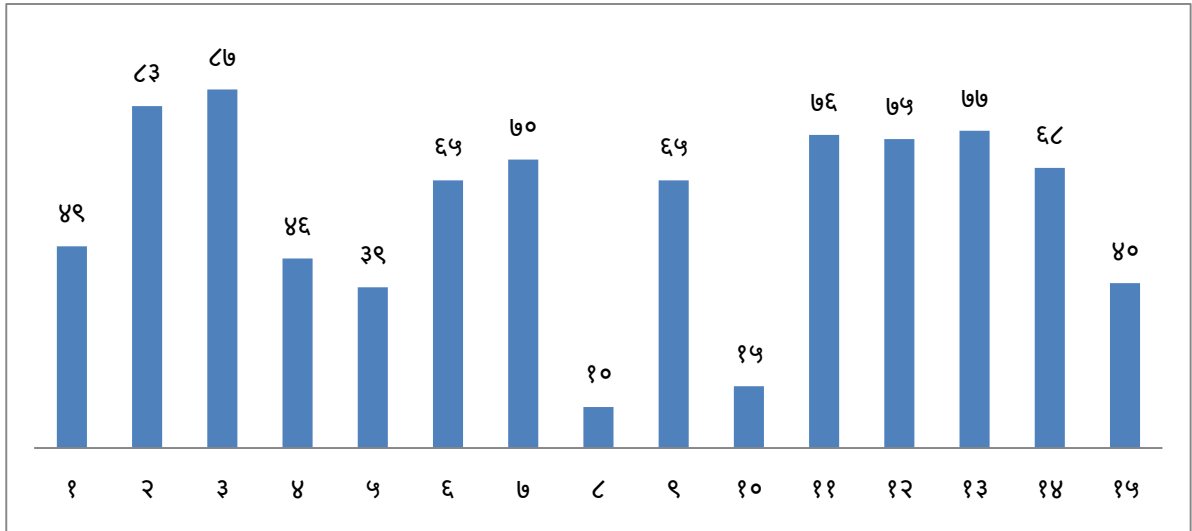
स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, दिक्तेल

५.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था

प्रस्तुत चित्रमा यस नगरपालिकामा उपलब्ध पिउने पानीको अवस्थाबारे चित्रण गरिएको छ । वार्ड नं. २, ३, ६, ७, ९, ११, १२, १३ र १४ मा ६० प्रतिशतभन्दा बढी घरधुरीले पिउने पानीको सुविधा पाएका छन् भने अन्य वार्डहरूमा यो सुविधा ५० प्रतिशतभन्दा कम घर धुरीले उपयोग गरिरहेको देखिन्छ ।

चित्र ५.३ धारामार्फत खानेपानी सुविधाको पहुँच (प्रतिशतमा)

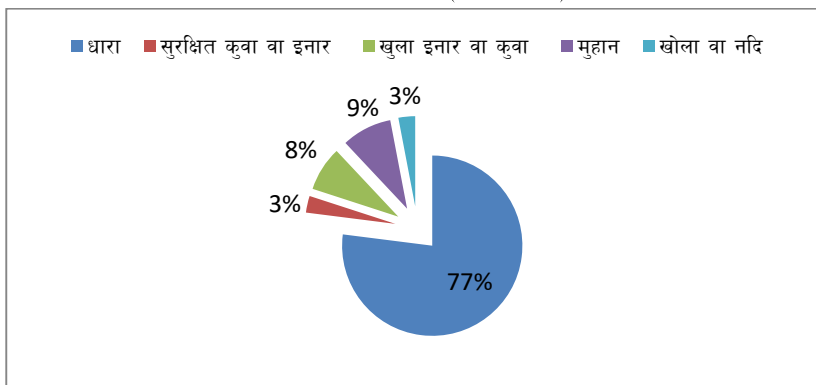

स्रोत : जनगणना २०११ (वडा कार्यालयको विवरण अनुरूप अद्यावधिक गरिएको)

५.३.२ खानेपानीको स्रोतको विवरण

प्रस्तुत आँकडा अनुसार करिब ७७ प्रतिशत घरधुरीमा धारामार्फत पानि पुगेको देखिन्छ भने करिब ३ प्रतिशतमा सुरक्षित कुवा वा इनारबाट, ८ प्रतिशतमा खुला इनार वा कुवाबाट, करिब ९ प्रतिशतले मुहान मार्फत पानी प्रयागे गर्ने पाइएको छ । बाँकी ३ प्रतिशतले खोला वा नदीको पानी प्रयोग गर्ने देखिन्छ ।

चित्र ५.४ : खानेपानीको स्रोतको विवरण (प्रतिशतमा)

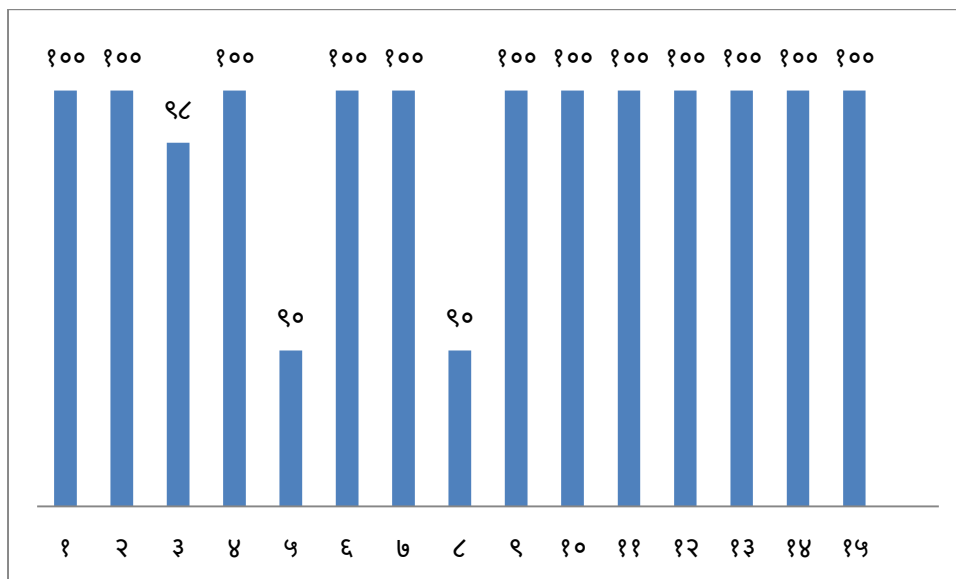

स्रोत : जनगणना २०११ (वडा कार्यालयको विवरण अनुरूप अद्यावधिक गरिएको)

५.३.३ शौचालय प्रयोगको अवस्था

यस नगरपालिका का वार्ड नं. ८ बाहेक अन्य वार्डहरूमा पक्की चर्पीको सुबिधा करिब १०० प्रतिशत घर धुरीमा उपलब्ध रहेको छ । वार्ड नं. ५ र ८ मा भने ९० प्रतिशत घरधुरीसँग मात्रै यस्तो चर्पीको सुबिधा उपलब्ध रहेको देखिन्छ ।

चित्र ५.५ : शौचालय प्रयोगको अवस्था (प्रतिशतमा)

स्रोत : जनगणना २०११ (वडा कार्यालयको विवरण अनुरूप अद्यावधिक गरिएको)

५.४ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.४.१ खेल मैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा मनोरञ्जनपूर्ण कार्यका लागि २४ स्थान खेलकुद, ५ स्थान मनोरञ्जन र ४२ स्थान पिकनिकका लागि उपलब्ध रहेका छन् । वार्ड नं. १४ मा यस्ता स्थानहरू अरु वार्डहरूमा भन्दा बढी रहेका छन् । स्वामित्वको आधारमा यी उपयोगहरू सामुदायिक स्वामित्वमा १७, निजी स्वामित्वमा ३ र सरकारी स्वामित्वमा ७ रहेका छन् ।

तालिका ५.२४ : खेल मैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	उपयोग			स्वामित्व		
	खेलकुद	मनोरञ्जन	पिकनिक	सामुदायिक	निजी	सरकारी
१	१			२		
२	१		१	१		
३		२	२	१		
५	३		१			१
६	२		२	२		
७	५			२	३	
८	४		८	३		
९	१			१		
१०	१	३	२	१		
११	१		४	१		
१२	१		८	२		१
१३	१		२			
१४	२		१२	१		४
१५	१					१
कुल	२४	५	४२	१७	३	७

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

५.४.२ व्यावसायिक खेलाडीको विवरण

यस नगरपालिकामा विभिन्न खेलका राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र स्थानीय स्तरका गरेर कुल ४६ खेलाडी रहेका छन्, जसमा ३५ पुरुष र ११ महिला छन् । खेलाडीहरू बीच कराँते सबैभन्दा प्रिय खेल रहेको देखिन्छ, जसमा २२ खेलाडी रहेका छन् । उल्लेखित स्तरमा फुटबल खेल्ने खेलाडीहरूको संख्या जम्मा १४ मात्र रहेको छ । त्यसैगरी, यो नगरपालिकामा राष्ट्रिय स्तरका ११, क्षेत्रीय स्तरका ११ र स्थानीय स्तरका १३ खेलाडी रहेका छन् ।

तालिका ५.२५ : व्यावसायिक खेलाडीको विवरण

वडा नं.	लिंग		खेलको प्रकार				खेलाडीको स्तर		
	पुरुष	महिला	कराँते	फुटबल	भलिबल	चेस	राष्ट्रिय	क्षेत्रीय	स्थानीय
२	४	१	४	१			२	३	
३	५		४		१		४		१
५	१		१				१		
७	४				४		२	२	
८	४			१	३			१	३
११	२	३	१	२	१	१	१	४	
१२	८	४	१२				१	१	८
१४	७	३		१०					१
कुल	३५	११	२२	१४	९	१	११	११	१३

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

५.५ कला, भाषा तथा संस्कृति

५.५.३ स्थानीय चाडपर्व जात्रा र मेला

मभुवागढी किरातहरूको ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेको स्थान हो, यहाँ हरेक मंसिरे पूर्णिमा र वैशाखे पुर्णिमामा साकेला उँधौली र उँभौली कार्यक्रम भव्यताका साथ सम्पन्न गरीन्छ । त्यस्तै देवीस्थान कालिका भगवतीमा बालाचतुर्दशी, शिवरात्रि र तीजमा मेला लाग्ने गर्दछ ।

यस नगरपालिकामा लान्ने स्थानीय चाडपर्व जात्रा र मेलाहरू तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ५.२६ : स्थानीय चाडपर्व जात्रा र मेलाहरू

वडा नं.	मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता (धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन)	कैफियत
१	दशैं	वडाभरि	असोज	धार्मिक, ऐतिहासिक	
१	तिहार	वडाभरि	कार्तिक	धार्मिक, ऐतिहासिक	
१	चण्डी नाच	विशेषगरी माटिकोरे	वैशाख	मनोरञ्जन, ऐतिहासिक	
१	देवाली पूजा	आचार्यगाउँ	फाल्गुण	धार्मिक, ऐतिहासिक	
१	लाखे जात्रा	दितेल बजार	भदौ	मनोरञ्जन, ऐतिहासिक	
२	दशैं-तिहार	सोल्मा	असोज-कार्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
२	साकेला	सोल्मा	वैशाख र मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
२	ल्होसार	सोल्मा	पुस-माघ-फागुन	ऐतिहासिक, धार्मिक	
२	साउने तथा माघे संक्रान्ती	सोल्मा	साउन र माघ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
३	साकेला	सावित्रामा.वि., बाम्राङ	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
३	साकेला	संखु	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
३	साकेला	सिरिस	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	

३	साकेला	कट्टी	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
३	साकेला	समातुड	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
३	साकेला	चुप्ला	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
४	साकेला	मझुवागढी	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
४	लाखेजात्रा	कुमालगाउँ	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
५	रामनवमी	देवीस्थान	चैत	धार्मिक	
५	शिवरात्री	देवीस्थान	मंसिर	धार्मिक	
५	दशैतथा तिहार		असोज, कार्तिक	धार्मिक	
५	फागुपूर्णिमा		चैत, वैशाख	धार्मिक	
५	देवाली कुलपुजा		आआफ्नो सिजन अनुसार	धार्मिक	
६	दशै-तिहार	खार्मी	असोज-कार्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
६	लाखेजात्रा	खार्मी	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
६	ल्होसार	खार्मी	पुस-माघ-फागुन	ऐतिहासिक, धार्मिक	
६	चण्डी-साकेला	खार्मी	वैशाख र मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
६	देवाली	खार्मी	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
७	रामनवमि	वडानं ७	चैत्र	धार्मिक	
७	शिवरात्री	वडा नं ७	मंसिर	धार्मिक	
७	दशै तथा तिहार	वडा नं ७	असोज, कार्तिक	धार्मिक	
७	फागुपूर्णिमा	वडा नं ७	चैत्र, वैशाख	धार्मिक	
७	देवालीकुलपुजा	वडा नं ७	आआफ्नो सिजन अनुसार	धार्मिक	
७	चण्डीनाच	वडा नं ७	वैशाखपूर्णिमा	धार्मिक	
७	तिज	वडा नं ७	भाद्रशुक्ल तृतिया	धार्मिक	
८	चन्डी नाच	बुवालड	वैशाख	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
८	लाखे जात्रा	दोबेला	भदौ	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
८	हरितालिका तिज	वानाचुड	भदौ	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
८	देवाली कुलपुजा	वडानं ८		धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
८	संगिनीनाच	वडानं ८		धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
९	साकेला	निर्मलीडाडौं	वैशाख	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
९	लाखेजात्रा	निर्मलीडाडौं	भदौ	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
९	देवाली	निर्मलीडाडौं	३बर्षमा	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
९	लोसार	निर्मलीडाडौं	पौस	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
९	जनैपुणिमा मेला	साप्सुधाम	जनैपुणिमा	धार्मिक तथा ऐतिहासिक	
१०	दशै-तिहार	पाथेका	असोज-कार्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१०	साकेला	पाथेका	वैशाख र मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१०	बालीपूजा	पाथेका	वैशाख	धार्मिक	
१०	ल्होसार	पाथेका	पुस-माघ-फागुन	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१०	साउने तथा माघे संक्रान्ती	पाथेका	साउन र माघ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१०	ऋषीतर्पणी पुर्णे	पाथेका	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१०	क्रिसमस	पाथेका	पुस	ऐतिहासिक, धार्मिक	
११	दशै-तिहार	खार्मी	असोज-कार्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
११	लाखेजात्रा	खार्मी	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
११	ल्होसार	खार्मी	पुस-माघ-फागुन	ऐतिहासिक, धार्मिक	
११	चण्डी-साकेला	खार्मी	वैशाख र मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
११	देवाली	खार्मी	वैशाख	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१२	ल्होसार	जालपा	पुस-माघ-फागुन	ऐतिहासिक, धार्मिक	

१२	साकेला	जालपा	बैशाखर मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१२	लाखेजात्रा	जालपा	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१२	दर्श-तिहार	जालपा	असोज-कात्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१२	साउने तथा माघे संक्रान्ती	जालपा	साउनर माघ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१२	दुखहरण पुजा	जालपा	अंग्रेजीनयां बर्षको पहिलो दिन	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१३	साकेला	तुनथला	बैशाखर मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१४	दर्श-तिहार	बुईपावजार	असोज-कात्तिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१४	लाखेजात्रा	बुईपावजार	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१४	चण्डी-साकेला	बुईपावजार	बैशाखर मंसिर	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१४	तीज	बुईपावजार	भदौ	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१४	तमुल्होसार	बुईपावजार	पुस	ऐतिहासिक, धार्मिक	

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

परिच्छेद- ६ वन तथा वातावरणीय स्थिति

६.१ वन क्षेत्रको अवस्था

६.१.१ वन क्षेत्र र प्रकार सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाभित्र ९२३७ घर धुरी कुनै न कुनै प्रकारको वनमा समेटिएका छन् सामुदायिक वनले मात्र ८८९५ घर धुरी समेटेको छ भने यसको क्षेत्रफल ६९५९ हे. रहेको छ। सामुदायिक वनको तुलनामा साभेदारी वा कबुलियती वनमा धेरै नै कम घर धुरी समेटिएका छन्।

तालिका ६.१ : वन क्षेत्र र प्रकार सम्बन्धी विवरण

वार्ड	समेटिएको घरधुरी	क्षेत्रफल (हेक्टर)
सामुदायिक वन	८८९५	६९५९
साभेदारी वन	२४०	६०७
कबुलियती वन	१०२	२५
कुल	९२३७	६७९१

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.१.२ वन व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण (सरकारद्वारा व्यवस्थित, सामुदायिक, कबुलियती, धार्मिक र निजी वन)

यो नगरपालिकामा सामुदायिक, साभेदारी र कबुलियती वनको उपस्थिति रहेको छ भने राष्ट्रिय, धार्मिक वा निजी वनको कुनै अभ्यास नभएको देखिएको छ। अभ्यास गरिएका वनहरूमध्ये पनि सामुदायिक वन प्रमुख रहेको छ। सामुदायिक वन मात्रै ६६ वटा छन् भने साभेदारी १ र कबुलियती वन २८ छन्।

तालिका ६.२ : सामुदायिक, कबुलियती, धार्मिक र निजी वन सम्बन्धी विवरण

वार्ड	सामुदायिक	साभेदारी	कबुलियती
१	२	१	
२	६		
३	८		
४	५		१०
५	४		६
६	२		
७	१		
८	४		३
९	१		
१०	४		७
११	९		
१२	७		
१३	७		२
१४	५		
१५	१		
कुल	६६	१	२८

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.१.३ जडिबुटीको उत्पादन, संकलन तथा निकासी सम्बन्धी विवरण

जैविकताले भरिपूर्ण यस नगरपालिकामा विभिन्न खाले जडीबुटीहरू पाइने गरेका छन् । यी जडीबुटी यहाँका घरपरिवारको जनजीविकाको आधार समेत बन्न सक्ने देखिन्छ । यहाँ पाइने विभिन्न जडिबुटीहरू निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ६.३ : नगरपालिकामा पाईन विभिन्न जडिबुटीहरू

जडिबुटीको नाम	वनको नाम	वडा नम्बर
पाखनवेद	रुपाकोट	६
बुढो ओखती	रुपाकोट	६
चिराइतो	रुपाकोट	६
कुड्की	रुपाकोट	६
सतुवा	रुपाकोट	६
हाडजोडा	रुपाकोट	६
जेठी मधु	रुपाकोट	६
चिराइतो	काउले देवीस्थान	७
ठूलो ओखती	काउले देवीस्थान	७
पाखनवेद	काउले देवीस्थान	७
हाडजोरा	सितलासुगुरुवा	७
चिराइतो	सिस्ने हरकटे सा.व.	८
पाखनवेद	सिस्ने हरकटे सा.व.	८
ठूलो ओखती	सिस्ने हरकटे सा.व.	८
मजिटो	सिस्ने हरकटे सा.व.	८
कुड्की	सिस्ने हरकटे सा.व.	८
हाडजोडा	जनकल्याण	८
पाखनवेद	साल्या	११
बुढो ओखती	सबै सा. वनमा	११
चिराइतो	सबै सा. वनमा	११
कुड्की	डाँडाखर्क	११
सतुवा	साल्या	११
हाडजोडा	साल्या	११
पाखनवेद	सालघारी प्राकृतिक वन	१२
बुढो ओखती	कोरे	१२
चिराइतो	ताली	१२
कुड्की	पैरेनी	१२
सतुवा	छारु	१२
हाडजोडा	धोद्रे	१२
चिराइतो	रातमाटा चौर	१४
पाखनवेद	रातमाटा चौर	१४
हाडजोडा	रातमाटा चौर	१४
मजिटो	रातमाटा चौर, लैकु सा.व.	१४
जेठी मधु	रातमाटा चौर, लैकु सा.व.	१४
जम्मा		

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.२ जलस्रोत तथा जलाधर क्षेत्र

६.२.१ नदी तथा खोला सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा ५ वटा मुख्य खोलाहरु रहेका छन् । यी खोलाहरु यहाँको कृषि र खानेपानीका आधारहरु समेत रहेका छन् । यहाँका मुख्य खोलाहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. साप्सु खोला
२. मेवा खोला
३. दिखुवा खोला
४. नाखाम खोला
५. लप्से खोला

६.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन

विपद् जोखिम व्यवस्थापनका हिसाबले यो नगरपालिका संवेदनशील रहेको देखिन्छ । अति भिरालोमा बस्ने परिवार संख्या १२८, नदी कटान क्षेत्रमा बस्ने परिवार संख्या २१ र पहिरो जाने क्षेत्रमा बस्ने परिवार संख्या ३८३ रहेको छ । वार्ड नं. २ मा बसोबास गर्ने परिवार संख्या अन्य वार्डहरूको तुलनामा जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेको देखिन्छ ।

तालिका ६.४ : नगरपालिकामा जोखिमको अबस्था

वार्ड नं.	अति भिरालोमा बस्ने परिवार संख्या	नदी कटान क्षेत्रमा बस्ने परिवार संख्या	पहिरो जाने क्षेत्रमा बस्ने परिवार संख्या
१			४
२	५०		२३०
३			२०
६	८		
८			२६
९			१०
१०	३	७	४७
११	६७		
१२		१४	४६
कुल	१२८	२१	३८३

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

टेबलमा दिइएको तथ्यांकका आधारमा यो नगरपालिकामा ९ वटा आगलागी, २ वटा पहिरो, १ वटा महामारी, ३ वटा सर्पको टोकाई, ४ वटा भूकम्प र ७ वटा जंगली जनवारको टोकाई सम्बन्धी घटनाहरू गरेर कुल २६ वटा घटना घटेका छन् ।

तालिका ६.५ : क्षतिको विवरण (संख्या)

क्षतिको विवरण (संख्या)							
वार्ड नं.	आगलागी	पहिरो	महामारी	सर्पको टोकाइ	भूकम्प	जंगली जनावर	कुल
१	१						१
२	१		१	१		१	४
५					१	१	२
६	१	१			१	१	४
७	१					१	२
८	२						१
९	१	१		१		१	४
१०	१						१
११	१			१		१	३
१४	१				१		२
१५					१	१	२
कुल	१०	२	१	३	४	७	२७

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.३.१ विपद/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण

यस नगरपालिकामा उल्लेखित विपदहरूका कारण खासगरी घरगोठ र बालीनालीहरूमा क्षति पुगेको देखिन्छ। सबैभन्दा बढी क्षति भूकम्प, आगलागी र जंगली जनावरको आक्रमणले पुर्याएको छ। भूकम्पले करिब रु. १ करोड बराबरको, आगलागीले रु ८५ लाख बराबरको र जंगली जनावरको आक्रमणबाट रु. ६६ लाख बराबरको क्षति गरेको छ। त्यसैगरी भूकम्प र जंगली जनावरको आक्रमणबाट पीडित परिवारको संख्या धेरै नै रहेको छ।

तालिका ६.६ विपद/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण

विपद विवरण	घरगोठ (परिवार संख्या)	क्षति रकम (रु)	बाली र जग्गा जमिन (परिवार संख्या)	क्षति रकम (रु)
आगलागी	२३	८५७००००		०
पहिरो	४	१०३००००	४	३०००००
महामारी	१			
सर्पको टोकाइ	१४	५२००००		
भूकम्प	७१०	१०१०००००		
जंगली जनावरको आक्रमण	७०१	८०००००	१०५०	६६०००००
कुल	१४५३	२१०२००००	१०५४	६९०००००

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.३.२ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय

प्राप्त तथ्यांकका आधारमा फागुन, चैत्र र बैशाख महिनामा आगलागी धेरै हुने गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी, असार, साउन र भाद्र महिना पहिरो धेरै जाने महिना रहेका छन् भने साउन, भदौ र असोजमा सर्पको टोकाई धेरै हुने गरेको छ। यो नगरपालिकाभित्रका बासिन्दालाई जंगली जनावरले भने बाह्रै महिना दुःख दिने गरेका छन्।

तालिका ६.७ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय

वडा नम्बर	विपदअनुसार जोखिमको समय महिना				
	आगलागी	पहिरो	रोग महामारी	सर्पको टोकाइ	जंगली जनावरबाट क्षती
१	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			बांदर, मृग, दुम्सि
२	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र		साउन,भदौ,असोज	बाह्रै महिना
३	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			बांदर, मृग, दुम्सि
४	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			
५	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			
६	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			
७	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			
८	फागुन, चैत्र, वैशाख	असार, साउन, भाद्र			
९	फागुन-जेठ	साउन, भाद्र	गर्मीयाम	साउन,भदौ,असोज	बांदर
१०	फागुन-जेठ	असार, साउन, भाद्र	गर्मीमहिना	असार, साउन, भाद्र	
११	फागुन-जेठ	असार, साउन, भाद्र	संधै	असार, साउन, भाद्र	बर्षेभरी-बांदर
१२	फागुन-जेठ	असार, साउन, भाद्र			
१३					
१४	फागुन-जेठ	असार, साउन, भाद्र		असार, साउन, भाद्र	
१५		असार, साउन, भाद्र			

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

६.३.३ विपदबाट क्षतिग्रस्त सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार विवरण

यो नगरपालिकामा मुख्यतया भूकम्पबाट सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधारमा क्षति भएको छ। भूकम्पबाट कुल १८ वटा विद्यालयहरूमा रु. ५ करोड बराबरको क्षति पुगेको छ भने बाटोघाटोमा रु. ७ लाख बराबरको क्षति भएको छ।

तालिका ६.८ विपदबाट क्षतिग्रस्त सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार विवरण

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्रअनुसार क्षति विवरण							
	विद्यालय		बाटोघाटो		कुला, नहर, खानेपानी		अन्य	
	संख्या	क्षति रकम रु.	किमि	क्षति रकम रु.	संख्या	क्षति रकम रु.	संख्या	क्षति रकम रु.
पहिरो	१	१५००००						
भूकम्प	१८	५२७५००००	२	७०००००	२	४०००००	१५	०

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

परिच्छेद- ७ भौतिक विकासको अवस्था

७.१ यातायात पूर्वाधार

विगत केही वर्षमा यातायात सुविधामा उल्लेख्य सुधार भएपनि यातायात पूर्वाधारको हिसाबले यस नगरपालिका बिकट रहेको छ। खासगरी मध्य पहाडी राजमार्गको निर्माणसँगै देशको राजधानी, तराई एवं अन्य जिल्लाहरूको पहुँचमा सहजता हुने देखिन्छ। यस सडक पूर्ण रूपमा सम्पन्न र सञ्चालनसँगै यस नगरपालिकाको आर्थिक र सामाजिक विकासमा समेत टेवा पुग्ने देखिन्छ। नगरभित्रका हालका सडक सञ्जालले यस क्षेत्रका प्रमुख बजार केन्द्र र गाउँहरू जोड्ने भए तापनि यिनको स्तर उन्नति गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७.१.१ सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था

यस नगरपालिकाभित्रका अधिकांश सडकहरू ग्राभेल वा कच्ची रहेको देखिन्छ। वडा न १ मा करिब १ कि. मि. सडक पक्की रहेको बाहेक अन्य सडकहरू ग्राभेल वा कच्ची रहेका छन्। हाल विद्यमान सडक सञ्जालमध्ये १४ कि.मि ग्राभेल रहेको छ भने करिब ६५० कि.मि कच्ची सडक रहेको छ। करिब ७५ किमि सडक आंशिक रूपमा ग्राभेल गरिएको देखिन्छ। यसरी पक्की, ग्राभेल, कच्ची समेत जोड्दा सडक सञ्जाल करिब ७५४ कि.मि रहेको देखिन्छ।

आनुपातिक रूपमा करिब २ प्रतिशत सडक ग्राभेल, १० प्रतिशत सडक आंशिक ग्राभेल, १ प्रतिशतभन्दा कम पक्की र बाँकी कच्ची रहेको छ। वडागत रूपमा, वडा १४ मा सबैभन्दा बढी करिब १०७ कि.मि सडक (सबै कच्ची) रहेको देखिन्छ भने वडा ६ मा सबैभन्दा कम (११ कि.मि. सडक) रहेको छ।

तालिका ७.१: वडागत रूपमा सडक सञ्जालको अवस्था

वार्ड	पक्की	ग्राभेल	कच्ची	आंशिक रूपमा ग्राभेल	कुल
१	१	७	५४.३	२२	८४.३
२		६	५९		६५
३			८४.५		८४.५
४			७७		७७
५			३२	३१.५	६३.५
६		१	१०		११
७			२६.५		२६.५
८			१७.५		१७.५
९			१६		१६
१०			४८.१५		३१.१५
११			४३		६२
१२			२२.५	२१.६६	४४.१६
१३			२६		२६
१४			१०७.५		१०७.५
१५			२१		२१
कुल	१	१४	६४२.९५	७५.१६	७५४.१

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

७.१.२ निर्माणाधीन नगरस्तरीय सडकहरू

यस नगरपालिकामा विभिन्न बाटाहरु निर्माणको क्रममा रहेका छन् । मुख्य निर्माणाधीन सडकहरु निम्नप्रकार रहेका छन्।

- १) गोल्डेन चक्रपथ, वडा नं.८
- २) सोल्मा रिडरोड सडक निर्माण
- ३) निर्मलीडांडा पेलुड साप्सुधाप सडक
- ४) सिरुवास, नाखाम,पाथेका, पिचकुले सडक
- ५) हर्लुड जालपा ऐंसेलुखर्क बाक्सिला सडक
- ६) दिक्तेल तालखर्क खार्मी सडक
- ७) दिक्तेल तालखर्क पाथेका सडक
- ८) दिक्तेल अल्लेढुंगा नेर्पा दुम्लीहुँदै रतन्छा जाने सडक
- ९) अस्पतालचोक, लफ्याड हुँदै मात्तिम जाने सडक
- १०) अस्पतालचोक, लफ्याड, च्यानडांडा, रातडांडा, चुहाबोटे दोभान हुँदै ल्याण्डफिल्ड साईट जाने सडक
- ११) अस्पतालचोक दुम्ली हुँदै रतन्छा जाने सडक
- १२) बैंकचोक, कट्टी बुईपा बसेरी, विजयखर्क हुँदै रेग्मीटार जाने सडक
- १३) बुईपा ग्रामिण सडक विस्तार
- १४) बसेरी लिपेदोभान साप्सुखोला सडक

७.१.३ भोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा

यस नगरपालिकाभित्र कुल ८० वटा पुल पुलेसा रहेको देखिन्छ । यीमध्ये २१ वटा काठे, ६ वटा पक्की, ४७ वटा भोलुंगे र ६ वटा ट्रेस रहेका छन् । अनुपातिक रूपमा यी पुलमध्ये ५९ प्रतिशत भोलुंगे, २६ प्रतिशत काठका, ८ प्रतिशत ट्रेस गरेका र ८ प्रतिशत पक्की पुलहरू रहेका छन् । यस आधारमा भोलुंगे पुलको संख्या तुलानात्मक रूपमा अधिक देखिन्छ भने पक्की पुलको संख्या निकै कम रहेको छ ।

वडा अनुसार, पक्की पुल वडा ६ मा ४ वटा (कल्बर्ट), वडा १२ र १३ मा १-१ वटा पक्की पुल रहेको देखिन्छ । संख्याको हिसाबले भोलुंगे पुल, वडा १० मा ६ वटा, वडा १४ मा ५ वटा, वडा ४,९ र ११ मा ४-४ वटा रहेको पाइन्छ । कुल पुलको संख्याको आधारमा वडा ६ र ८ मा जम्मा १२-१२ वटा पुल रहेको देखिन्छ ।

माथि उल्लेखित पुलहरूमध्ये जम्मा २८ वटा राम्रो अवस्थामा रहेका छन् । यसैगरी २९ वटा ठिकै वा काम चलाउ अवस्था रहेका छन् भने १२ वटा जीर्ण अवस्थामा रहेको छन् । यस आधारमा काम चलाउ र जीर्ण अवस्थाका पुलहरूलाई थप मर्मत र स्तर उन्नति गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका ७.२ : पुल तथा पुलपुलेसाको संख्या

वार्ड	काठे	पक्की/कल्बर्ट	भोलुङ्गे	ट्रेस	कुल
१			२		२
२	३		२		५
३			३	२	५
४			४		४
५			५		५
६	५	४ कल्बर्ट	३		१२
७			३		३
८	१०		१	१	१२
९			४		४
१०	३		६	१	१०
११			४	१	५
१२		१	३		४
१३		१		१	२
१४			५		५

१५			२		२
कुल	२१	६	४७	६	८०

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

७.१.४ बसपार्क तथा बस बिसौनी सम्बन्धी विवरण

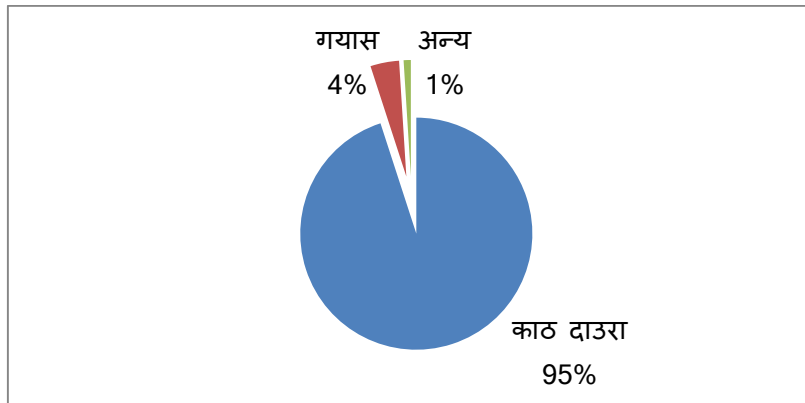
यस नगरपालिकामा २ वटा बसपार्कहरू रहेका छन् । तथापि यि बसपार्कहरू बस्थित रूपमा नरहेका कारण यि बसपार्कहरूलाई बस्थित बनाउदै लैजानु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

- १) आचार्य टोल बसपार्क
- २) सोल्मा बसपार्क

७.२ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार)

यस नगरपालिकाभित्र रहेका अधिकांश घर परिवार (९५ प्रतिशत) ले काठ दाउरा खान पकाउने इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने देखिएको छ । यसै गरी ४ प्रतिशतले एल. पी. ग्यास र १ प्रतिशतले अन्य स्रोत जस्तै गुइँठा, मट्टितेल आदि प्रयोग गर्ने देखिन्छ । यो अनुपात सन् २०११ को तथ्यांक आधारित भए पनि अझै पनि यस नगरपालिकाका घरपरिवार खाना पकाउनका लागि काठ दाउरामै आश्रित रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

चित्र ७.१ : खाना पकाउने इन्धन

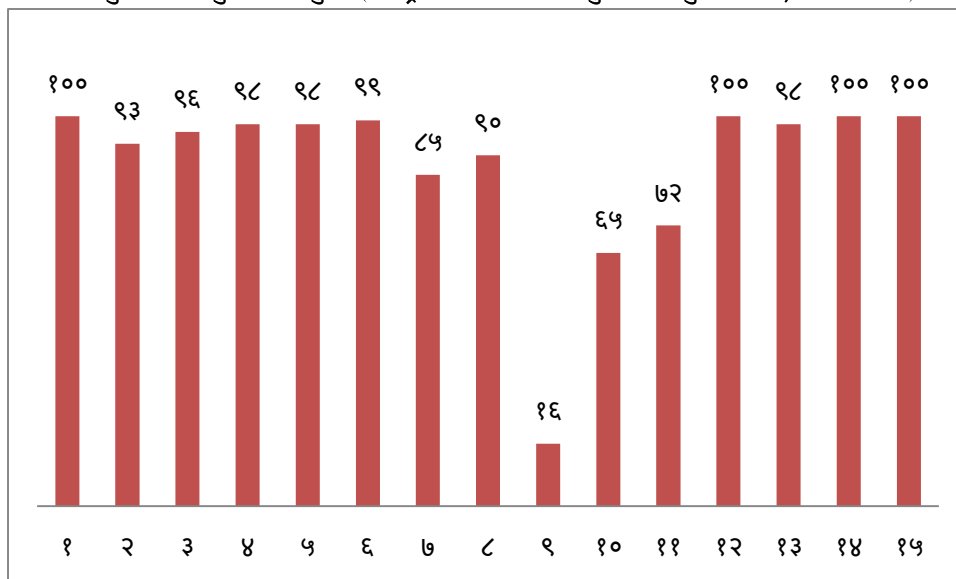
स्रोत: जनगणना २०११ को आधारमा अनुमानित

७.२.१ बत्ती बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

जनगणना २०११ को आँकडा अनुसार यस नगरपालिकाभित्र करिब दुइ तिहाई (६६ प्रतिशत) घरधुरीमा बिजुलीको पहुँच पुगेको देखिन्छ । करिब ७ प्रतिशतले सोलार र १ प्रतिशतले बायोग्यासलाई बत्तीको स्रोतको रूपमा प्रयोग गर्ने देखिन्छ । यसै गरी करिब २१ प्रतिशतले बत्तीका लागि मट्टितेल प्रयोग गर्ने देखिन्छ ।

यस नगरपालिकामा उपलब्ध तथ्यांक अनुसार भने घरपरिवारको बिजुलीमा पहुँच उल्लेख्य रूपमा पुगेको देखिन्छ । वडा १, १४ र १५ मा शत प्रतिशत घरमा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमार्फत बिजुली पुगेको देखिन्छ भने वडा २ मा ९३ प्रतिशत, वडा ३ मा ९६ प्रतिशत वडा ४ मा ९८ प्रतिशत, वडा ५ मा ९८ प्रतिशत, वडा ६ मा ९९ प्रतिशत, वडा ७ मा ८५ प्रतिशत, वडा ८ मा ९० प्रतिशत, वडा १३ मा ९८ प्रतिशत घरमा बिजुली पुगेको देखिन्छ । वडा ९, १०, ११ र १२ मा भने लघु जलविद्युतमार्फत बिजुली प्राप्त गरेको देखिन्छ । लघु जलविद्युतमार्फत वडा १२ मा शत प्रतिशत घर, वडा ११ मा ७० प्रतिशत, वडा १० मा ६५ प्रतिशत र वडा ९ मा १६ प्रतिशत घरपरिवार लाभान्वित भएको पाइन्छ । यसरी घरधुरीको बिजुलीमा पहुँच बढेसँगै बत्ती बाल्नको लागि मट्टितेल लगायत अन्य इन्धनमा आश्रित घरधुरीको संख्या कम भएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

चित्र ७.२ : घरधुरीको बिजुलीमा पहुँच (राष्ट्रिय प्रसारण र लघु जलविद्युत समेत, प्रतिशतमा)

श्रोत: जनगणना २०११ (वडा कार्यालयको विवरण अनुरूप अध्यावधिक गरिएको)

७.२.२ वैकल्पिक ऊर्जा (लघु जलविद्युत, सोलार, बायोग्यास, सुधारिएको चुलो) प्रयोग गर्ने परिवार

वैकल्पिक ऊर्जाको हकमा वडा ९, १०, ११ र १२ मा लघु जलविद्युतमार्फत विद्युतीकरण भएको देखिन्छ। करिब १६ प्रतिशत घर धुरीले सोलार जोडेको देखिन्छ भने ४९ प्रतिशत घरमा सुधारिएको चुलो प्रयोग गरेको पाइन्छ। सोलारको हकमा वडा १ मा करिब ४२ प्रतिशत, वडा २ मा २६ प्रतिशत, वडा ९, १०, ११ र १२ मा २० देखि ३० प्रतिशत, वडा १५ मा ४४ प्रतिशत घर धुरीले सोलार जडान गरेको देखिन्छ। बाँकी वडामा भने सोलार जडानको संख्या नगन्य रूपमा रहेको छ। यसै गरी सुधारिएको चुलोको हकमा वडा १ मा ९५ प्रतिशत, वडा २ मा ९७ प्रतिशत, वडा ६ मा ८९ प्रतिशत, वडा ७ मा ८८ प्रतिशत, वडा ८ मा ७७ प्रतिशत, वडा ११ मा ५१ प्रतिशत, वडा १३ मा ५० प्रतिशत घरले सुधारिएको चुलो प्रयोग गर्ने गरिएको पाइन्छ। खासगरी वडा ५, ९, १० मा उक्त चुलो प्रयोग गर्ने घर पनि संख्या भने न्युन रहेको छ। बायोग्यास प्लान्ट प्रयोगकर्ताहरू भने यस नगरपालिका क्षेत्रभरि नै नगन्य मात्रामा (१ प्रतिशत) देखिएको छ।

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

७.३.१ हुलाक

यस नगरपालिकामा एउटा जिल्ला हुलाक कार्यालय, २ वटा इलाका हुलाक कार्यालय र १० वटा अतिरिक्त हुलाक कार्यालय रहेको पाइन्छ। यस तथ्याङ्क अनुसार हुलाकको पहुँच अधिकांश वडामा रहेको भए तापनि वडा २ र ८ मा भने कुनै हुलाक कार्यालय रहेका छैनन्।

तालिका ७.३ हुलाक कार्यालयको विवरणको सिथिती

क्र.स.	हुलाक कार्यालयको नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१	जिल्ला हुलाक कार्यालय	दिक्तेल	१	७६	जिल्ला भरी
२	ईलाका हुलाक कार्यालय	बुईपा	१४	३	बुईपा
३	ईलाका हुलाक कार्यालय	जालपा	१२	२	जालपा
४	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	बाम्राङ	३	३	बाम्राङ
५	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	खाल्ले	४	४	खाल्ले

६	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	लफ्याङ	५	१	लफ्याङ
७	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	नेर्पा	६	४	नेर्पा
८	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	चिउरीडांडा	७	२	चिउरीडांडा
९	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	निर्मलीडांडा	९	२	निर्मलीडांडा
१०	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	पाथेका	१०	६	पाथेका
११	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	खार्मी	११	४	खार्मी
१२	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	नुनथला	१३	२	नुनथला
१३	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	विजयखर्क	१५	५	विजयखर्क

स्रोत : जिल्ला हुलाक कार्यालय, दिक्तेल

७.३.२ पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण

यस जिल्लाभित्र ४ वटा पत्रपत्रिका दर्ता भएको देखिन्छ ।

तालिका ७.४ : जिल्ला हुलाक कार्यालयमा नगरपालिकाभित्र दर्ता भएका पत्रपत्रिकाको विवरण

क्र.सं.	पत्रपत्रिकाको नाम
१	खोटाङ खबर साप्ताहिक
२	रुपाकोट साप्ताहिक
३	नवसंसाद पत्रिका
४	कलियुग पाक्षिक पत्रिका

स्रोत : जिल्ला हुलाक कार्यालय, दिक्तेल

७.३.३ दूरसञ्चार सम्बन्धी विवरण

दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका अन्तर्गत दूरसञ्चारको अवस्था

तालिका ७.५ : दूरसञ्चार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	ल्याण्डलाईन प्रयोगकर्ता संख्या	मोबाईल प्रयोगकर्ता संख्या
१	जम्मा वितरित संख्या -६०५	C-Phone -५९०
२	चालु अवस्थामा रहेको -४९६	Sky Prepaid -१०२४८
३	चालु अवस्थामा नरहेको- १०९	Sky Postpaid -५१०
४		GSM Prepaid -४१३४२
५		GSM Postpaid -२७८

स्रोत : दूरसञ्चार कार्यालय, दिक्तेल

कैफियत : दूरसञ्चार कार्यालय दिक्तेलबाट वितरण भएको मोबाइल सिमको प्रयोगकर्ताको आधारमा

७.३.३ रेडियो स्टेसन सम्बन्धी विवरण

१) रुपाकोट सामुदायिक रेडियो- 96.6 MHz

२) हलेसी सामुदायिक रेडियो- 102..4 MHz

७.४ आवास तथा भवन

तालिका ७.६ : नगरपालिकाभित्रका सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	भवनको		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जीर्ण)
				प्रकार	संख्या (वटा)	
१	जिल्ला अदालत	दिक्तेल	जिल्ला अदालत	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला प्रशासन का.	दिक्तेल	जिल्ला प्रशासन का.	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला समन्वय समिति	दिक्तेल	जिल्ला समन्वय समिति	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला शिक्षा का.	दिक्तेल	जिल्ला शिक्षा का.	कच्ची	1	राम्रो
१	लोकसेवा आयोग अञ्चल का.	दिक्तेल	लोकसेवा आयोग अञ्चल का.	पक्की	1	राम्रो
१	शैक्षिक तालीम केन्द्र	दिक्तेल	शैक्षिक तालीम केन्द्र	कच्ची	1	राम्रो
१	जिल्ला वन कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला वन कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	कच्ची	1	राम्रो
१	शेर गण मुडे व्यारेक	दिक्तेल	शेर गण मुडे व्यारेक	कच्ची	1	राम्रो
१	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला कृषि विकास का.	दिक्तेल	जिल्ला कृषि विकास का.	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला प्रविधिक कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला प्रविधिक कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	पूर्वाञ्चल सिंचाइ डिभिजन का.	दिक्तेल	पूर्वाञ्चल सिंचाइ डिभिजन का.	पक्की	1	राम्रो
१	मालपोत कार्यालय	दिक्तेल	मालपोत कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
१	जिल्ला हुलाक कार्यालय	दिक्तेल	जिल्ला हुलाक कार्यालय	कच्ची	1	ठिकै
१	महिला विकास कार्यालय	दिक्तेल	महिला विकास कार्यालय	पक्की	1	राम्रो
२	कारागार	क्याम्पसछेउ	जिल्ला कारागार	पक्की	5	ठिकै
२	इलाका वन कार्यालय	क्याम्पसछेउ	इलाका वन कार्यालय		1	जिर्ण
२	मुढेव्यारेक	मुढे	श्रीशेर गण		1	
२	इण्डियन वेलफेयर	अल्छेहुङ्गा	इण्डियन वेलफेयर		1	ठिकै
२	ब्रिटिस वेलफेयर	क्याम्पसछेउ	ब्रिटिसवेलफेयर		3	ठिकै
३	वडा कार्यालय भवन	चुप्ला, भडारे	वडानं. 3 को कार्यालय		1	ठिकै
३	स्वास्थ्यचौकी भवन	चुप्ला, भडारे	स्वास्थ्यचौकी		1	जिर्ण

३	अतिरिक्त कार्यालय	हुलाक	चुप्ला, भडारे	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय		1	जिर्ण
3	खानेपानी सरसफाई कार्यालय	तथा	बतासे	खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालय		1	राम्रो
3	को.ले.नि.का.		बतासे	को.ले.नि.का.		1	राम्रो
3	शैक्षिक तालिम केन्द्र		काडे	शैक्षिक तालिम केन्द्र		1	ठिकै
3	मुढे ब्यारेक		मुढे	मुढे ब्यारेक		1	राम्रो
4	वडा कार्यालय		सेरा	वडाकार्यालय			जिर्ण
4	स्वा.चौकी		सेरा	स्वा.चौ.			जिर्ण
4	अस्थायी प्रहरी चौकी		खानिडाडाँ	अ.स्वा.चौ.			रामे
५	वडा कार्यालय		मेघेचौतारा	दिरुमनपा ५ न वडा कार्यालय		1	ठिकै
६	वडा कार्यालय		रुमनपा६	दिरुमनपा ६ वडा कार्यालय		1	ठिकै
६	स्वास्थ्यचौकी		रुमनपा६	दिरुमनपा ६ वडा कार्यालय			
७	वडा कार्यालय		चिउरीडाँडा	दिरुमनपा ७ न वडा कार्यालय		1	जिर्ण
७	स्वास्थ्यचौकी भवन		चिउरीडाँडा	स्वास्थ्यचौकी चिउरीडाँडा		1	ठिकै
८	वडा कार्यालय		बुवालुङ	दिरुमनपा 8 न वडा कार्यालय		1	राम्रो
9	स्वा.चौनिर्मलीडाडाँ		निर्मलीडाडाँ	स्वा.चौ.		1	ठिकै
9	अ.हु.का.		पेलुङ	अ.हु.का.			जिर्ण
10	वडा कार्यालय, पाथेका		कोलडांडा	वडानं. 10 को कार्यालय			ठिकै
10	स्वास्थ्यचौकी भवन		कोलडांडा	स्वास्थ्यचौकी, पाथेका			राम्रो
10	अतिरिक्तहुलाक कार्यालय		कोलडांडा	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय, पाथेका			जिर्ण
11	स्वास्थ्यचौकी भवन		खार्मी, खानीडाँडा	स्वास्थ्यचौकी		1	ठिकै
12	12 नं. वडा कार्यालय		घलेगाउँ	12 नं. वडा कार्यालय		2	जिर्ण
12	स्वास्थ्यचौकी भवन, जालपा		घलेगाउँ	स्वास्थ्यचौकी भवन, जालपा		1	राम्रो
12	प्रहरीचौकी, जालपा		घलेगाउँ	प्रहरीचौकी, जालपा		1	राम्रो
13	13 नं. वडा कार्यालय		नुनथला	13 नं. वडा कार्यालय		1	जिर्ण
13	स्वास्थ्यचौकी नुनथला		नुनथला	स्वास्थ्यचौकी नुनथला		1	ठिकै
14	14 नं. वडा कार्यालय		बुईपाबजार	14 नं. वडा कार्यालय			राम्रो
14	स्वास्थ्यचौकी भवन		बुईपाबजार	स्वास्थ्यचौकी			ठिकै
15	15 नं. वडा कार्यालय		त्रिजयखर्क	15 नं. वडा कार्यालय			जिर्ण

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

तालिका ७.७ : नगरपालिका कार्यालयदेखि प्रत्येक वडा केन्द्रसम्मको दूरी

क्र.सं.	देखि	सम्म	दूरी (कि.मि.)
१	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१ को कार्यालय	०.१

२	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.२ को कार्यालय	३
३	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.३ को कार्यालय	४
४	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.४ को कार्यालय	७
५	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.५ को कार्यालय	३
६	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.६ को कार्यालय	९.५
७	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.७ को कार्यालय	२४
८	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.८ को कार्यालय	२८
९	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.९ को कार्यालय	३३
१०	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१० को कार्यालय	१७
११	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.११ को कार्यालय	१९
१२	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१२ को कार्यालय	१६
१३	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१३ को कार्यालय	१५
१४	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१४ को कार्यालय	२४
१५	नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	वडा नं.१५ को कार्यालय	२९

स्रोत: वडागत रूपमा संकलित तथ्यांक, २०७४

७.५ पशु वधशालाको विवरण

दिक्तेल बजार हाटडाँडास्थित एक पशु वधशाला रहेको छ ।

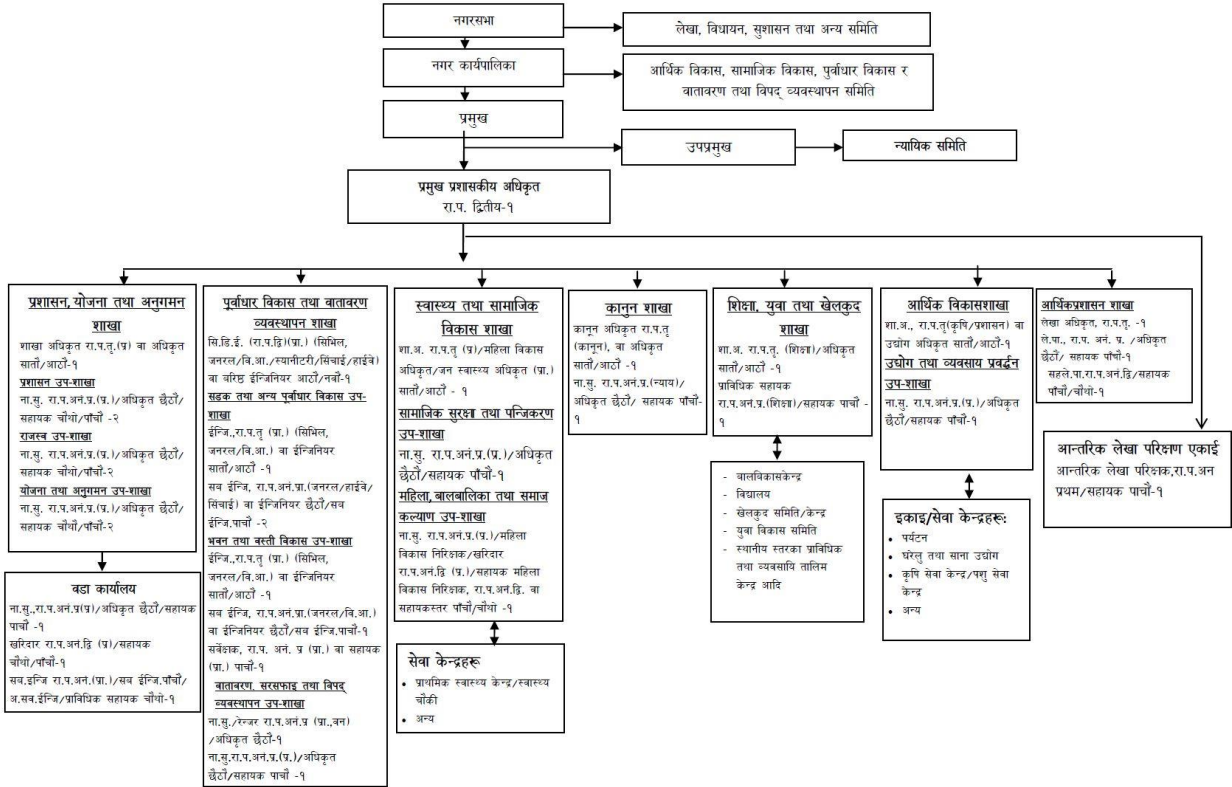
परिच्छेद- ८ संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

८.१ संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था

८.१.१ नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा

(घ) २५ हजार देखि ५० हजारसम्म जनसंख्या भएकानगरपालिकाको संगठन संरचना (१५१वटा)

(अनुसूची ४.१)

८.१.२ नगर कार्यपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन

रुपाकोट भन्जुवागढी नगरपालिका, नगर कार्यपालिका (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम नगर कार्यपालिकामा निम्न विषयगत शाखाहरू रहने व्यवस्था रहेको :

नगर कार्यपालिकामा रहने विषयगत शाखा (शाखा, कार्यालय, उपशाखा, इकाईको विवरण)

(नगर कार्यपालिकाको आफ्नो राजश्वको क्षमता, खर्चको आवश्यकता, सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने जनसंख्या तथा विकासका मुख्य मुख्य प्राथमिकता अनुरूप संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणका आधारमा विषयगत शाखा तथा कार्यालय, उपशाखा वा इकाई निर्धारण गर्न सक्नेछ। जनशक्तिको उपलब्धता तथा प्रशासनिक खर्चलाई ध्यान दिई एउटा विषयगत शाखा अन्तर्गतको कुनै कार्यालय, उपशाखा वा इकाईले मिल्दो अन्य विषयक्षेत्रको कार्यसमेत सम्पादन गर्न सक्नेछ।)

१. सामान्य प्रशासन शाखा

- (क) स्थानीय सेवा तथा जनशक्ति विकास उपशाखा
- (ख) सार्वजनिक खरीद तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन उपशाखा
- (ग) स्थानीय तह, प्रदेश र संघसँगको सम्बन्ध र समन्वय तथा वडासँगको समन्वय उपशाखा
- (घ) बैठक व्यवस्थापन उपशाखा
- (ङ) बजार अनुगमन, गुणस्तर, नापतौल, खाद्य सुरक्षा र उपभोक्ता हित संरक्षण उपशाखा
- (च) आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा
- (छ) विदा, उत्सव, उर्दी, जात्रा, पर्व, उपाधि तथा विभूषण इकाई

२. **राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन शाखा**
 (क) राजस्व नीति तथा प्रशासन उपशाखा
 (ख) आर्थिक प्रशासन उपशाखा
३. **सहरी पूर्वाधार विकास शाखा**
 (क) सडक तथा यातायात व्यवस्था उपशाखा
 (ख) जलविद्युत, ऊर्जा, सडक वृत्ति उपशाखा
 (ग) सिंचाई तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण उपशाखा
 (घ) सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विकास तथा विस्तार र एफ.एम. सञ्चालन उपशाखा
 (ङ) खानेपानी व्यवस्थापन उपशाखा
 (च) सार्वजनिक निजी साभेदारी इकाई
४. **आर्थिक विकास शाखा**
 (क) कृषि, पशुपन्थी तथा सहकारी कार्यालय
 (ख) उद्योग तथा उद्यमशिलता विकास उपशाखा
 (ग) रोजगार प्रबर्द्धन तथा गरिबी न्यूनीकरण उपशाखा
५. **सामाजिक विकास शाखा**
 (क) आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा कार्यालय
 (ख) खेलकुद तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप इकाई
 (ग) आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई कार्यालय
 (घ) लैंगिक समानता तथा सामाजिक सुरक्षा उपशाखा
 • लैंगिक समानता इकाई
 • बालबालिका, किशोरकिशोरी तथा युवा इकाई
 • अपांगता भएका व्यक्ति तथा ज्येष्ठ नागरिक इकाई
 (ङ) संस्कृति, सम्पदा, ललितकला तथा पर्यटन प्रबर्द्धन इकाई
 (च) गैरसरकारी संस्था परिचालन, समन्वय तथा नियमन इकाई
 (छ) सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता इकाई
६. **वन, वातावरण, फोहोरमैला तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा**
 (क) वन, वन्यजन्तु तथा भू-संरक्षण कार्यालय
 (ख) वातावरण, पर्यावरण एवं जलाधारक्षेत्र संरक्षण उपशाखा
 (ग) फोहोरमैला व्यवस्थापन उपशाखा
 (घ) विपद् व्यवस्थापन (बारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स तथा यन्त्र उपकरण परिचालन समेत) उपशाखा
७. **भूमि व्यवस्थापन तथा भवन नियमन शाखा**
 (क) भू-उपयोग तथा वस्ती विकास उपशाखा
 (ख) जग्गा नापी तथा नक्सा, घरजग्गा धनी पुर्जा उपशाखा
 (ग) भवन तथा भवन संहिता एवं निर्माण इजाजत (डिजाइन समेत) उपशाखा
८. **न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रबर्द्धन शाखा**
 (क) नगर प्रहरी व्यवस्थापन उपशाखा
 (ख) न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रबर्द्धन उपशाखा
 (ग) विधायन उपशाखा
९. **योजना, अनुगमन तथा तथ्यांक शाखा**
 (क) योजना तर्जुमा तथा उपभोक्ता समिति परिचालन इकाई
 (ख) अनुगमन तथा मूल्यांकन इकाई
 (ग) तथ्यांक व्यवस्थापन इकाई

द.१.३ नगरपालिकाको अचल सम्पत्ति

- (क) जग्गा- ३६ रोपनी
- (ख) भवन- १ (अन्य कार्यालय प्रयोजनमा प्रयोग भइरहेको)

द.२ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली

द.२.१ गाउँपालिका/नगरपालिका ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरू

- १) दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका न्यायिक समितिको कार्यविधि सम्बन्धी ऐन, २०७५
- २) दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५
- ३) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको विनियोजन ऐन, २०७४
- ४) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालयको अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको ऐन, २०७४
- ५) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका, शिक्षा नियमावली, २०७४
- ६) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका, नगर कार्यपालिका (कार्यसम्पादन) नियमावली, २०७४
- ७) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका, नगर कार्यपालिका (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४
- ८) दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिकाको राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
- ९) रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको बैठक संचालन कार्यविधि, २०७४
- १०) रुपाकोट मझुवागढी नगर सभा संचालन कार्यविधि, २०७४
- ११) नगर रेन्वो ट्राउट विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७४
- १२) नमुना कृषि उद्यमी कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७४

द.२.२ गाउँपालिका/नगरपालिकाले संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू

- १) बुईपा पञ्चरेदोबाटो बजार व्यवस्थापन
- २) गोल्डेन चक्रपथ, वडा नं.-८
- ३) सोल्मा रिडरोड सडक निर्माण
- ४) निर्मलीडांडा पेलुड साप्सुधाप सडक
- ५) सिरुवास, नाखाम, पाथेका, पिचकुले सडक
- ६) हुरुड जालपा ऐंसेलुखर्क बाक्सिला सडक
- ७) दिक्तेल तालखर्क खार्मी सडक
- ८) दिक्तेल तालखर्क तालखर्क सडक
- ९) दिक्तेल अल्लेहुंगा नेर्पा दुम्लीहुंदै रतन्छा जाने सडक
- १०) कृषि ग्रामिण सडक निर्माण, वडा नं.-५
- ११) बैकचोक, सितला मावि, सगरमाथा प्रावि हुंदै कालिका प्रावि बुईपा सडक
- १२) जुगेबारी फुलपाती हस्पिटल सडक निर्माण
- १३) माटिकोरे कभर्डहल निर्माण
- १४) तीनधारे प्रा.वि. बाल खेलमैदान निर्माण
- १५) नेर्पा भुलभुले पर्यटन विकास
- १६) विभिन्न वडाहरूमा ग्रामिण विद्युतिकरण कार्यक्रम (आईरन पोलको व्यवस्थापन)
- १७) जालपा खानेपानी योजना

अनुसूची- १
वस्तुगत विवरण तयार गर्न तथ्याङ्क संकलन फारमहरू

..... गाउँ/नगरपालिका

संस्थागत तथ्याङ्क सर्वेक्षण फारम

खण्ड १: जनसंख्या विवरण

१.१ परिचय

१.१.१ प्रदेश नं.:

१.१.२ जिल्लाको नाम : कोड :

१.१.३ स्थानीय तहको नाम : कोड :

१.१.४ गाउँ/नगर केन्द्रको जियो कोड :

१.२ व्यक्तिगत घटना विवरण (प्रत्येक वर्षको चैत्र मसान्तसम्म दर्ता भएका विवरण अनुसार) वडा नम्बर

वडा नम्बर	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्बन्ध विच्छेद (जोडी)	बसाइँसराइ
आएको			गएको		
१					
२					
.					
.					
.					
१५					
जम्मा					

१.३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम विवरण (गत आ.व.को १ वर्षको विवरण लिने) रकम रु. हजारमा

वडा नम्बर	ज्येष्ठ नागरिक			एकल महिला			पूर्ण अपाङ्ग			आंशिक अपाङ्ग			बाल सुरक्षा अनुदान	दलित वर्ग		
	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम		म	पु	रकम
१																
२																
.																
.																
.																
१५																
जम्मा																

२.१ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण (संक्षिप्त विवरण)

वडा नम्बर		विषय क्षेत्र अनुसार प्राविधिक मानव संसाधन													
कृषि र पशु	इन्जिनियरिङ	वन	मेडिसिन	खाद्य प्रशोधन	वकिल	पत्रकार	अन्य	जम्मा							
म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु
१															
२															
.															
.															
.															
१५															
जम्मा															

२.२ सार्वजनिक पोखरी तथा माछापालन पोखरी रहेको स्थान

वडा नम्बर	पोखरी क्षेत्रफल (विघा वा रोपनी)	वार्षिक माछा उत्पादन (के.जी.)	स्वामित्व (कोसँग)	वार्षिक आम्दानी (रु.)	गाउँ/नगर पालिकामा वार्षिक शुल्क (रु.)
जम्मा					

२.३ सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता, सिंचाइ सुविधा वा आयोजनाको नाम

वडा नम्बर	सिंचाइको किसिम (सतह (कुलो/नहर), लिफ्टड, बाँध, ट्युबवेल/ बोरिङ, पोखरी वा अन्य)	सिंचाइको माध्यम (कुलो नहर, पाइप आदि)	स्रोतको विवरण	सिंचाइको उपलब्धता (वर्षेभरि वा मौसमी)	सिञ्चित क्षेत्र (हेक्टर)	लाभान्वित घरधुरी
इकाई (कि.मि, क्षेत्रफल)			परिमाण			
जम्मा						

२.४ आधुनिक पशुपालन (फार्म) सम्बन्धी विवरण, पशुपालन फर्म (गाई, भैसी, बाख्रा, बंगुर र कुखुरा) को नाम

वडा नम्बर	फर्म रहेको ठेगाना (स्थान)	वार्षिक उत्पादन	प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या
उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण	महिला	पुरुष
जम्मा				

२.५ कृषि तथा पशुसेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृषक	सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता (जेटीए)	सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचालक
जम्मा				

२.६ कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या)

वडा नम्बर	कृषक समूह	पशुपालन समूह	व्यावसायिक कृषि फर्म	कृषि सहकारी	एग्रोभेट तथा बीउबिजन केन्द्र	कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर	जैविक वा कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र
समूह संख्या	सदस्य	समूह संख्या	सदस्य	फर्म संख्या	सदस्य	सहकारी संख्या	सदस्य
म	पु	म	पु	म	पु	संख्या	संख्या
जम्मा							

२.७ घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	पानी घट्ट संख्या	चिस्यान केन्द्र	कुटानी, पिसानी र पेलानी (मिल) संख्या	संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र	विक्री केन्द्र वा कोसेली घर
परम्परागत	सुधारिएको	पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि
जम्मा					

२.८ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण (उद्योग तथा पर्यटन) उद्योगको नाम तथा ठेगाना

वडा नम्बर	उद्योगको स्वामित्व (सरकारी, पब्लिक निजी, सहकारी)	उद्योगको प्रकार (लघु, घरेलु, साना, मझौला तथा ठूला आदि)	प्रत्यक्ष रोजगारी जना	उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु र सेवाबाट भएको वार्षिक आम्दानी (रु. हजारमा)
महिला	पुरुष		जम्मा		
ठूला					
मध्यम					
साना					
घरेलु					
लघु					

२.९ व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफूल आदि) व्यापार

र तथा व्यवसाय संचालक तथा कम्पनीको नाम	वडा नम्बर	व्यापार र व्यवसायको किसिम (* कोड प्रयोग गर्ने)	पसलको प्रकार	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व (एकल, साभेदारी र सहकारी)	वार्षिक कारोबार (रु. हजारमा)
जम्मा					

२.१० धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण स्थलको नाम

वडा नम्बर	भौतिक पूर्वाधार	स्वामित्व (निजी, पब्लिक लि., सामुदायिक)	विशेषता (धार्मिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक, पर्यटकीय र अन्य)	वार्षिक पर्यटक आगमन संख्या
सडकको पहुँच पुगेको/नपुगेको	होटल, लज, रेस्टुराँ संख्या		नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दूरी (कि.मि.)	

२.११ कृषि बजार तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण कृषि बजार

हाट बजार (कृषि बजार बाहेक)						
कृषि बजारस्थलको नाम	वडा नम्बर	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधारहरू	हाट बजारस्थलको नाम	वडा नम्बर	हाट बजार लाग्ने दिन वा बार	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधार
थोक बजार						
खुद्रा बजार						

३.१. शैक्षिक तथा मानव संसाधन

३.१.१ विद्यालयको भौतिक अवस्था

बाल विकास केन्द्र तथा विद्यालय को नाम	वडा नम्बर	भवन संख्या	कोठा संख्या	पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र (छ/छैन)	प्रयोगशाला	डेस्क/ वेञ्चको क्षमता (जना)	खेल मैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम (तारबार, कच्ची, पक्की पर्खाल)	चर्पीको सुविधा (छ/छैन)	स्वच्छ खानेपानी (छ/छैन)
पक्की			कच्ची			पक्की			कच्ची	

३.१.२ तहगत रूपमा विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) तथा विद्यार्थी संख्या

विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	विद्यालयको किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत (१-८)	माध्यमिक (९-१२)	जम्मा					
छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
जम्मा											

३.१.३ कलेज तथा विद्यार्थी संख्या

कलेज/क्याम्पसको नाम	वडा नम्बर	संकाय	पढाई हुने तह	पढाई हुने प्रमुख विषयहरू	विद्यार्थी संख्या
छात्रा		छात्र		जम्मा	
क. अप्रावधिक					
१.					
२.					
ख. प्रावधिक					
१.					
२.					

३.१.४ शिक्षक विवरण

विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	कार्यरत शिक्षक संख्या	महिला शिक्षक संख्या	विषयगत शिक्षक संख्या
शिक्षक	शिक्षिका	आधारभूत	माध्यमिक	गणित	विज्ञान	अंग्रेजी
जम्मा						

३.१.५ भर्ना दर, निरन्तरता दर, सिकाइ उपलब्धि दर

विद्यालयको नाम, स्थान र किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसार गुम्बा)		वडा नम्बर		खुद भर्ना दर		निरन्तरता दर		सिकाइ उपलब्धि दर		उत्तीर्ण दर	
पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यामिक	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यामिक	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२

३.१.६ छात्रवृत्ति वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी

विद्यालयको नाम, स्थान र किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसार गुम्बा)	वडा नम्बर	जम्मा विद्यार्थी	आधारभूत शिक्षा पूरा गर्ने विद्यार्थी	छात्रवृत्ति वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी	दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी	कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थी	विज्ञान विषयमा कक्षा ११ मा भर्ना हुने विद्यार्थी
छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

३.१.७ शैक्षिक गुणस्तर सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको नाम, ठेगाना र किसिम	वडा नम्बर	अपाङ्ग विद्यार्थी स्रोत कक्षा (भएको/नभएको)	CBEGRA कार्यान्वयन (भएको/नभएको)	एकीकृत पाठ्यक्रम (भएको/ नभएको)	इन्टरनेट सुविधा (भएको/नभएको)	छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी (भएको/ नभएको)

३.१.८ बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन (भएको/ नभएको)	विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक (भएको/ नभएको)	बाल क्लब गठन (भएको/नभएको)	बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग (भएको/नभएको)

३.१.९ छात्रवृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण

विद्यालयको नाम र ठेगाना (किसिम र तह)				वडा नम्बर			छात्रवृत्तिको किसिम अनुसार		
दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा
छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

३.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण

३.२.१ स्वास्थ्य संस्था विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना		वडा नम्बर		संस्थाको प्रकार*		स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या		उपलब्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)	
स्वीकृत दरबन्दी	पूर्तिको अवस्था	प्रसूति सेवा	ल्याब	क्लिनिक	एक्सरे सेवा	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटी	परामर्श सेवा	सुरक्षित मातृत्व सेवा	रक्त संचार सेवा

३.२.३ चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना		वडा नम्बर			प्रकार			कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या		
विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे.अ.	नर्स	अहेव	अनमी	ल्याव टेक्निसियन	अन्य	अन्य	अन्य	

३.२.४ खोप तथा पोषण सम्बन्धी

विवरण बालबालिका संख्या	खोप लिने बालबालिका संख्या	५ वर्ष मुनिका बालबालिका

३.२.५ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	गत वर्षको गर्भवती/प्रसूति भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती	गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसूति भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या

टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)	स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
जम्मा				

३.२.७ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	गर्भावस्था/ प्रसूति अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-५९ बर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
महिला				पुरुष			
स्थायी		अस्थायी		स्थायी		अस्थायी	
जम्मा							

३.२.९ गाउँपालिका/नगरपालिकाभित्रमा देखा परेका प्रमुख रोग र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	रोगको नाम	रोगी/बिरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
---------	-----------	-----------------------	----------------------	------------------------	-----------------------	-----------------------

३.३ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

३.३.१ खेल मैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	स्थलको नाम	उपयोग (१.खेलकुद, २. प्रदर्शनी, ३. मनोरञ्जन, ४. पिकनिक)	क्षेत्रफल/ आकार (वर्ग मि.)	स्वामित्व (सरकारी, सामुदायिक, निजी, पब्लिक लि. वा अन्य)	आम्दानी (वार्षिक रु.)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (वार्षिक)
--------------	---------------	--	----------------------------------	---	--------------------------	---

३.३.२ व्यावसायिक खेलाडीको विवरण

वडा नम्बर	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर (राष्ट्रिय, क्षेत्रीय, जिल्लास्तर)	पाएको सम्मान वा पुरस्कार
-----------	--------------	-------	------	--------------	--	-----------------------------

३.३.३ मुख्य चाड, पर्व तथा मेला जात्रा सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता (धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन)	कैफियत
-----------	----------------------------------	-------	------------	---	--------

खण्ड ४ : भौतिक पूर्वाधार स्थिति विवरण

४.१ सडक माग

वडा नम्बर	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू	लम्बाइ (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)	लाभान्वित जनसंख्या
देखि			सम्म		

४.१ पैदल मार्ग

वडा नम्बर	पैदल मार्गको नाम	जोडिने बस्तीहरू	लम्बाइ (कि.मि.)	लाभान्वित जनसंख्या
देखि			सम्म	

४.२ पुल तथा पुलेसा

वडा नम्बर	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू	भोलुङ्गे/ काठे/ट्रष्ट/ पक्की	लम्बाइ (मि.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जीर्ण)	निर्मित साल
देखि				सम्म			

४.३ सरकारी भवन

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जीर्ण)
जग्गा			भवन		

४.३ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	के काममा प्रयोग भइरहेको छ ?	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जीर्ण)	लाभान्वित घरधुरी
जग्गा			भवन			

खण्ड ५: वन, जैविक विविधता तथा वातावरण

५.१ वनको विवरण

वडा नम्बर	वनको किसिम	समेटेको घरधुरी	वनको नाम	क्षेत्रफल (हे.)	संचिति दर (क्यू.मि./हे)	वन पैदावरको वार्षिक उत्पादन
काठ (क्यू.फि.)		दाउरा (भारी)		जडिबुटी (केजी)		
राष्ट्रिय						
सामुदायिक						
साम्झेदारी						
निजी						
कबूलियती						
धार्मिक						

५.२ जडिबुटीको विवरण

जडिबुटीको नाम	वनको नाम	वडा नम्बर	उत्पादन (के.जी.)	वार्षिक आमदानी (रु. हजारमा)	वार्षिक राजस्व संकलन (रु. हजारमा)
---------------	----------	-----------	------------------	-----------------------------	-----------------------------------

५.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष र मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, र संरक्षित क्षेत्रको नाम	समेटेका वडाहरू	जम्मा क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने घरधुरी
१.				

५.३ चरन क्षेत्र

वडा नम्बर	चरन क्षेत्रको नाम	चरन हुने स्थान	क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	चरन व्यवस्थापन प्रणाली (घुम्ती, चक्लाबन्दी, सामान्य)
-----------	-------------------	----------------	----------------------	--

५.५ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

५.५.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा बसोबास गरेका परिवार विवरण

वडा नम्बर	जोखिमयुक्त स्थान		घरधुरी संख्या		
पहिरो	नदि कटान	बाढी	अति भिरोलो	अन्य	जम्मा

५.५.२ विपदबाट मानवीय क्षति

वडा नम्बर	आगलागी	बाढी	पहिरो	शीतलहर	रोग माहामारी	सर्पदंश	जंगली जनावरबाट क्षति	भूकम्प	अन्य (चट्याङ)
मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते
जम्मा									

५.५.३ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय (महिना उल्लेख गर्नुहोस्)

वडा नम्बर				विपद अनुसार जोखिमको समय (महिना)		
आगलागी	बाढी डुवान	पहिरो	शीतलहर	रोग महामारी	सर्पको टोकाइ	जंगली जनावरबाट क्षती

५.५.४ विपदको असर विवरण क्षति विवरण

वडा नं.				विपदको क्षेत्र अनुसार क्षति विवरण			
घरगोठ		पशुपक्षी		बाली र जग्गाजमिन		अन्य क्षति	
परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)
आगलागी							
बाढी डुवान							
पहिरो							
शीतलहर							
रोग महामारी							
सर्पको टोकाइ							
भूकम्प							
जंगली जनावरबाट क्षती							
अन्य							
जम्मा							

५.५.५ विपदबाट क्षति सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार (गत १ वर्षको असरको आधारमा)

क्षति विवरण					विपदको क्षेत्र अनुसार क्षति विवरण				
वडा नं.		विद्यालय		पुल पुलेसा	बाटोघाटो		कूलो नहर, खानेपानी		अन्य
संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	कि.मि.	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)
बाढी डुवान									
पहिरो									
भूकम्प									
जंगली जनावरको क्षति									
अन्य									
जम्मा									

५.६.१ संरक्षित पानी मुहान, जमिन र भौतिक संरचना (नाम, स्थान, क्षेत्रफल)

संरक्षित पानीमुहान, जमिन र भौतिक संरचनाको नाम	वडा नम्बर	रहेको स्थान	संरक्षित पानी मुहान, जमिन, खेतबारी र संरचना
इकाई		परिमाण	
संरक्षित पानी मुहान		हेक्टर	
नदी नियन्त्रण तथा उकासबाट संरक्षित क्षेत्रको नाम			
संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल			

खण्ड ६ : संस्थागत विकास विवरण

६.१ गाउँपालिका/नगरपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१.	स्थानीय तह					
गाउँपालिका/नगरपालिका						
वडा कार्यालय						
२	स्वास्थ्य संस्थाहरू					
अस्पताल						
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र						
स्वास्थ्य चौकी						
उपस्वास्थ्य चौकी						

६.२ समुदायमा आधारित संस्था विवरण

६.२.१ सामुदायिक संस्था विवरण

वडा नम्बर					सामुदायिक संस्थाको संख्या						
सामुदायिक संस्था	कृषक समूह	वन समूह	सहकारी संस्था	गैसस वा क्लब	परम्परागत समूह (बडघर, गूठी, भेजा)	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उच्चमी समूह	अन्य	

६.२.२ आमा महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

समूह, संस्था संजालको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण	वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
सदस्य संख्या			समेटेको परिवार		
महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य
आमा तथा महिला					
परम्परागत समूह					

६.२.३ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण	वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
सदस्य संख्या			समेटेको परिवार		
महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य
टोल विकास संस्था					
नागरिक सचेतना केन्द्र					
नागरिक मञ्च					

६.२.४ कृषक तथा उच्चमी तथा बचत समूहको विवरण

कृषक, उच्चमी तथा बचत समूह र संस्था नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण	वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
सदस्य संख्या			समेटेको परिवार		
महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य

६.२.५ वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	वार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
क.			वाणिज्य बैंक		
ख.			विकास बैंक		
ग.			वित्तीय संस्था		
घ.			लघु वित्त संस्था		
ड.			सहकारी संस्था		

६.२.६ गैरसरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या
---------------------	-----------------	--------------------	----------------	----------------

६.२.७ गाउँपालिका/नगरपालिकाको आय विवरण

आय शीर्षक	गत वर्ष (रु. हजारमा)	चालु वर्ष (रु. हजारमा)
अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
सुरु मौज्जात		
घरजग्गा कर		
मालपोत वा भूमिकर		

हाटबजार पसल कर
सवारी साधन कर
मनोरञ्जन कर
बहाल बिटौरी
विज्ञापन कर
व्यवसाय कर
व्यावसायिक भिडियो कर

अनुसूची- २

नगरसभा वा गाउँसभा तथा नगर कार्यपालिका वा गाउँ कार्यपालिका पदाधिकारीको विवरण
स्थानीय तहको निर्वाचन २०७४ वाट दित्तेल रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिकामा निर्वाचित
जनप्रतिनिधिहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	दिपनारायण रिजाल	नगर प्रमुख	९८५२८४९९००	
२	विणादेवि राई	उप प्रमुख	९८५२८४९९०१	

वडा नं १

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	टंक प्रसाद आचार्य	वडा अध्यक्ष	९७५३०८४४६४	
२	प्रकाश कुमार श्रेष्ठ	सदस्य	९८४२८७११५०	
३	वैजनाथ रिजाल	सदस्य	९८४२८७७०९९	
४	अन्जना वस्नेत	सदस्य	९८४२८७९५७९	
५	प्रतिक्षा परियार	सदस्य	९८४२९०५२९७	

वडा नं २

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	हर्क वहादुर खत्री	वडा अध्यक्ष	९८४२९४३३७९	
२	लिला विक	सदस्य	९८४२९०५७६६	
३	धौलराज राई	सदस्य	९८४२८७७७०३	
४	अम्वर वहादुर श्रेष्ठ	सदस्य	९८६२६२०८४२	
५	माया शेर्पा	सदस्य		कार्यपालिका सदस्य

वडा नं ३

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	ललित कुमार राई	वडा अध्यक्ष	९८६२८१८०३०	९७४३०२७१०३
२	राजेन्द्र राई	सदस्य	९८४२९४१५८३	
३	दिल चाम्लिङ राई	सदस्य	९८४९४८५९५९	
४	हिरा परियार	सदस्य	९८०७७६१९२४	
५	गोमा देवि खत्री	सदस्य		जिससमा निर्वाचित

वडा नं ४

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	डिल्लि कुमार राई	वडा अध्यक्ष	९८४२५३६५५५	९८४२८९६५१७
२	दिपक नेपाली	सदस्य	९८४२५३६९१४	
३	उमेश भट्टराई	सदस्य	९८६२७४२३८६	
४	धन कुमारी श्रेष्ठ	सदस्य	९८४२८१३१५३	कार्यपालिका सदस्य
५	कृष्णमाया परियार	सदस्य	९८६२८१८५८३	कार्यपालिका सदस्य

वडा नं ५

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	निर्मल राई	वडा अध्यक्ष	९८६१४५२५७०	९८४२८७७५८५
२	शसिकला राई	सदस्य	९७४३००६५९८	
३	अनुप राई	सदस्य	९८४२९५२४३३	
४	वलराम कटवाल	सदस्य	९८४२८४९४५८	
५	निर्मल मुग्राती	सदस्य	९८१७७८३७१०	

वडा नं ६

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	माधव राई	वडा अध्यक्ष	९८४२९०५४२६	
२	चित्र कुमार राई	सदस्य	९८४९१८१८७५	
३	देवि कुमार रिजाल	सदस्य	९८४२९०५३८४	
४	चन्द्र कुमारी गुरुङ	सदस्य	९८०७७७५६४६	
५	कोपिला विक-गजमेर	सदस्य	९८०७७७०१७६	

वडा नं ७

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	महन्त कुमार राई	वडा अध्यक्ष	९८४९९९४५४५	९८१९०९८७८३
२	दिपक थापा	सदस्य	९८११७७७८९५	
३	तेज वहादुर राई	सदस्य	९८५१०६५५२१	
४	कुशुम राई	सदस्य	९८४२८६६०१०	कार्यपालिका सदस्य
५	दिल कुमारीसार्की	सदस्य	९८४२९७६३३८	

वडा नं ८

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	लिला कुमार चौहान	वडा अध्यक्ष	९८१५७१६००८	९७४३०३३१०४
२	पदम कुमार राई	सदस्य	९८६०५४९१५१	
३	मसिनि सार्की-दाहाल	सदस्य	९८०७७२२९०३	
४	हरि वहादुर राई	सदस्य	९७४३०५३३५०	
५	वलिरत्न राई	सदस्य	९८४३४३२११९	

वडा नं ९

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	हर्कराज राई	वडा अध्यक्ष	९८०७७१९६३२	९८०७७६६६१९
२	ईन्द्र प्रसाद आचार्य	सदस्य	९८४२९०५३४२	
३	घनश्याम राई	सदस्य	९८४२४५६४७५	
४	सर्मिला दर्जि	सदस्य	९८१६७९९०१३	
५	रन्जना राई	सदस्य	९८१९७६१६५४	जिससमा निर्वाचित

वडा नं १०

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	मुगाधन राई	वडा अध्यक्ष	९८६११८२७९९	९८०१५४७६१६
२	सहरमान राई	सदस्य	९८०१५४७६२१	
३	पशुप्रसाद राई	सदस्य	९८६१९२४६०५	
४	नैनहिरा राई	सदस्य	९८४५१७६३८१	
५	गिता विक	सदस्य	९८६१५७६८४३	

वडा नं ११

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	रामचन्द्र राई	वडा अध्यक्ष	९८५१०४८०११	९७४३०२४५९३
२	वीर बहादुर श्रेष्ठ	सदस्य	९८१८७७०७७३	
३	जै प्रसाद तामाङ	सदस्य	९८१८०७१७८०	
४	मुगा देवि तामाङ	सदस्य	९८११७४५३२३	
५	हिरा माया दर्जि	सदस्य	९८६१५२२५८२	

वडा नं १२

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	विकास राई	वडा अध्यक्ष	९८४१७७९९९५	
२	छत्र कुमारी गुरुङ	सदस्य	९८२४७९०५१३	
३	रमिला विक	सदस्य	९८१८७४५७०२	
४	जयस्वर राई	सदस्य	९८६९१६५८०८	
५	बम बहादुर राई	सदस्य	९८०७६६५९९४	

वडा नं १३

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	भिम राई	वडा अध्यक्ष	९८२३५०७७७९	
२	ढकराज शेर्पा	सदस्य	९८१०१४६९१८	
३	भक्त तामाङ	सदस्य	९८१९९१२५५०	
४	गंगा विक	सदस्य	९८१४७२७८८१	
५	कमला राई	सदस्य	९८१८६६१२६६	

वडा नं १४

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	दिनेश कुमार राई	वडा अध्यक्ष	९८४१९१९७९३	
२	विष्णु बहादुर श्रेष्ठ	सदस्य	९७४३००६१४५	
३	उमेश राई	सदस्य	९८४१०७२४६४	
४	शुसिला घिमिरे	सदस्य	९८६०५७६१४४	
५	लिला रम्तेल	सदस्य	९८६२८६८६३५	कार्यपालिका सदस्य

वडा नं १५

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	विरेन्द्र प्रसाद ढकाल	वडा अध्यक्ष	९७४१२२५६५२	९८४१३५३९१६
२	राम वहादुर राई	सदस्य	९८६२८६७२२९	
३	कौशिला विक	सदस्य	९७४३००३९१७०	
४	अनिसा खनाल	सदस्य		
५	उदय वहादुर कार्की	सदस्य		जिससमा निर्वाचित

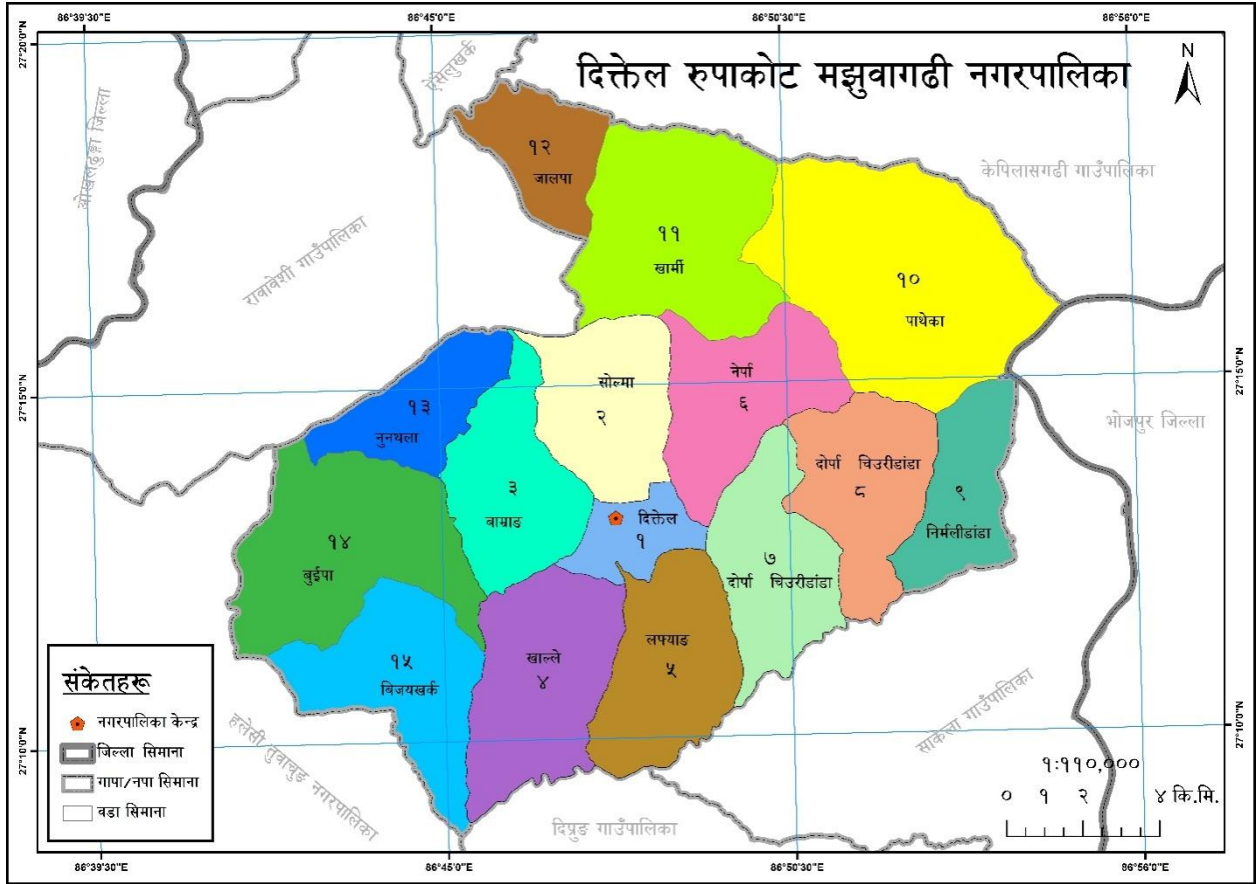
अनुसूची- ३

गाउँ तथा नगरपालिकाबाट वस्तुगत विवरणका लागि छानिएका कार्यदलका सदस्यहरूको विवरण

१) मूल समिति :	
श्री दिपनारायण रिजाल — संयोजक	९८५२८४९९००
श्री विणादेवी राई — सदस्य	९८५२८४९९०१
श्री लिला कुमार चौहान — सदस्य	९८६९०४९७२९
श्री विकास राई — सदस्य	९८४१७७१९९५
श्री हर्क ब. खत्री — सदस्य	९८४२९४३३७९
श्री निर्मल राई — सदस्य	९८६१४५२५७०
श्री दिनेश कुमार राई — सदस्य	९८४१९१९७९३
श्री ललित कुमार राई — सदस्य	९८६२८१८०३०
श्री विरेन्द्र प्रसाद ढकाल — सदस्य	९७४१३५३९६१
दिरुमनपा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत — सदस्य सचिव	९८५२८२४१११
२) प्राविधिक समिति :	
दिरुमनपा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - संयोजक	९८५२८२४१११
श्री मधुसुदन घिमिरे — सदस्य	९८४१६५४५६८
श्री मोहन कुमार राउत - सदस्य	९७४३०२६९१३
श्री पंच कुमार राई — सदस्य	९८४२५३६९०७
श्री संतोष बन्जारा - सदस्य	९८५२८४९७०४
श्री गणेश प्रसाद आचार्य — सदस्य	९८४२९०६०८८
श्री खेटराज प्रसाद अधिकारी - सदस्य	९८४२९२३१२५
श्री शुवास राई — सदस्य सचिव	९८५१०००८७७

अनुसूची- ४
गाउँ तथा नगरपालिकाको वडा सिमानासहितको नक्सा

अनुसूची- ५
चालु आ.व.को बजेट विवरण

रूपाकोट मझुवागढी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

दिक्तेल खोटाड

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को बजेट विनियोजन

वार्षिक अनुमानित आय

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रगत रकम	कुल जम्मा रकम
१	आन्तरिक आय		५,९६०,०००।०
२	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय		२,५००,०००।०
३	वित्तीय समानीकरण (केन्द्रीय)		२६६,५३०,०००।०
४	सशर्त अनुदान (स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि र पशु)		१९६,६१४,०००।०
५	विभिन्न कार्यक्रम तथा परियोजना अनुदान		१०,४९९,०००।०
६	ज्येष्ठ नागरिक दीर्घ सेवा सम्मान तथा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम		९०,६००,०००।०
७	गत आ.व.बाट अल्या		२०,३००,०००।०
	कुल आय	-	६१५,३२३,०००।०

वार्षिक अनुमानित व्यय

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रगत रकम	कुल जम्मा रकम
१	चालु खर्च (कार्यालय)		७०,०००,०००।००
२	समपुरक कोष		४५,०००,०००।००
३	विशेष कोष		६,५००,०००।००
	३.१ मर्मत सम्भार विशेष कोष	३,०००,०००।००	
	३.२ महिला, बालबालिका तथा समाजिक समावेशीकरण विशेष कोष	१,५००,०००।००	
	३.३ विपद् व्यवस्थापन विशेष कोष	३,०००,०००।००	
	३.४ वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कोष	१,०००,०००।००	

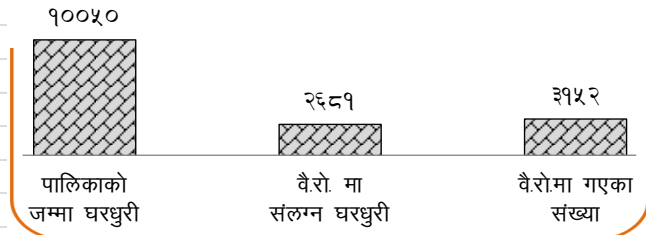
४	वडागत बजेट सिलिड (१५ वटै वडाहरू)		५७,५६०,०००।००
५	वडागत प्राथमिकता प्राप्त योजना		१५,०००,०००।००
६	वडागत ठूला पूर्वाधार थप बजेट		२२,५००,०००।००
७	बुइपा पञ्च दोबाटो बजार व्यवस्थापन		७,०००,०००।००
८	माछीकोरे कभर्ड हल निर्माण		३,०००,०००।००
९	एमाले पार्टी कार्यालयबाट कृषि कार्यालय मूल सडकसम्मको सडक स्तरोन्नति		१,०००,०००।००
१०	विषयगत मन्त्रालय अन्तरगतका कार्यक्रम		४५,०००,०००।००
	१०.१	पशुपंक्षी विकास (LMBIS अनुसार)	२,९९०,०००।००
	१०.२	कृषि विकास (LMBIS अनुसार)	१०,०६४,०००।००
	१०.३	खानेपानी (LMBIS अनुसार)	६,१०६,०००।००
	१०.४	पर्यटन प्रवर्द्धन (LMBIS अनुसार)	७,६००,०००।००
	१०.५	महिला तथा बालबालिका विकास (LMBIS अनुसार)	१,२००,०००।००
	१०.६	आदिवासी जनजाति गुरुयोजना कार्यान्वयन तथा किरात सांस्कृतिक संग्राहलय निर्माण	१,२५०,०००।००
	१०.७	अन्तर्राष्ट्रिय कराते प्रतियोगिता लगायत खेलकुद विकास कार्यक्रम	७९०,०००।००
	१०.८	शिक्षा, स्वास्थ्य, सिंचाई लगायत अन्य विषयगत भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू	१५,०००,०००।००
११	स्थानीय गौरवका आयोजना सञ्चालन		५,४३०,०००।००
१२	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह		१५,०००,०००।००
	१२.१	वडा कार्यालयहरू मर्मत	३,०००,०००।००

	१२.२	फर्निचर एण्ड फिक्चर्स	३,०००,०००।००	
	१२.३	मेसनरी औजार	२,०००,०००।००	
	१२.४	सफ्टवेयर जडान	१,०००,०००।००	
	१२.५	वडा कार्यालयहरू व्यवस्थापन	१,०००,०००।००	
	१२.६	नगरकार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरूलाई सवारी साधन खरीद	५,०००,०००।००	
१३		सशर्त खर्च (स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि र पशु)		१९८,८१४,०००।००
१४		विभिन्न कार्यक्रम तथा परियोजना खर्च (आयोजनाको शर्त बमोजिम)		१०,४१९,०००।००
१५		ज्येष्ठ नागरिक दिर्घ सेवा सम्मान तथा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम		९०,८००,०००
१६		गत आ.व.को अल्या खर्च		२०,३००,०००।००
	१६.१	नगर पूर्वाधार विकास कार्यक्रम दिक्तेल बजार क्षेत्रभित्र सडक सोलिंग तथा स्तरोन्नति	४,०००,०००।००	
	१६.२	बुईपा खेलमैदान निर्माण	१,४००,०००।००	
	१६.३	गत आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम	१०,१००,०००।००	
	१६.४	वडा कार्यालय व्यवस्थापन	४,८००,०००।००	
जम्मा				६१५,३२३,०००।००

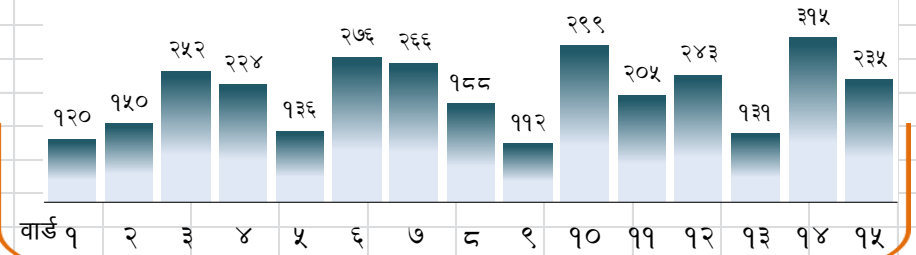
अनुसूची- ६ नगरपालिकाको वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी विवरण

पालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारको संक्षिप्त अवस्था

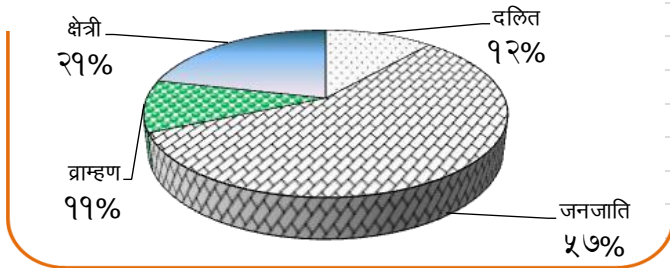
१. वैदेशिक रोजगारमा संलग्न घरधुरी:

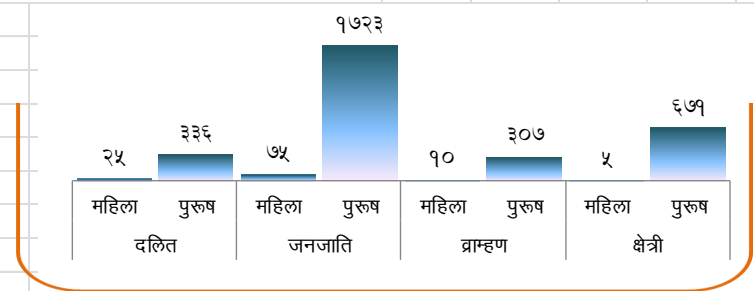
१.२, बढागत वै.रो.मा जाने व्यक्तिको विवरण:

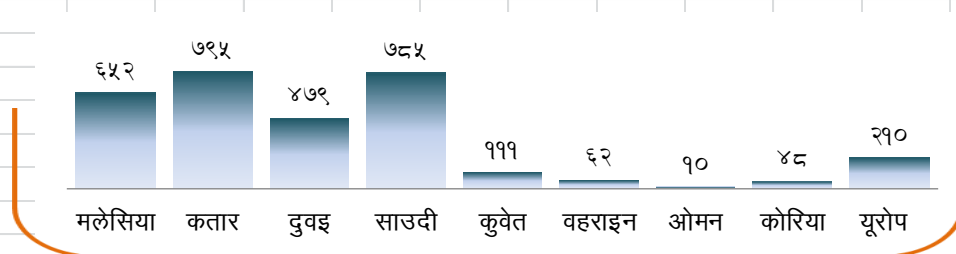
१.३, वै.रो.मा संलग्न व्यक्तिको जातिगत विवरण:

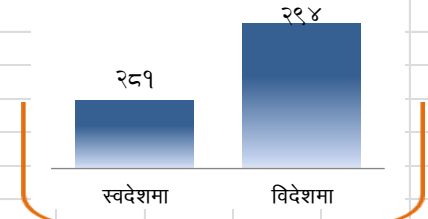
१.४, वै.रो.मा संलग्न व्यक्तिको लैंगिक विवरण:

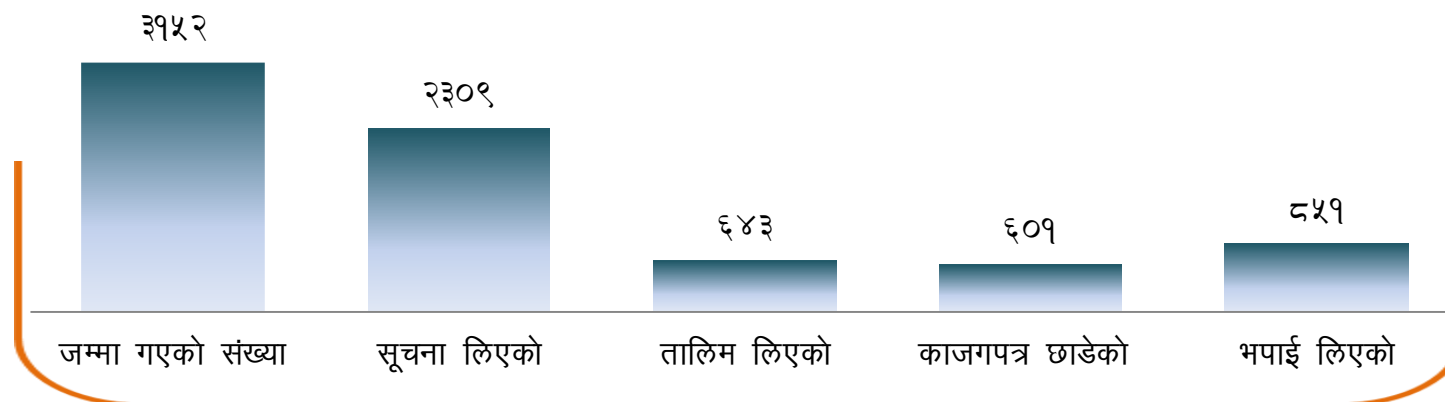
१.५, पालिकाबाट वैरोमा जाने व्यक्तिको मुख्य गन्तव्य देश:

१.६, वै.रो.का समस्याको संख्या:

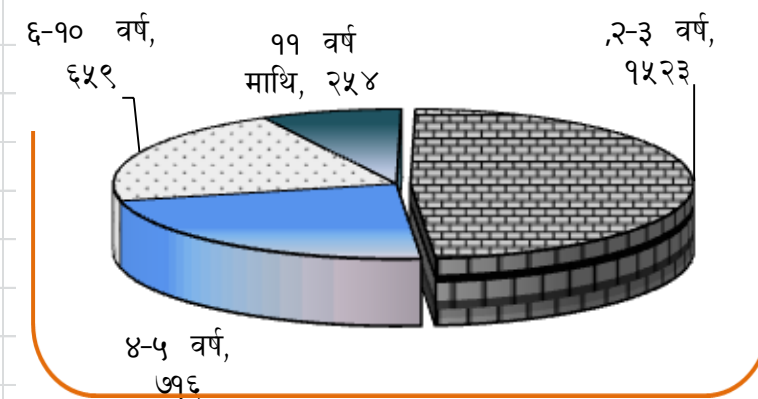
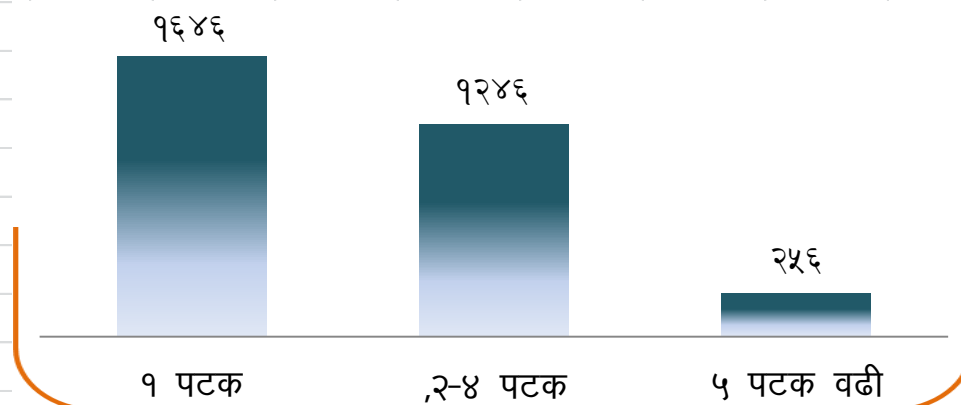

२. सुरक्षित आप्रवासन प्रकृया अवलम्बनको अवस्था:

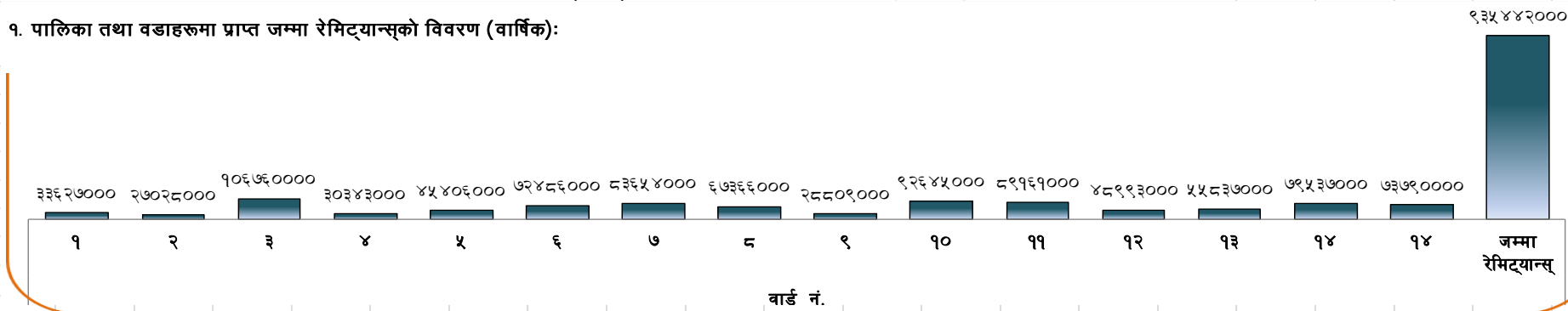
२.२, वैरोमा वसेको समय (वर्षमा)को विवरण:

२.१, वैरोमा १ भन्दा वढि पटक गएको विवरण:

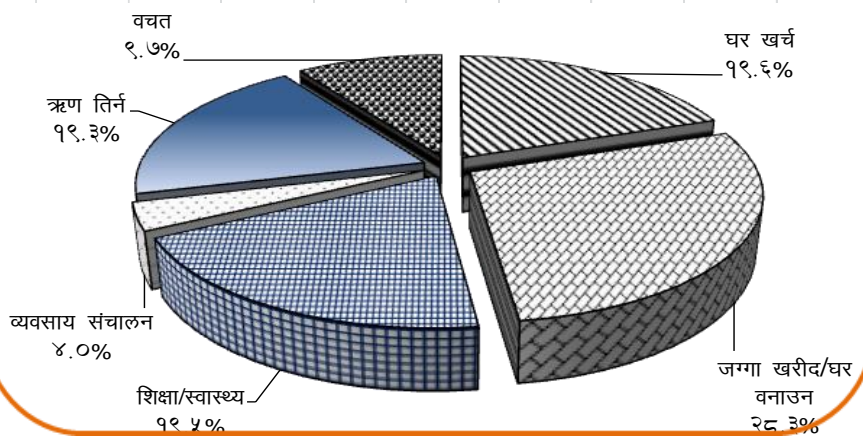

पालिका भित्र वार्षिक रूपमा प्राप्त रेमिट्यान्स /विप्रेषण तथा त्यसको खर्च (उपयोग) :

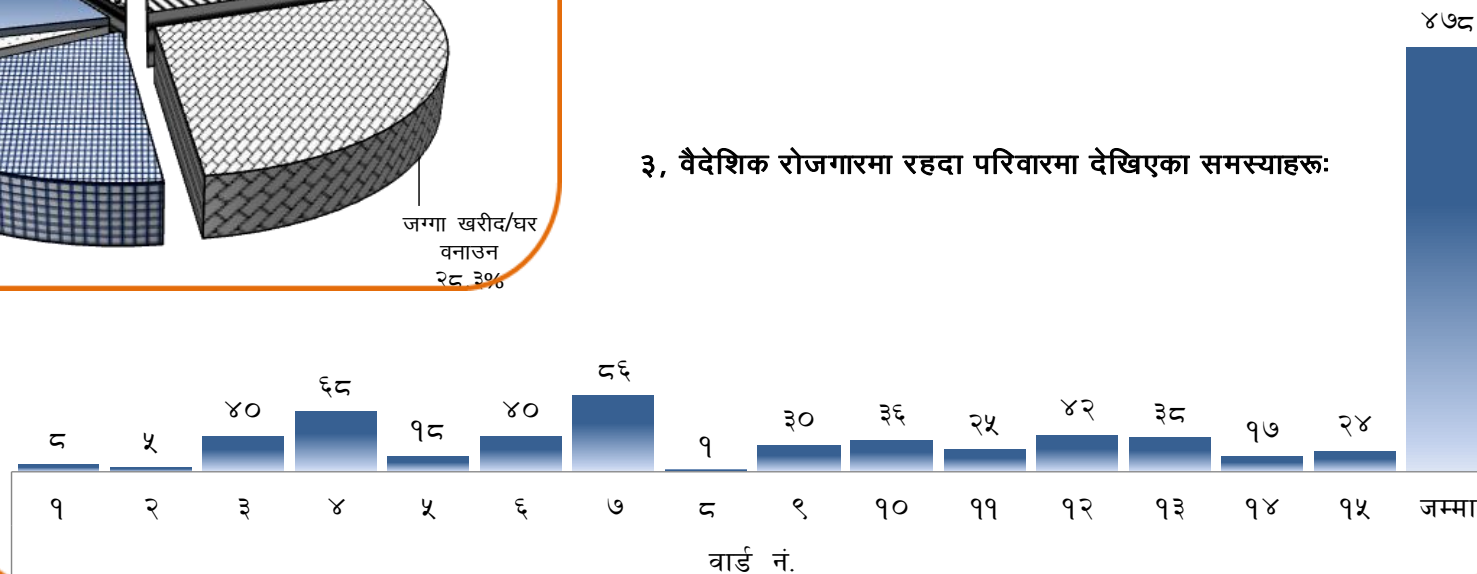
१. पालिका तथा वडाहरूमा प्राप्त जम्मा रेमिट्यान्सको विवरण (वार्षिक):

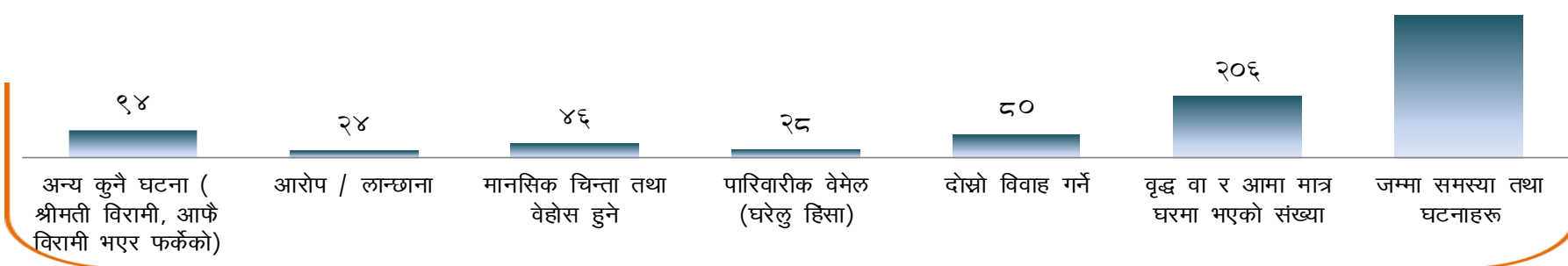
२. रेमिट्यान्स (विप्रेषण)को खर्च/उपयोग:

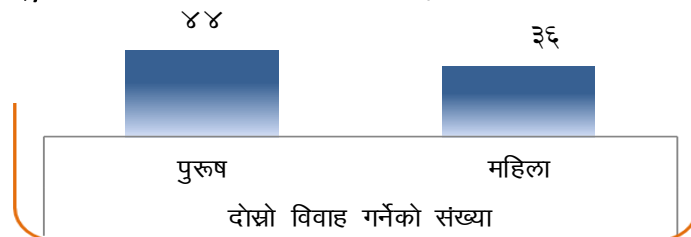
३. वैदेशिक रोजगारमा रहदा परिवारमा देखिएका समस्याहरू:

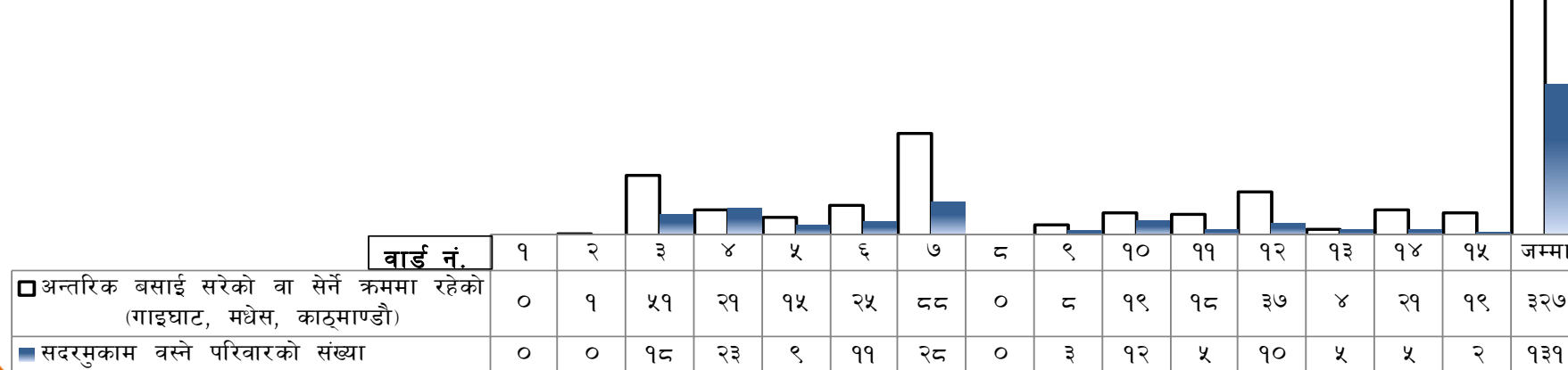
१, पालिका भित्र वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित परिवारमा देखिएका सामाजिक समस्याहरू:

२, वैदेशिक रोजगार र दोस्रो विवाह:

३.१, वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित परिवारहरूको बसाई सराई (अस्थायी/स्थायी/सदरमुकाम):

१. वैदेशिक रोजगारमा संलग्न घरधुरी तथा जनसंख्या:

वडा	जम्मा घरधुरी	विदेश गएको		जातिगत विवरण								कैफियत
		घरधुरी	गएको संख्या	दलित		जनजाति		ब्राम्हण		क्षेत्री		
				म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
१	१२१८	१०१	१२०	१	२	३	७	५	४९	१	५२	
२	७४९	१५०	१५०	०	५	५	९०	०	७	०	४३	
३	६४८	२०२	२५२	१	३४	१	१२४	०	११	२	७९	
४	६४८	२१०	२२४	०	३६	४	७१	०	८	०	१०५	
५	५९५	११७	१३६	०	१५	३	६०	०	४	०	५४	
६	६४६	२३५	२७६	०	१९	८	१५४	२	८५	०	८	
७	६६८	२२१	२६६	०	३८	१०	१४२	०	४६	०	३०	
८	४८१	१५७	१८८	०	२३	३	६२	०	०	०	१००	
९	३९३	१०५	११२	१९	०	०	३६	२	१२	०	४३	
१०	७९६	२५३	२९९	१	४९	१	१८१	०	७	१	५९	
११	७५१	१८१	२०५	१	१६	३	१५२	०	०	१	३२	
१२	५७३	१८९	२४३	१	१४	१०	२१८	०	०	०	०	
१३	३८०	११८	१३१	०	९	४	११८	०	०	०	०	
१४	९८४	२४९	३१५	१	२३	२०	२३०	०	३१	०	१०	
१५	५२०	१९३	२३५	०	५३	०	७८	१	४७	०	५६	
जम्मा	१००५०	२६८१	३१५२	२५	३३६	७५	१७२३	१०	३०७	५	६७१	
					३६१		१७९८		३१७		६७६	

१.१. पालिकाको जम्मा घरधुरी तथा वैदेशिक रोजगारमा संलग्न घरधुरी:

पालिकाको जम्मा	वै.रो. मा संलग्न घरधुरी	वै.रो.मा गएका संख्या
१००५०	२६८१	३१५२

१.२. वै.रो.मा संलग्न व्यक्तिको लैंगिक विवरण :

१.२. वै.रो.मा संलग्न व्यक्तिको जातिगत विवरण:				दलित		जनजाति		ब्राम्हण		क्षेत्री	
दलित	जनजाति	ब्राम्हण	क्षेत्री	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
३६१	१७९८	३१७	६७६	२५	३३६	७५	१७२३	१०	३०७	५	६७१

२ गन्तव्य मूलुक र सुरक्षित आप्रवासन प्रकृया अवलम्बनको अवस्था:

वार्ड	जम्मा विदेश गएको संख्या	विदेश गएको देश (गन्तव्य मुलुक)									सूचना लिएर गएको	तालिम लिएर गएको	काजगपत्र छाडेको	पैशाको भर्पाई लिएको	कुन माध्यम						वै.रो.मा भएका समस्या		विदेश गएको पटक			विदेश वसेको अवधी					
		मलेसिया	कतार	दुबइ	साउदी	कुवेत	वहराइन	ओमान	कोरिया	यूरोप र अन्य					एजेन्ट मार्फत	मेनपावर मार्फत	आफन्त मार्फत	स्वदेशमा	विदेशमा	१ पटक	२-४ पटक	५ पटक वढी	२-३ वर्ष	४-५ वर्ष	६-१० वर्ष	११ वर्ष माथि					
																											१ पटक	२-४ पटक	५ पटक वढी	२-३ वर्ष	४-५ वर्ष
१	१२०	२६	२०	२७	२५	१	३	०	१	१७		३६	१६	७३					३३	५९	२५	९	९	२४	५५	३७	३४	१५	३९	२९	
२	१५०	३१	४४	२२	३०	५	२	०	१	१५		१२	२०	६५					१४	१२४	१२	१५	१	५०	५६	१४	६५	३२	४२	११	
३	२५२	३६	५५	४३	७६	१३	१०	१	२	७		३९	१२५	४२					१९६	४९	७	१९	२५	११६	१०५	२५	१३४	४६	४९	२३	
४	२२४	५३	६४	३५	४९	१३	२	०	२	४		२१	४७	७९					१४२	४१	४१	६७	४७	१३०	७६	१५	९५	५७	५१	२१	
५	१३६	३६	३४	३०	२४	५	२	०	०	३		३७	१५	१६					७५	५५	३	१५	१७	६९	४७	२०	६१	३२	३०	१३	
६	२७६	७६	४९	४२	६५	१०	६	२	२	२४		१६६	३४	५७	१२५				२५०	२६	०	२०	२६	६२	१५५	२६	४५	९५	११९	१७	
७	२६६	३५	५०	३१	६७	१०	१०	३	९	१२		४५	७०	६१					४१	२०६	१९	०	५५	१५२	१०३	११	१५३	५१	४३	१९	
८	१५५	२५	५७	२०	४६	५	५	०	४	१२		६१	५४	६२					७२	११६	०	०	०	१४६	३३	९	१२९	४५	११	०	
९	११२	३३	२५	२१	२६	०	०	०	४	०		५५	१५	२	३९				०	१०९	३	३१	३	९६	१६	०	१०३	९	०	०	
१०	२९९	११५	४७	३५	७१	७	४	०	५	९		२०५	१०३	१२	५९				०	२७१	२५	२५	३२	१४१	१५५	३	१३९	६१	७७	२२	
११	२०५	५१	५७	१४	७१	४	१	१	२	२		१५५	७९	१९	३६				२७	१६९	९	४	३	१०६	५४	१५	१२३	४९	२७	६	
१२	२४३	५२	६९	३१	५५	४	१	२	४	२५		१९७	६९	३५	२२				०	२२१	२२	०	१५	१६६	६५	१२	१२२	५७	४६	१५	
१३	१३१	३४	२५	२१	२५	५	७	०	०	७		३३	०	२९	४२				४१	६१	२९	२६	१५	५२	७४	५	६४	३१	१७	१९	
१४	३१५	१७	७६	६३	९७	२३	७	१	५	४५		२६१	५७	५५	९७				२१	२६०	३४	२६	१३	१५०	१३२	३३	१४७	७२	५६	४०	
१५	२३५	२६	५४	४४	५५	३	२	०	१	२५		११०	२९	४२	३०				१५	२१२	५	२४	२७	१५६	५४	२५	१०९	५५	५२	१६	
जम्मा	३१५२	६५२	७५५	४७९	७५५	१११	६२	१०	४५	२१०		२३०९	६४३	६०१	५५१	०	०	०	०	९३०	१९५२	२४०	२५४	१६४६	१२४६	२५६	१५२३	७५६	६५९	२५४	
% मा		२१	२५	१५	२५	४	२	०	२	७		७३	२०	१९	२७	०	०	०	०	घघ	६३	७६	५९	१३	५२	४०	५	४५	२३	२१	५

२.१, मुख्य गन्तव्य मुलुकहरु:

मलेसिया	कतार	दुबइ	साउदी	कुवेत	वहराइन	ओमान	कोरिया	यूरोप
६५२	७९५	४७९	७५५	१११	६२	१०	४५	घघ

२.२, वै.रो.का समस्या:

स्वदेशमा	विदेशमा
२५१	२९४

२.२, सुरक्षित आप्रवासन प्रकृया अवलम्बनको अवस्था:

जम्मा गएको संख्या	सूचना लिएको	तालिम	काजगपत्र छाडेको	भर्पाई लिएको
३१५२	२३०९	६४३	६०१	५५१

२.३, वैरोमा गएको पटक/वस्ने अवधी:

१ पटक	२-४ पटक	५ पटक वढी	२-३ वर्ष	४-५ वर्ष	६-१० वर्ष	११ वर्ष माथि
१६४६	१२४६	२५६	१५२३	७५६	६५९	२५४

३. पालिकामा भित्रिने रेमिट्यान्स/विप्रेषण तथा त्यसको खर्च/उपयोग (वार्षिक):

वार्ड नं.	जम्मा रेमिट्यान्स/विप्रेषण	रेमिट्यान्स (विप्रेषण)को खर्च/उपयोग							जम्मा विप्रेषण	विदेश गएको जम्मा संख्या	प्रति व्यक्ति वार्षिक कमाई	माहिना	औषत प्रति व्यक्ति प्रति
		घर खर्च	जग्गा खरीद/घर वनाउन	शिक्षा/स्वास्थ्य	व्यवसाय शुरुवात		ऋण तिर्न	वचत					
					आफैले शुरु	पूँजीगत लगानी							
१	३३६२७०००	२३०७०००	४३०००००	३९७७०००	१२१००००	२०७००००	१२७५९०००	७००४०००	३३६२७०००	१२०	२८०२२५	१२	२३३५२
२	२७०२८०००	८६७२०००	५४८०००	२३९५०००	१८६०००	२८९००००	९८७३०००	२४६४०००	२७०२८०००	१५०	१८०१८७	१२	१५०१६
३	१०६७६००००	१६२७३०००	६६२७४०००	११५७९०००	८८००००	६५००००	८१६९०००	२९३५०००	१०६७६००००	२५२	४२३६५१	१२	३५३०४
४	३०३४३०००	१४४०७०००	२२०००००	३४०७०००	२०६०००	०	८२०५०००	१९१८०००	३०३४३०००	२२४	१३५४६०	१२	११२८८
५	४५४०६०००	६७३९०००	१९१२७०००	६१८७०००	३५६०००	४५०००	४२७२०००	८६८००००	४५४०६०००	१३६	३३३८६८	१२	२७८२२
६	७२४८६०००	१३९२००००	०	१४९४६०००	३५१००००	३३८६०००	१८२८४०००	१८४४००००	७२४८६०००	२७६	२६२६३०	१२	२१८८६
७	८३६५४०००	१८४१८०००	१४३०७०००	१८२३९०००	१३८५०००	१७९००००	२६५१८०००	२९९७०००	८३६५४०००	२६६	३१४४८९	१२	२६२०७
८	६७३६६०००	३०८३७०००	०	३५०२९०००	०	०	७०००००	८०००००	६७३६६०००	१८८	३५८३३०	१२	२९८६१
९	२८८०९०००	३२०२०००	२५७१०००	४२६६०००	०	०	१०६९५०००	८०७५०००	२८८०९०००	११२	२५७२२३	१२	२१४३५
१०	९२६४५०००	१४८१२०००	२३२९००००	२६५८५०००	१७००००	४१०००००	१७६८००००	६००८०००	९२६४५०००	२९९	३०९८४९	१२	२५८२९
११	८९१६१०००	१४६७५०००	३४३९००००	३५९४०००	७०००००	०	३२७१००००	३०९२०००	८९१६१०००	२०५	४३४९३२	१२	३६२४४
१२	४८९९३०००	९२७४०००	२१०८४०००	९४२६०००	११०००००	१०८८०००	२१९९०००	४८२२०००	४८९९३०००	२४३	२०१६१७	१२	१६८०१
१३	५५८३७०००	८४२६०००	१९८०५०००	१३१६२०००	१६००००	०	८६५४०००	५६३००००	५५८३७०००	१३१	४२६२३७	१२	३५५२०
१४	७९५३७०००	९७३६०००	३४८८००००	१२८५७०००	४७०००००	९१५०००	८१४५०००	८३०४०००	७९५३७०००	३१५	२५२४९८	१२	२१०४२
१५	७३७९००००	१२०४२०००	२१९२६०००	१७०३५०००	७७५०००	९६००००	११४०२०००	९६५००००	७३७९००००	२३५	३१४०००	१२	२६१६७
जम्मा रेमिट	९३५४४२०००	१८३७४००००	२६४७०२०००	१८२६८४०००	१५३३८०००	१७८९४०००	१८०२६५०००	९०८१९०००	९३५४४२०००	३१५२	मासिक प्रतिव्यक्ति औषत कमाई		२४७३१
प्रतिशतमा		१९।६	२८।३	१९।५	१।६	१।९	१९।३	९।७					

३. वैदेशिक रोजगारमा रहदा परिवारमा पाइएका/भएका समस्याहरू:

वार्ड नं.	जम्मा समस्या तथा घटनाहरू	आरोप / लान्छाना	मानसिक चिन्ता तथा वेहोस हुने	दोस्रो विवाह		पारिवारीक वेमेल (घरेलु हिंसा)	पाको वा र आमा मात्र घरमा भएको	अन्य कुनै घटना (श्रीमती विरामी, आफैँ विरामी भएर फर्केको)
				महिला	पुरुष			
१	८	२			२	२	१	१
२	५	१	०	०	०	०	०	४
३	४०	१	१	५	८	३	२२	०
४	६८	१३	१८	४	७	७	१६	३
५	१८	१	१	१	२	३	९	१
६	४०	०	०	२	१		१६	२१
७	८६	०	७	४	७	३	३८	२७
८	१	०	१	०	०	०	०	०
९	३०	०	५	०	०	०	२५	०
१०	३६	०	२	८	५	३	६	१२
११	२५	०	०	०	०	०	२२	३
१२	४२	०	०	२	३	०	१९	१८
१३	३८	३	४	७	७	२	१४	१
१४	१७	३	२	०	०	०	१२	०
१५	२४	०	५	३	२	५	६	३
जम्मा	४७८	२४	४६	३६	४४	२८	२०६	९४

अन्य कुनै घटना (श्रीमती विरामी, आफैँ विरामी भएर फर्केको)	आरोप / लान्छाना	मानसिक चिन्ता तथा वेहोस हुने	पारिवारीक वेमेल (घरेलु हिंसा)	दोस्रो विवाह गर्ने	वृद्ध वा र आमा मात्र घरमा भएको संख्या	जम्मा समस्या तथा घटनाहरू
९४	२४	४६	२८	८०	२०६	४७८

दोस्रो विवाह	पुरुष	४४
	महिला	३६

३. वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धि धरधुरीहरूको वसाई सराई (अस्थायी/स्थायी/सदरमुकाम) को अवस्था:

वार्ड नं.	वसाई सराई	
	अन्तरिक बसाई सरेको वा सेने क्रममा रहेको (गाइघाट, मधेस, काठमाण्डौ)	सदरमुकाम वस्ने परिवारको संख्या
१	०	०
२	१	०
३	५१	१८
४	२१	२३
५	१५	९
६	२५	११
७	८८	२८
८	०	०
९	८	३
१०	१९	१२
११	१८	५
१२	३७	१०
१३	४	५
१४	२१	५
१५	१९	२
जम्मा	३२७	१३१

४. वैदेशिक रोजगारमा संलग्न व्यक्तिहरूको परिवारमा रहेको परिवार संख्या (केटाकेटी तथा वृद्धहरू)को विवरण :

वार्ड नं.	घरमा रहेका परिवारका सदस्यहरूको संख्या		
	वृद्धवृद्धा (५१ देखि माथि)	केटाकेटी (१-१५ वर्ष)	पुरुष (१६-५० वर्ष)
१	७२	१५८	७५
२	१३६	१८६	६१
३	१९३	३३१	१८२
४	२५९	३८३	२१३
५	११४	२२३	२३९
६	२५४	३०६	३७६
७	३०२	४७५	२६४
८	२५७	३१३	४१७
९	२८	१४४	७७
१०	२७३	४५५	४५३
११	२१०	३४३	४१०
१२	२७७	३६८	२१३
१३	१२१	१७६	११३
१४	२४१	३२६	२९८
१५	२१३	३२१	२५१
जम्मा	२९५०	४५०८	३६४२

अनुसूची- ७
नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	वडा	विद्यालयको नाम	छात्रा	छात्र	जम्मा	शिक्षक	भवन संख्या
१	१	सरस्वती मावि दिक्तेल	६२७	७३०	१३५७	३०	१२
२	१	पञ्च मावि दिक्तेल	१६८	२२३	३९१	२३	७
३	१	सरस्वती आ.वि दिक्तेल	५९	५३	११२	९	३
४	१	युवा वर्ष प्रावि दिक्तेल	१६	१७	३३	५	२
५	२	हिमालय प्रावि सोल्मा	४९	४८	९७	८	४
६	२	सिद्धेश्वरी आवि सोल्मा	६९	५०	१०९	९	४
७	२	जनजागृति प्रावि डाँडागाउँ	६२	३०	९२	२	४
८	२	पुनःस्थापित प्रावि सोल्मा	११	२१	३२	४	२
९	२	कालिका प्रावि ओखरबोटे	१७	१५	३२	३	२
१०	३	सावित्रा मावि बाम्राड	१८	९५	२१३	१२	६
११	३	सुर्केडाँडा आवि	५३	३५	८८	८	४
१२	३	जनता प्रावि रातापानी	१२	१०	२२	३	३
१३	३	वसन्तपञ्चमी प्रावि	७	७	१४	३	३
१४	३	सिद्धेश्वरी प्रावि	९	१३	२२	३	३
१५	३	बालविकास प्रावि	१०	१३	२३	२	३
१६	४	शितला मावि खाल्ले	९४	९४	१८८	१३	६
१७	४	कालिका प्रावि खाल्ले	२५	२६	५१	४	४
१८	४	सगरमाथा प्रावि खाल्ले	२५	२३	४८	४	३
१९	४	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र प्रावि खाल्ले	५९	४९	१०८	६	३
२०	४	वसन्त प्रावि खाल्ले	४१	४४	८५	४	२
२१	४	बालज्योति प्रावि खाल्ले	११	१३	२४	३	६
२२	५	श्रीमावि बासबोटे लफ्याड	२११	२०६	४१७	१५	३
२३	५	जनचेतना आवि	६३	३७	१००	८	४
२४	५	शारदा प्रावि	२९	१४	४३	५	३
२५	५	बालविकास प्रावि	१६	१३	२९	४	३
२६	५	सालतीदेवि प्रावि	६८	३१	१००	५	४
२७	६	कालिका मावि नेर्पा	११५	१३२	२४७	१२	२
२८	६	जनता आवि नेर्पा	५०	६०	११०	६	२
२९	६	रामपुर प्रावि नेर्पा	१९	२३	४२	४	२
३०	६	साकेला प्रावि नेर्पा	१९	१६	३५	३	२
३१	६	निरौली प्रावि	२०	२३	४३	३	२
३२	६	जनजागृति प्रावि	६	८	१४	३	२
३३	६	श्री नेर्पा प्रावि	९	७	१५	२	४
३४	७	विद्योदय मावि चिउरीडाँडा	१६५	१२६	२९१	१५	२
३५	७	विद्योदय आवि चिउरीडाँडा	१००	१४९	२४९	५	३
३६	७	बालबालिका प्रावि चिउरीडाँडा	३८	१७	५५	४	३
३७	७	जनता प्रावि चिउरीडाँडा	१९	१५	३४	३	१
३८	७	सिंहदेवी प्रावि चिउरीडाँडा	१५	११	२६	२	२
३९	७	जालपादेवी प्रावि चिउरीडाँडा	२३	४३	६६	३	४
४०	८	अन्नपूर्ण मावि बुवालुङ	१४०	१४५	२८५	१०	२
४१	८	शितला आवि बुवासुङ	३०	१७	४७	६	३
४२	८	दोबेलाबीच आवि दोर्पा	३१	३७	६८	५	२
४३	८	सेतीशितला प्रावि दोर्पा	१८	१२	३०	३	१
४४	८	जालपा प्रावि दोर्पा	२१	१०	३१	२	१
४५	८	बालबालिका प्रावि दोर्पा	१०	१२	२२	१	४

क्र.सं.	वडा	विद्यालयको नाम	छात्रा	छात्र	जम्मा	शिक्षक दरवन्दी	भवन संख्या
४६	९	मनकामना मावि निर्मलीडाँडा	८०	९५	१४५	१३	२
४७	९	महेन्द्रोदय आवि निर्मलीडाँडा	५२	९१	१४३	६	१
४८	९	पेलड प्रावि निर्मलीडाँडा	६	५	११	२	१
४९	९	मूलावारी प्रावि निर्मलीडाँडा	१५	१८	३३	२	२
५०	९	बोहोरीडाँडा प्रावि निर्मलीडाँडा	१४	१६	३०	१	२
५१	१०	सरस्वती मावि पाथेका	२४६	१३४	३७९	१२	४
५२	१०	बालकन्य आवि पाथेका	५१	६६	११७	४	३
५३	१०	जालपा आवि पाथेका	८१	५३	१३४	३	४
५४	१०	सहकाली प्रावि पाथेका	१२	१०	२२	२	१
५५	१०	बालसुधार प्रावि पाथेका	३६	४०	७६	१	१
५६	१०	त्रिश्वरुप प्रावि पाथेका	६	७	१३	१	१
५७	१०	नवयुवाफूलपाती प्रावि पाथेका	२१	२१	४२	२	१
५८	१०	लालकिरण प्रावि पाथेका	२२	१७	३९	२	२
५९	११	कालिका मावि खार्मी	१८६	११८	३०४	११	६
६०	११	जालपा आवि खार्मी	७५	५१	१२६	४	२
६१	११	पार्वती आवि खार्मी	४१	३२	७६	४	३
६२	११	जनकल्याण प्रावि खार्मी	१७	१६	३३	३	१
६३	११	शिखर प्रावि खार्मी	१५	१७	३२	१	२
६४	११	बालकन्य प्रावि खार्मी	९	८	१७	१	१
६५	११	जगत प्रावि खार्मी	३१	३०	६१	१	२
६६	१२	जालपा मावि जालपा	२१९	१९९	४१७	१५	७
६७	१२	ज्योति मावि जालपा	९०	८६	२७६	४	३
६८	१२	भूमेथान प्रावि जालपा	४६	४०	८६	३	१
६९	१२	राष्ट्रिय प्रावि जालपा	१९	१३	३२	३	३
७०	१२	जनचेतना प्रावि जालपा	७	५	१२	१	१
७१	१२	जनता प्रावि जालपा				१	२
७२	१२	गौतमबुद्ध प्रावि जालपा	६	४	१०	२	२
७३	१३	जालपा मावि नुनथला	१६६	११८	२८४	११	११
७४	१३	पञ्चकन्य प्रावि नुनथला	१३	१६	२९	३	३
७५	१३	पुइलुड प्रावि नुनथला	८	११	१९	२	२
७६	१३	जनकल्याण प्रावि नुनथला	१३	१३	२६	२	२
७७	१३	नमोबुद्ध प्रावि नुनथला	७	८	१५	२	२
७८	१३	नवज्योति प्रावि नुनथला	२३	१८	४१	१	१
७९	१४	चम्पावती मावि बुइपा	१९८	१५८	३५६	१७	५
८०	१४	सहयोगी प्रावि बुइपा छिप्ती	१८	१०	२८	४	२
८१	१४	जगदम्बा मावि बुइपा	७६	६९	१४५	१०	४
८२	१४	पञ्चकन्य प्रावि बुइपा	२४	२०	४८	३	३
८३	१४	पिपलडाडा प्रावि बुइपा	२२	११	३३	३	२
८४	१४	सहकला प्रावि बुइपा	१५	१२	२७	३	२
८५	१४	तीनधारे प्रावि बुइपा	३१	१७	४८	२	२
८६	१४	जनगगनचुम्बी प्रावि बुइपा	१८	१३	३१	२	२
८७	१४	जनचेतना प्रावि बुइपा	१८	२३	४१	२	२
८८	१५	चम्पावती मावि विजयखर्क	७४	८३	१५७	१२	१२
८९	१५	पारुहाड प्रावि विजयखर्क	२९	१४	४३	२	२
९०	१५	साकेला प्रावि विजयखर्क	२३	१२	३५	३	२
९१	१५	पञ्चकन्य मावि विजयखर्क	२२३	१७०	३९३	१०	११
९२	१५	जनचेतना आवि विजयखर्क	५७	३८	९५	३	३

अनुसूची- ८
नगरपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण

क) स्वास्थ्य संस्थाहरू :

१) अस्पताल-१

२) स्वास्थ्य चौकी-१२

३) शहरी स्वास्थ्य केन्द्र-३ (सोल्मा, खानीडाँडा र बुवालुङ)

४) प्रसूति केन्द्र-८ (जिल्ला अस्पताल, स्वास्थ्य चौकीहरू: चिउरीडाँडा, निर्मलीडाँडा, पाथेका, खार्मी, जालपा, नुनथला, बुइपा)

५) खोप केन्द्र-३७

क) संथागत १७

ख) बाह्य २०

६) गाउँघर क्लिनिक-४४

७) महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविका संख्या-१५८

८) आफ्नै भवनभएका स्वास्थ्य संस्थाहरू :

क) जिल्ला अस्पताल

ख) स्वास्थ्य चौकी निर्मलीडाँडा

ग) स्वास्थ्य चौकी पाथेका

घ) स्वास्थ्य चौकी जालपा

ङ) स्वास्थ्य चौकी बुइपा

९) आफ्नै जग्गा भएका साथै अस्थाई भवन भएका स्वास्थ्य संस्थाहरू :

क) स्वास्थ्य चौकी बाम्राड निर्माणाधीन

ख) स्वास्थ्य चौकी लुयाङ

ग) स्वास्थ्य चौकी नेर्पा

घ) स्वास्थ्य चौकी खार्मी

ङ) स्वास्थ्य चौकी नुनथला

च) स्वास्थ्य चौकी विजयखर्क

जम्मा जनशक्ति :

क्र.सं.	पद	दरबन्दी	कार्यरत	कैफियत
१	मे.अ.	२	६	
२	हे.अ.	१२	१२	१ अस्थायी
३	स्टाफनर्स	४	४	
४	ल्या.टे.	१	१	
५	एनेस्थेसीया	१	विज्ञापन गरिएको	
६	लेखापाल	१	रिक्त	
७	अ.हे.व.	२६	२६	
८	अ.न.मी.	२६	२६	
९	ल्या.अ.	१	१	
१०	ना.सु.	१	१	
११	खरिदार	१	१	
१२	क.अ.	१	१	
१३	मेडिकल रेकर्डर	१	०	
१४	का.स.	२६	२६	२४ जना करारमा

पुनश्च :

१) एन.एस.आई.को सहयोगमा जिल्ला अस्पताल दिक्तेलमा १ एम.डि.जि.पि., १ मे.अ., १ एनेस्थेटिक असिस्टेण्ड, १ स्टाफनर्स लगायतका टिमले आमा सुरक्षा कार्यक्रम लगायत अन्य सेवाप्रवाहमा सहयोग प्रदान गरिरहेको ।

२) वान हार्ट वर्ल्डवाइड खोटाडवाट आमा सुरक्षा कार्यक्रमका लागि आवश्यक औजार उपकरणका साथै नर्सिङ स्टाफहरूलाई उक्त विषयको तालिमका लागि आर्थिक सहयोग प्रदान गरेको ।